

**Strategia Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów
Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy
Krzyszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030**

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Listopad 2024

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

wykonana na potrzeby Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego,
Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030

opracowana przez:

EUROKONCEPT Daniel Smuczek

przy współpracy:

Urząd Gminy Jeżowe

Urzędu Gminy Krzeszów

Urzędu Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem

przy udziale:

Powiatu Nizańskiego

Spis treści

1. Wstęp4
2. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej7
 - 2.1. Ogólna charakterystyka gmin OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”7**
 - 2.2. Sfera społeczna13**
 - 2.2.1. Sytuacja demograficzna13
 - 2.2.2. Edukacja i wychowanie25
 - 2.2.3. Infrastruktura kulturalna i sportowa32
 - 2.2.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna38
 - 2.3. Sfera gospodarcza43**
 - 2.3.1. Rynek pracy i bezrobocie43
 - 2.3.2. Przedsiębiorczość i rolnictwo48
 - 2.3.3. Potencjał turystyczny64
 - 2.3.4. Gospodarka finansowa71
 - 2.4. Sfera przestrzenno-środowiskowa81**
 - 2.4.1. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody81
 - 2.4.2. Dziedzictwo kulturowe89
 - 2.4.3. Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne97
 - 2.4.4. Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami107
3. Spis tabel120
4. Spis map120
5. Spis wykresów120
6. Spis zdjęć120

1. Wstęp

Niniejsze opracowanie stanowi punkt wyjścia oraz podstawę opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, która jest istotnym narzędziem planowania i zarządzania procesami rozwoju dla Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” (dalej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”). Obszar ten powstał w wyniku nawiązania współpracy i następnie zawarcia porozumienia międzygminnego przez 3 gminy z powiatu nizańskiego, które ze sobą sąsiadują i są ze sobą powiązane funkcjonalnie oraz Powiat Nizański.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej ma fundamentalne znaczenie dla opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego, będąc kluczowym etapem w kompleksowej ocenie ponadlokalnych zasobów oraz do wypracowania strategicznych rozwiązań. Jej celem jest przedstawienie problemów oraz potencjałów rozwojowych, które poprowadzą do wypracowania wizji, celów oraz kierunków działań, a w efekcie do podniesienia poziomu życia i zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności.

Na strukturę diagnozy Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, oprócz ogólnej charakterystyki gmin wchodzących w skład analizowanego obszaru, składają się trzy sfery: społeczna, gospodarcza oraz przestrzenno-środowiskowa, które z kolei obejmują następujące obszary:

- sytuację demograficzną;
- edukację i wychowanie;
- infrastrukturę kulturalną i sportową;
- ochronę zdrowia i pomoc społeczną;
- rynek pracy;
- przedsiębiorczość oraz rolnictwo;
- potencjał turystyczny;
- finanse komunalne;
- środowisko przyrodnicze oraz formy jego ochrony;
- dziedzictwo kulturowe;
- mieszkalnictwo i politykę przestrzenną;
- infrastrukturę techniczną: drogową, kolejową, wodno-kanalizacyjną i gazową oraz gospodarkę odpadami komunalnymi.

Do analizy wyżej przedstawionych zagadnień, wykorzystano przede wszystkim dane Głównego Urzędu Statystycznego, zawarte w Banku Danych Lokalnych. Oprócz tego, wykorzystano również dane pozyskiwane bezpośrednio od urzędów gmin, dostępne na ich stronach internetowych oraz w publikowanych przez nie dokumentach. Pomocne przy pracach nad niniejszym opracowaniem były również dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Generalnej Dyrekcji Ochrony

Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Państwowego Instytutu Geologicznego oraz szereg innych opracowań naukowych.

Jako rok bazowy niniejszego opracowania, przyjęto rok 2023, a w przypadku braku danych dla tego okresu – rok 2022. W celu analizy trendu przedstawionych danych, dokonywano zestawień na przestrzeni lat 2019-2023.

2. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

2.1. Ogólna charakterystyka gmin OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”

Zasięg terytorialny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 oraz zawartego w celu jej opracowania porozumienia powiatowo-gminnego, dotyczy obszarów następujących gmin, wchodzących w skład powiatu lubaczowskiego:

- 1) Gmina Jeżowe,
- 2) Gmina Krzeszów,
- 3) Miasto i Gmina Rudnik nad Sanem.

Obszar gmin będących przedmiotem niniejszego opracowania, przedstawiony został w ujęciu graficznym przy pomocy poniższej mapy.

Mapa 1 Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na lata 2024-2030

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, powstały na mocy zawartego porozumienia powiatowo-gminnego, zajmuje łączną powierzchnię 264,85 km², co stanowi 1,48 % powierzchni województwa podkarpackiego. Największą gminą wchodzącą w skład OF jest gmina wiejska Jeżowe, zajmując powierzchnię 123,94 km², przez co stanowi 46,8 % powierzchni

ogólnej OF. Drugą pod względem wielkości jest gmina miejsko-wiejska Rudnik nad Sanem o powierzchni 78,69 km², stanowiąc 29,7 % powierzchni ogólnej obszaru, z kolei najmniejszą gminą OF jest gmina Krzeszów o powierzchni 62,22 km², tj. 23,5 % powierzchni ogólnej.

Powierzchnię gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz ich udział w powierzchni ogólnej obszaru funkcjonalnego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Powierzchnia gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Nazwa gminy	Powierzchnia w km ²	Udział w powierzchni ogólnej OF w %
Gmina Jeżowe	123,94	46,8
Gmina Krzeszów	62,22	23,5
Gmina Rudnik nad Sanem	78,69	29,7
RAZEM	264,85	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Lokalizację gmin, wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 2 Lokalizacja gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w województwie podkarpackim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

Poniżej została przedstawiona krótka charakterystyka poszczególnych gmin, tworzących analizowany obszar, w zakresie położenia, powierzchni oraz układu osadniczego.

Gmina Jeżowe

Gmina Jeżowe jest gminą wiejską, położoną w południowej części powiatu nizańskiego, w obszarze Równiny Tarnobrzkiej oraz Płaskowyżu Kolbuszowskiego.

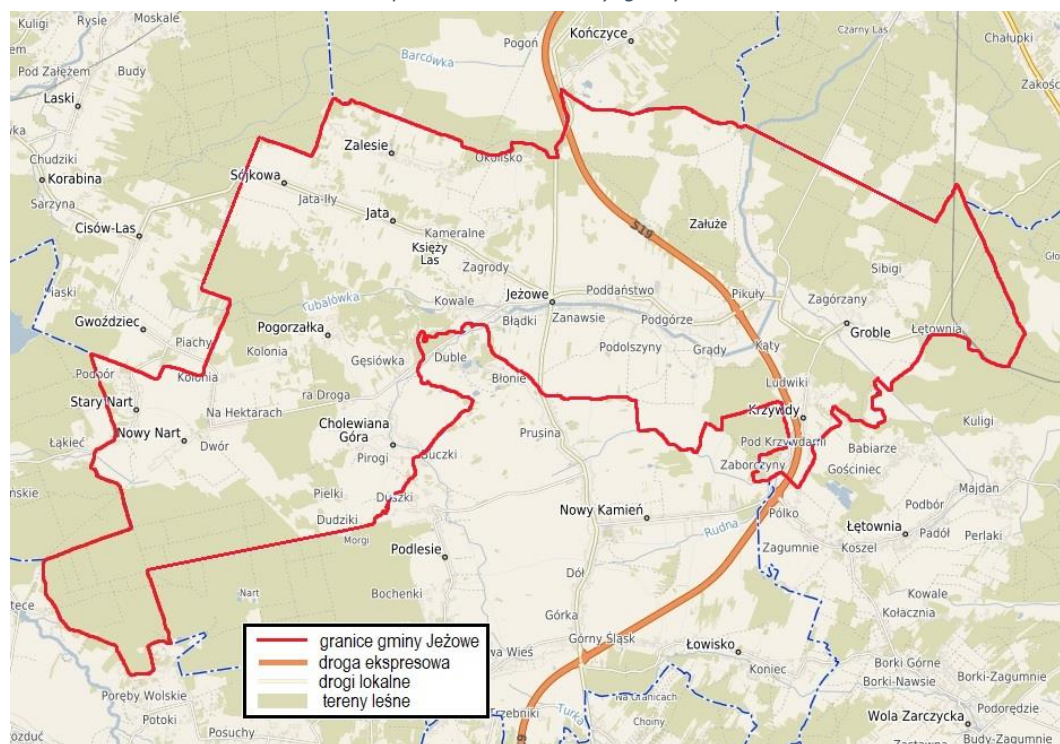
Gmina graniczy:

- od strony północnej z gminą Nisko,
- od strony północno-wschodniej z gminą Rudnik nad Sanem,
- od strony wschodniej z gminą Nowa Sarzyna,
- od strony południowej z gminą Kamień,
- od strony południowo-zachodniej z gminą Raniżów,
- od strony zachodniej z gminą Dzikowiec,
- od strony północno-zachodniej z gminą Bojanów.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 123,94 km², stanowiąc 15,8 % powierzchni powiatu nizańskiego oraz 46,8 % powierzchni OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Przez teren gminy przebiegają: droga ekspresowa S19 Kuźnica - Barwinek, droga wojewódzka nr 878 Janów Lubelski – Dylągówka oraz droga wojewódzka nr 861 Bojanów - Kopki, a także linia kolejowa nr 68 Lublin Główny – Przeworsk. Sieć wodną na obszarze gminy tworzą między innymi rzeki Rudnia i Głęboka oraz inne mniejsze ciek wodne. Siedzibą władz samorządowych oraz centrum usługowo-administracyjnym gminy jest miejscowość Jeżowe.

Układ osadniczy gminy Jeżowe, przedstawiony na poniższej mapie, tworzy 10 miejscowości, które administracyjnie dzieli się na 15 sołectw: Cholewiana Góra, Groble, Jata, Jeżowe Centrum, Jeżowe Kameralne, Jeżowe Podgórze, Jeżowe Zagościniec, Jeżowe Zaborczyny, Krzywdy, Nowy Nart, Pogorzałka, Sójkowa, Stary Nart i Zalesie.

Mapa 3 Układ osadniczy gminy Jeżowe

Źródło: www.jezowe.e-mapa.net

Gmina Krzeszów

Gmina Krzeszów jest gminą wiejską, położoną w południowo-wschodniej części powiatu nizańskiego na obszarze Doliny Dolnego Sanu oraz Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Przez teren gminy przepływa rzeka San.

Gmina graniczy:

- od strony północnej z gminą Ulanów,
- od strony północno-wschodniej z gminą Harasiuki
- od strony wschodniej z gminą Potok Górny i gminą Kuryłówka,
- od strony południowej z Leżajsk,
- od strony południowo-zachodniej z gminą Nowa Sarzyna,
- od strony zachodniej z gminą Rudnik nad Sanem.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 62,22 km², co stanowi 7,9 % powierzchni powiatu nizańskiego oraz 23,5 % powierzchni ogólnej OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Podstawą komunikacji na terenie gminy są droga wojewódzka nr 863 Kopki – Cieszanów, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Pod względem administracyjnym gmina dzieli się na 12 sołectw: Bystre, Kamionka Dolna, Kamionka Górna, Koziarnia I, Koziarnia II, Krzeszów, Krzeszów Dolny, Kustrawa, Podolszynka Ordynacka, Podolszynka Plebańska, Sigielki oraz Łazów. Siedzibą władz gminnych i zarazem centrum usługowo-administracyjnym dla obszaru gminy jest miejscowość Krzeszów. Układ osadniczy na terenie gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa nr 12 Układ osadniczy gminy Krzeszów

Źródło: <http://www.geoserwis.gdos.gov.pl>

Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem

Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem jest gminą miejsko-wiejską, położoną w środkowej części powiatu nizańskiego na obszarze Doliny Dolnego Sanu oraz Równiny Tarnobrzeskiej. Przez teren gminy przepływają rzeki: San, Rudnia i Stróżanka oraz mniejsze ciek wodne.

Gmina graniczy:

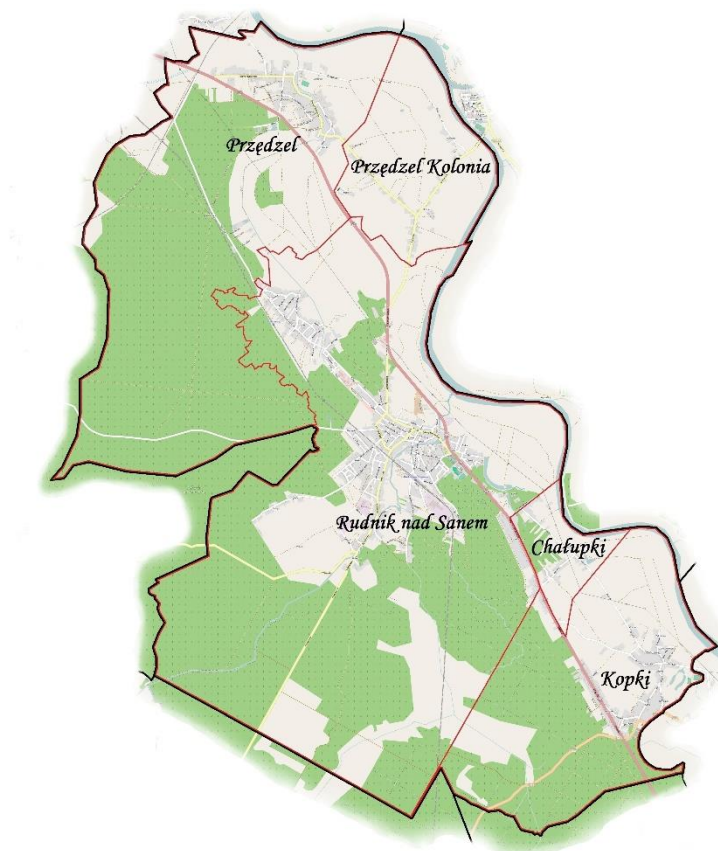
- od strony północnej i zachodniej z gminą Nisko,
- od strony wschodniej z gminą Ulanów,
- od strony południowo-wschodniej z gminą Krzeszów
- od strony południowej z gminą Nowa Sarzyna i gminą Jeżowe.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 78,69 km², co stanowi 10 % powierzchni powiatu nizańskiego oraz 29,7 % powierzchni OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 77 Lipnik - Przemyśl oraz droga wojewódzka nr 861 Bojanów - Kopki, a także linia kolejowa nr 68 Lublin Główny – Przeworsk.

Pod względem administracyjnym, gmina dzieli się na miasto Rudnik nad Sanem oraz 4 sołectwa: Chałupki, Kopki, Przędzel i Przędzel Kolonia.

Układ jednostek pomocniczych gminy, przedstawia poniższa mapa.

Mapa nr 15 Układ osadniczy gminy Rudnik nad Sanem

2.2. Sfera społeczna

2.2.1. Sytuacja demograficzna

Uwarunkowania demograficzne są jednym z kluczowych czynników mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarcze oraz kształtujących procesy rozwojowe na danym obszarze. Procesy demograficzne zachodzące w danym obszarze można analizować w oparciu o dane dotyczące liczby ludności, migracji i przyrostu naturalnego, strukturą ludności, procesami starzenia się społeczeństwa, a także prognozą demograficzną.

Na przestrzeni ostatnich lat, zarówno na obszarze województwa podkarpackiego, jak i pozostałej części kraju, zauważyć można niekorzystne trendy demograficzne, które przejawiają się m.in. w spadającej liczbie ludności czy też we wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Badany obszar, obejmujący swym zasięgiem 2 gminy wiejskie oraz 1 gminę miejsko-wiejską, na koniec 2023 roku zamieszkiwało 23 830 osób, co stanowiło 1,15 % ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Średnia gęstość zaludnienia na tym obszarze wynosiła 90 osób na km² natomiast dla województwa podkarpackiego kształtowała się ona na poziomie 116 osób na km².

Dane dotyczące liczby ludności oraz gęstości zaludnienia w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2 Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r.

Nazwa gminy	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (os/km ²)	Udział w liczbie ogólnej ludności OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”
Gmina Jeżowe	9 907	80	41,6
Gmina Krzeszów	4 096	66	17,2
Gmina Rudnik nad Sanem	9 827	125	41,2
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	23 830	90	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wskazują powyższe dane, gminą z największą liczbą mieszkańców spośród gmin analizowanego obszaru na koniec 2023 roku była gmina Jeżowe z 9 907 mieszkańcami, co stanowiło 41,6 % ogólnej liczby ludności w OF. Nieznacznie mniej, bo 9 827 mieszkańców liczyła gmina Rudnik nad Sanem, co stanowiło 41,2 % ogólnej liczby ludności OF, będąc zarazem gminą z największą gęstością zaludnienia – 125 osób na km². Najmniej mieszkańców w OF miała natomiast gmina Krzeszów – 4 096 osób, tj. 17,2 % ogólnej liczby ludności OF, posiadając przy tym również najmniejszą gęstość zaludnienia spośród wszystkich gmin – 66 osób na km².

Analizując zmiany liczby mieszkańców OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, zauważyć można występowanie tendencji spadkowej w tej kwestii. Spadek liczby mieszkańców w wyżej wskazanych latach nastąpił we wszystkich gminach,

wchodzących w skład OF. Największy ubytek nastąpił w gminie Rudnik nad Sanem – o 346 osób, natomiast najmniejszy w gminie Krzeszów – o 165 osób.

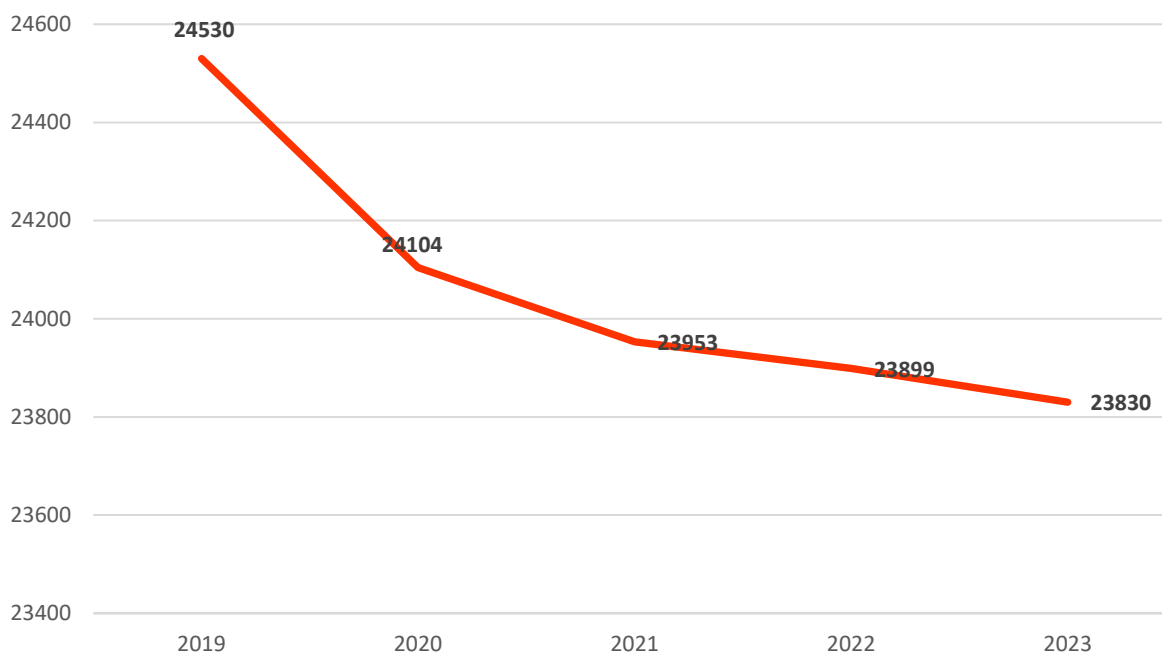
Ogólnie w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, liczba mieszkańców spadła o 700 osoby – z 24 530 w 2019 roku do 23830 w 2023 roku. Liczbę ludności w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2019-2023, a także zmiany w liczbie ludności ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 3 Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Nazwa gminy	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Jeżowe	10096	9921	9872	9867	9 907
Gmina Krzeszów	4261	4157	4142	4112	4 096
Gmina Rudnik nad Sanem	10173	10026	9939	9920	9 827
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	24530	24104	23953	23899	23 830

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 1 Zmiany w liczbie ludności w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022

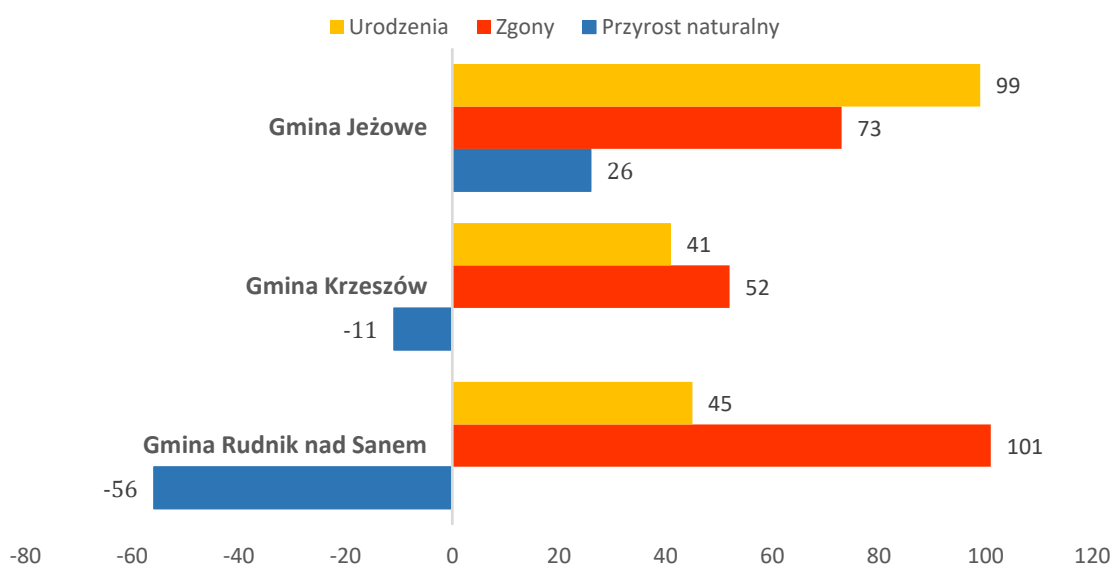

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z kluczowych czynników mających wpływ na zmiany liczby ludności jest ruch naturalny ludności i wynikający z niego przyrost naturalny. Przyrost naturalny stanowi różnicę pomiędzy urodzeniami, a zgonami na danym obszarze. Analizując dane dla omawianego obszaru w roku 2023 zauważyć można, że jedynie w gminie Jeżowe wystąpił w tym okresie dodatni przyrost naturalny, spowodowany większą liczbą urodzeń niż zgonów, a jego wartość wyniosła 26. Najniższa wartość wystąpiła natomiast w gminie Rudnik nad Sanem, tj. -56 .

Ogólnie dla całego OF, liczba urodzeń w 2023 roku wyniosła 185, podczas gdy liczba zgonów – 226 przez co wartość przyrostu naturalnego wyniosła -41. Dane dotyczące urodzeń i zgonów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2 Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023, w OF urodziło się łącznie 1 018 dzieci, natomiast liczba zmarłych w owym okresie wyniosła 1 339, w związku z czym przyrost naturalny przybrał wartość - 321. W analizowanym okresie, największa liczba urodzeń wystąpiła w gminie Jeżowe – 494, a zgonów w gminie Rudnik nad Sanem – 563, natomiast najmniejsza liczba urodzeń i zgonów w gminie Krzeszów – odpowiednio 182 i 258. Biorąc pod uwagę skumulowaną liczbę urodzeń i zgonów w latach 2019 - 2023, we wszystkich gminach OF wystąpił ujemny przyrost naturalny.

Dane dotyczące łącznej liczby urodzeń, zgonów oraz wartości przyrostu naturalnego dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w latach 2019-2022, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

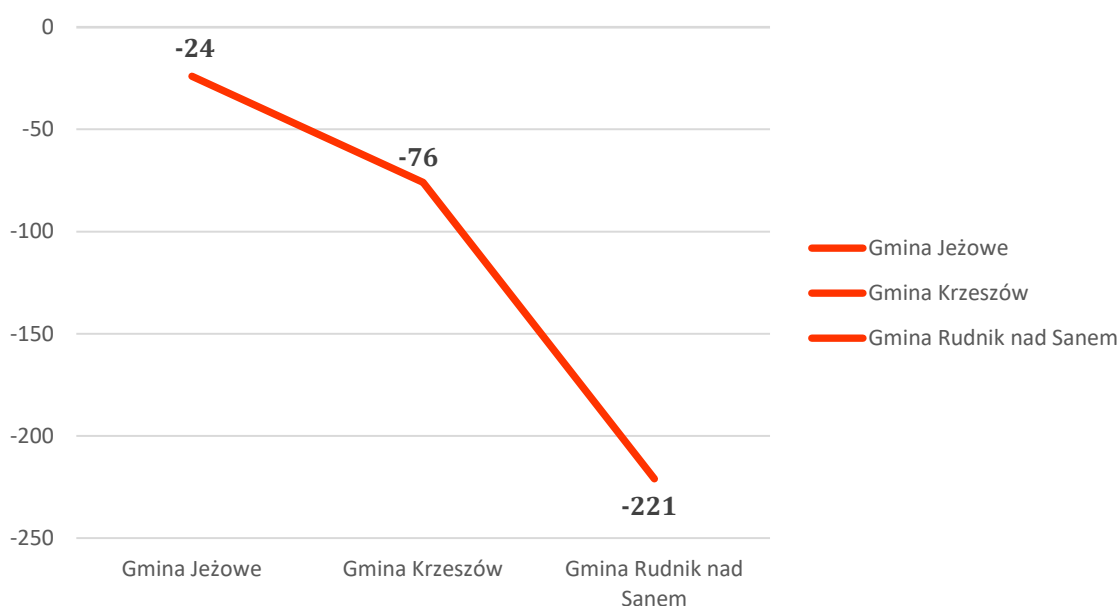
Nazwa gminy	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Wartość przyrost naturalnego
Gmina Jeżowe	494	518	-24
Gmina Krzeszów	182	258	-76
Gmina Rudnik nad Sanem	342	563	-221

OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1018	1339	-321
--	------	------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując przedstawione powyżej dane, można zauważyć, że najwyższa skumulowana wartość przyrostu naturalnego w okresie od 2019 do 2023 roku wystąpiła w gminie Jeżowe, gdzie wyniosła -24, z kolei najmniejsza jego wartość wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem - -221, co zostało zobrazowane na poniższym wykresie.

Wykres 3 Skumulowany przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w okresie od 2019 do 2023 roku

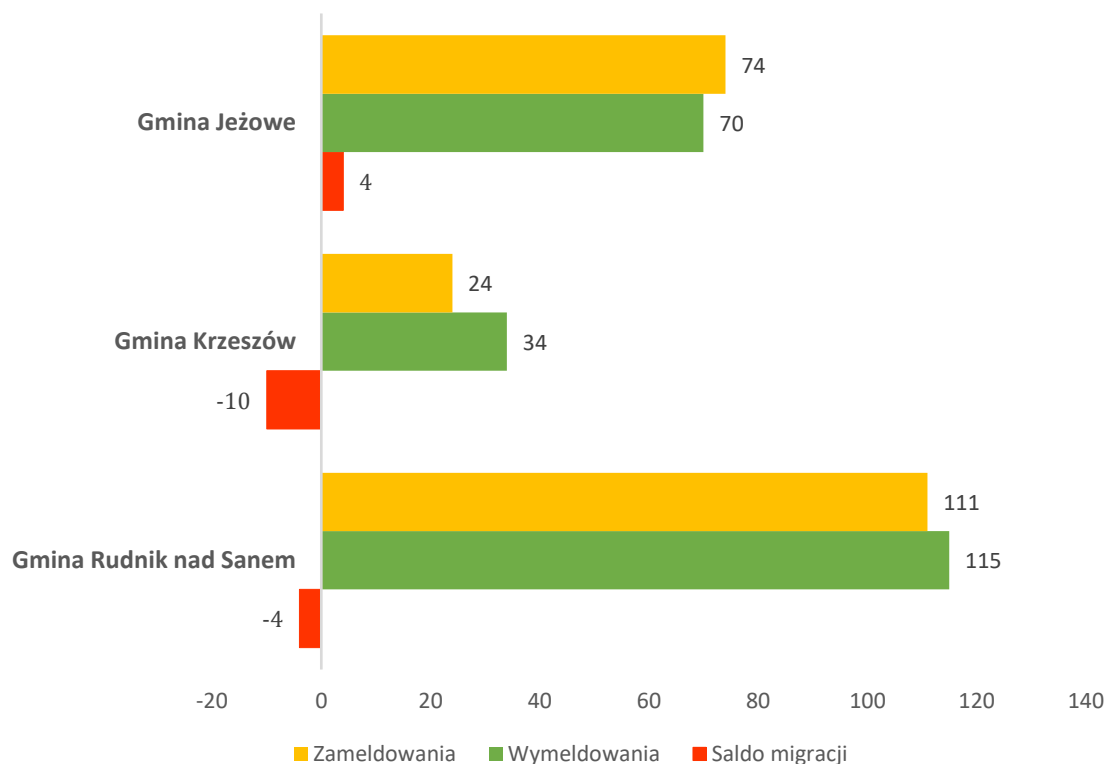
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zasadniczy wpływ na procesy demograficzne na danym obszarze ma również kwestia migracji ludności. Migracją określa się przemieszczanie ludzi, które ma na celu zmianę miejsca zamieszkania. Ze względu na kierunek migracji, wyróżnia się migracje wewnętrzne – w obrębie własnego kraju, oraz migracje zagraniczne – do innego kraju. Można również wyróżnić typy migracji ze względu na jej przyczynę, tj. m. in. migracje ekonomiczne, związane np. z pracą zawodową, migracje edukacyjne, które spowodowane są np. wyjazdem na studia, lub też migracje społeczne, wynikające np. z chęci zmiany otoczenia.

Zjawisko migracji na danym obszarze mierzy się liczbą zameldowań oraz wymeldowań, których różnica stanowi saldo migracji. Na badanym obszarze, w 2023 roku odnotowano 209 zameldowań oraz 219 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wyniosło -10. Dodatnia wartość salda migracji w tym czasie wystąpiła jedynie w gminie Jeżowe.

Dane dotyczące liczby zameldowań wymeldowań oraz wartość salda migracji w 2023 r. na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4 Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023 na obszarze gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zameldowało się łącznie 1 009 osób, natomiast wymeldowało się 1 110 osób, w wyniku czego saldo migracji wyniosło -101. Świadczy to o tym, że największy wpływ na zmniejszającą się liczbę mieszkańców omawianego obszaru ma ujemny przyrost naturalny. Dane meldunkowe nie są jednak najbardziej rzetelnym źródłem danych, a rzeczywista liczba mieszkańców gmin i ich aktualnego miejsca pobytu może być jeszcze bardziej niekorzystna.

Największa liczba osób w latach 2019-2023 zameldowała i wymeldowała się w gminie Rudnik nad Sanem – odpowiednio 503 i 543, natomiast najmniejsza liczba zameldowań i wymeldowań wystąpiła w gminie Krzeszów – odpowiednio 169 i 189.

Dane dotyczące łącznej liczby zameldowań i wymeldowań, a także salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022

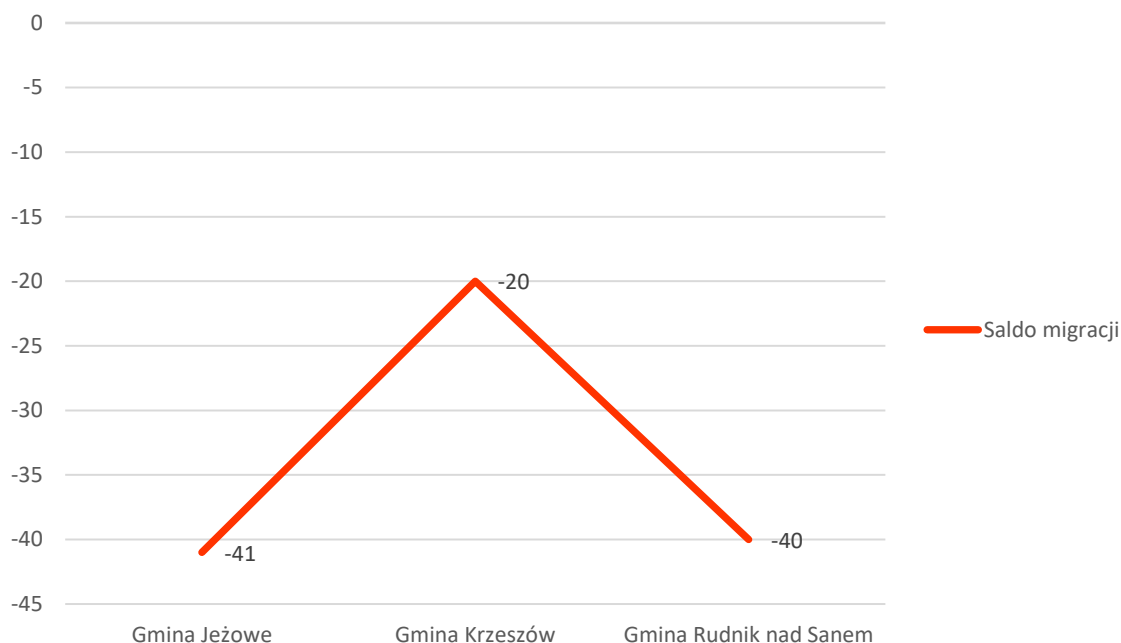
Nazwa gminy	Liczba zameldowań	Liczba wymeldowań	Wartość salda migracji
Gmina Jeżowe	337	378	-41

Gmina Krzeszów	169	189	-20
Gmina Rudnik nad Sanem	503	543	-40
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 009	1 110	-101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując powyższe dane, możemy zauważyć, że w każdej z gmin OF występowała ujemna wartość salda migracji, biorąc pod uwagę łączną liczbę zameldowań i wymeldowań na przestrzeni lat 2019-2023. Najniższa wartość salda migracji wystąpiła w tym okresie w gminie Jeżowe -41, natomiast najwyższa w gminie Krzeszów -20. Dane dotyczące salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5 Skumulowane saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Spadek liczby mieszkańców, który wynika z ruchu migracyjnego może prowadzić do stagnacji demograficznej oraz ekonomicznej danego obszaru. Odptyw mieszkańców dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, wykształconych, innowacyjnych i aktywnych, co przyczynia się do zmniejszenia zasobów pracy, a także obniżenia ich jakości. Podstawową przyczyną ruchów migracyjnych są przede wszystkim względy ekonomiczne i niekorzystne położenie geograficzne.

We wszystkich gminach omawianego obszaru zdecydowanie przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni w wieku 18-64 lata) – według danych GUS z 2023 roku ich liczba wynosiła 14 536 osób, tj. 61,0 % ogółu mieszkańców OF. Największy udział mieszkańców w tej grupie wiekowej w liczbie ludności ogółem występował w 2023 roku w gminie Jeżowe – 62,6 %, a najmniejszy w gminie Krzeszów – 59,4 %.

Na przestrzeni lat 2019-2023, można zauważyć wzrost udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (kobiety i mężczyźni poniżej 18 roku życia) – z 17,7 % ogółu mieszkańców w 2019 roku do 18,1 % w roku 2023 oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności – z 19,0 % w roku 2019 do 20,9 % w 2023 roku. Jednocześnie nastąpił przy tym spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – z 63,3 % w 2019 roku do 61,0 % w 2023 roku. Należy również wskazać, że na przestrzeni lat 2019-2023 doszło do spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (o 48) oraz w wieku produkcyjnym (o 991), przy wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 339).

Strukturę mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2019 i 2023 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według trzech grup wiekowych w 2019 oraz 2023 roku

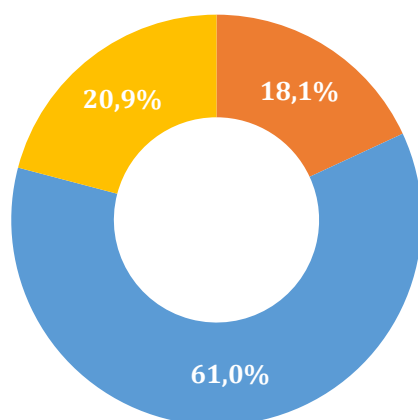
Nazwa gminy	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Gmina Jeżowe	1961	1990	6523	6197	1612	1720
%	19,4%	20,1%	64,6%	62,6%	16,0%	17,4%
Gmina Krzeszów	681	680	2650	2431	930	985
%	16,0%	16,6%	62,2%	59,4%	21,8%	24,0%
Gmina Rudnik nad Sanem	1708	1632	6354	5908	2111	2287
%	16,8%	16,6%	62,5%	60,1%	20,8%	23,3%
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	4350	4302	15527	14536	4653	4992
%	17,7%	18,1%	63,3%	61,0%	19,0%	20,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

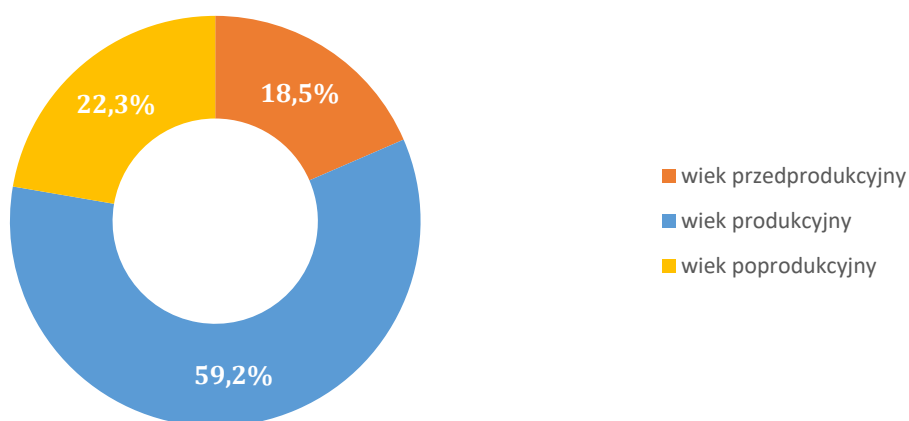
Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2023 na omawianym obszarze nie odbiegała znacząco od sytuacji w całym województwie podkarpackim, a udział poszczególnych grup wiekowych był zbliżony. Nieznaczna różnica dotyczyła mniejszego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym w OF niż w województwie, przy czym w OF występował większy udział osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 6 Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2023 roku

OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Województwo podkarpackie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Liczebność poszczególnych grup wiekowych przekłada się na wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, którym określa się stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (wiek przedprodukcyjny i poprodukcyjny) do liczby osób w wieku produkcyjnym. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnik liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla całego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku wyniósł 64,9, natomiast dla województwa podkarpackiego – 68,9. Największa wartość wskaźnika wystąpiła w tym czasie na obszarze gminy Krzeszów – 68,5, a najmniejsza w gminie Jeżowe – 59,9. Biorąc pod uwagę współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (65 i więcej lat) w OF w 2023 roku kształtował się na poziomie 27,5 osób (największa wartość w gminie Krzeszów – 31,6, najmniejsza w gminie Jeżowe – 21,5), z kolei w województwie podkarpackim – 28,9. Innym wskaźnikiem określającym procesy demograficzne na danym obszarze jest odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem, który łącznie na terenie omawianych gmin wyniósł 18,4

(największa wartość w gminie Krzeszów – 20,7, najmniejsza w gminie Jeżowe – 14,8), natomiast ogólnie na terenie województwa podkarpackiego – 19,0.

Liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wartość współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7 Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2023 roku

Nazwa gminy	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	Odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem
Gmina Jeżowe	59,9	21,5	14,8
Gmina Krzeszów	68,5	31,6	20,7
Gmina Rudnik nad Sanem	66,3	29,4	19,6
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	64,9	27,5	18,4
Województwo podkarpackie	68,9	28,9	19,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, wskaźniki obciążenia demograficznego na obszarze analizowanego obszaru w każdym przypadku przybierały niższe wartości niż średnia województwa podkarpackiego, co świadczy o mniejszym obciążeniu lokalnej gospodarki i osób pracujących. Średnią zaniżały jednak wyniki dla gminy Jeżowe, gdzie wartości wskaźników kształtowały się znacznie poniżej wyników dla województwa podkarpackiego. Najwyższe wartości wskaźników, na terenie OF występowały w gminie Krzeszów, przekraczając przy tym w większości przypadków średnią dla województwa.

Ogólnie na analizowanym obszarze można zauważyć przejawiający się proces starzenia się społeczeństwa, przejawiający się wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. To z kolei w perspektywie czasu negatywnie wpływać będzie na rozwój demograficzny i ekonomiczny.

W 2023 roku, Główny Urząd Statystyczny zaprezentował „Prognozę ludności dla gmin na lata 2023-2040”, będącą opracowaniem stanowiącym uzupełnienie „Prognozy ludności na lata 2023-2060”, uszczegółowioną na poziomie gminnym, w której punktem wyjścia był stan ludności w gminach w dniu 31 grudnia 2022 roku. Z uwagi na dużą zmienność kształtowania się procesów demograficznych pod wpływem trudnych do przewidzenia czynników, które określają sytuację społeczną, ekonomiczną i zdrowotną i w konsekwencji wpływają na indywidualne decyzje ludności (w kwestii założenia rodziny, ruchów migracyjnych itp.), w niniejsza prognoza odbiegać może od danych uzyskanych w aktualnych badaniach oraz wyników bilansów ludności. Niemniej, celem prognozy jest wskazanie kierunków przyszłych zmian w rozwoju demograficznym oraz potencjalnych

negatywnych zjawisk, wymagających podjęcia interwencji przez odpowiednie organy pomocy społecznej.

Analizując dane dotyczące prognozy ludności dla poszczególnych gmin, wchodzących w skład obszaru będącego przedmiotem niniejszego opracowania, można zauważyć, że w każdej z gmin prognozowany jest spadek liczby mieszkańców, w tym również spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (do 17 roku życia), przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet oraz powyżej 65 roku życia w przypadku mężczyzn).

Prognozę ludności dla poszczególnych gmin analizowanego obszaru na przestrzeni lat 2022 – 2030, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8 Prognoza ludności poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na lata 2022-2030

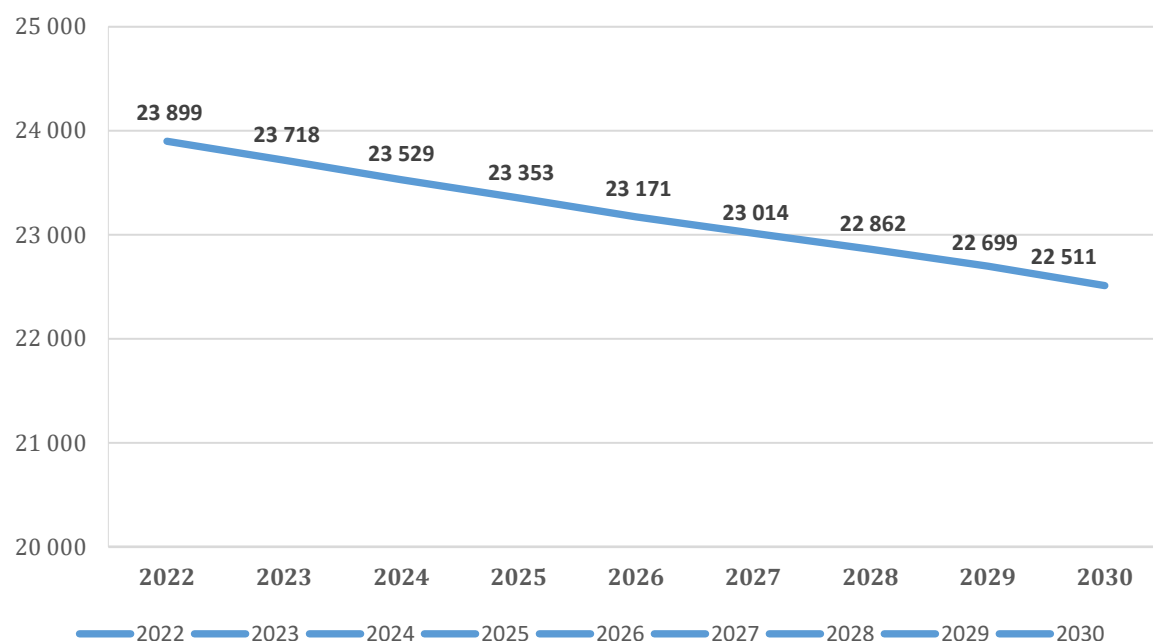
Nazwa gminy	Rok Wiek	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Gmina Jeżowe	Ogółem	9 867	9 799	9 741	9 698	9 657	9 627	9 585	9 547	9 502
	przedprodukcyjny 0-17	1981	1927	1886	1838	1788	1733	1696	1645	1597
	poprodukcyjny 60+/65+	1663	1709	1743	1806	1840	1905	1954	2023	2115
Gmina Krzeszów	Ogółem	4 112	4 058	3 992	3 922	3 862	3 802	3 754	3 698	3 636
	przedprodukcyjny 0-17	700	665	647	632	609	593	577	557	527
	poprodukcyjny 60+/65+	973	982	995	1006	1018	1016	1021	1028	1020
Gmina Rudnik nad Sanem	Ogółem	9 920	9 861	9 796	9733	9 652	9 585	9 523	9 454	9 373
	przedprodukcyjny 0-17	1683	1650	1622	1577	1510	1461	1425	1370	1333
	poprodukcyjny 60+/65+	2 219	2 288	2 345	2 374	2 424	2 458	2 507	2 553	2 586
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	Ogółem	23 899	23 718	23 529	23 353	23 171	23 014	22 862	22 699	22 511
	przedprodukcyjny 0-17	4364	4242	4155	4047	3907	3787	3698	3572	3457
	poprodukcyjny 60+/65+	4 855	4 979	5 083	5 186	5 282	5 379	5 482	5 604	5 721

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Ogólnie dla analizowanego obszaru, prognozowany jest na przestrzeni lat 2022-2030 spadek liczby ludności o 1 388 osób, w tym spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w wieku do 17 lat o 907 osób oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o 866 osób.

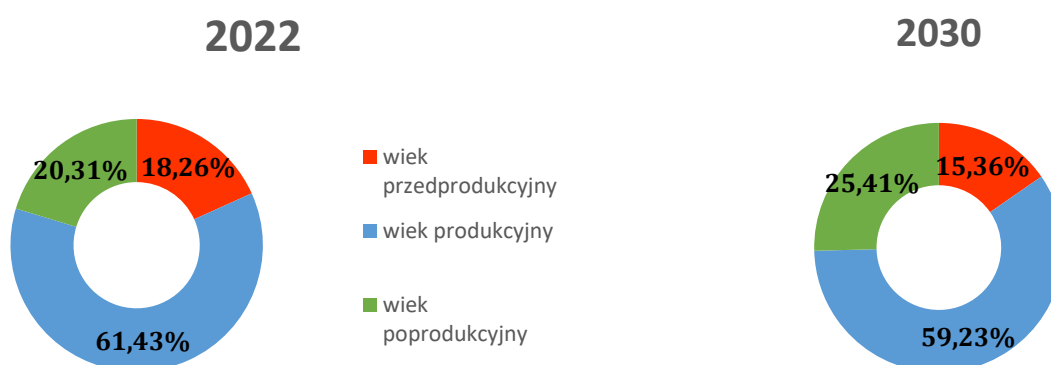
Prognozowane zmiany w liczbie ludności na przestrzeni lat 2022-2030 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz strukturę wiekową ludności obszaru w roku 2022 oraz 2030, obrazują poniższe wykresy.

Wykres 7 Prognozowane zmiany w liczbie ludności na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2022-2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 8 Prognozowana struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2022 oraz 2030

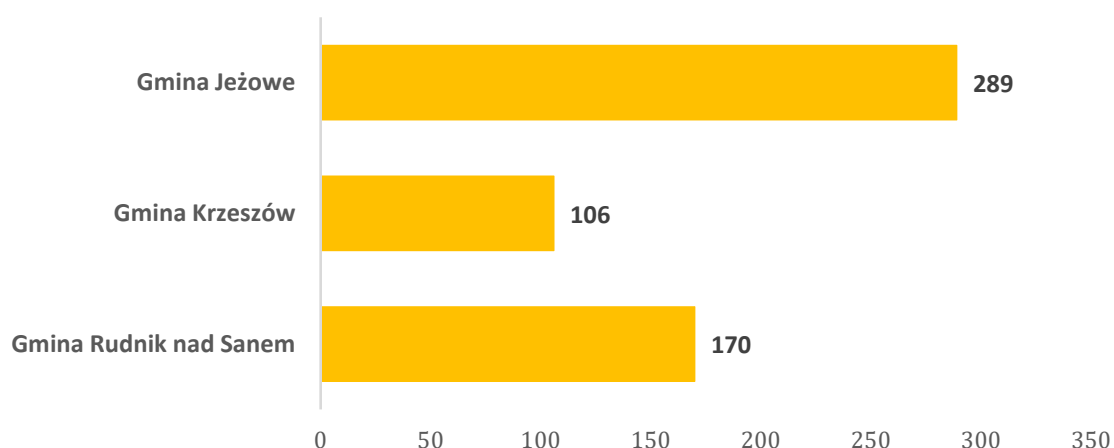
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

2.2.2. Edukacja i wychowanie

Edukacja wraz z wychowaniem pełnią niezwykle ważną rolę w sferze społecznej oraz w kształtowaniu kapitału ludzkiego, mając kluczowe znaczenie dla szans rozwojowych społeczeństwa. Jakość kapitału ludzkiego, na którą wpływ ma system edukacji, zasadniczo wpływa m. in. na rynek pracy. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy, a wydatki przeznaczane na kwestie z nią związane stanowią znaczną część budżetu każdej gminy.

Ważną rolę w wychowaniu dzieci pełnią instytucjonalne formy opieki nad najmłodszymi dziećmi. Do form opieki nad dziećmi do lat trzech możemy zaliczyć żłobki oraz kluby dziecięce, w ramach których realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Korzystanie z tego typu placówek ma również pozytywny wpływ na rynek pracy, dzięki możliwości uczestnictwa w nim rodziców dzieci. W 2023 roku na terenie analizowanego obszaru, liczba dzieci w wieku do lat 3 wynosiła łącznie 565 – najwięcej w gminie Jeżowe, tj. 289, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 106 dzieci. Liczbę dzieci w wieku do lat 3 według danych z 2023 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9 Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Usługi w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zapewnia jedynie jeden podmiot: Żłobek Miejski w Rudniku nad Sanem, znajdujący się w nowym kompleksie wraz z Przedszkolem Miejskim i dysponujący łącznie 43 miejscami. Żłobek charakteryzuje się bogatym wyposażeniem oraz szerokimi udogodnieniami. W gminach: Jeżowe oraz Krzeszów w momencie opracowywania niniejszej diagnozy, nie funkcjonowały żłobki oraz kluby dziecięce. Według danych GUS z 2023 r., opieką w żłobkach na terenie OF objętych zostało jedynie 34 dzieci w wieku do lat 3, co stanowiło 6,0 % ogółu dzieci w tej grupie wiekowej.

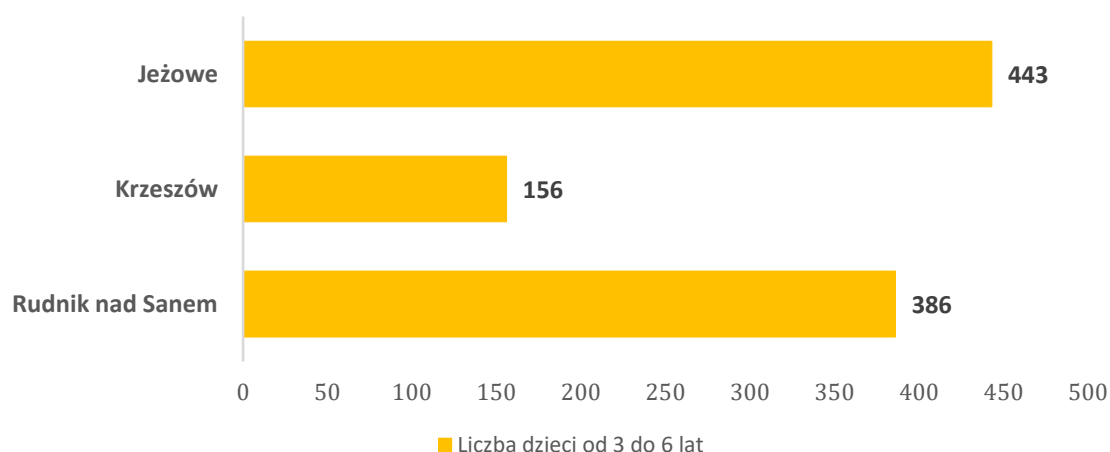
Ze względu na ograniczoną dostępność do usług opieki nad dziećmi do lat 3, część mieszkańców OF zapewnia opiekę nad dziećmi w domach, kosztem własnej pracy zawodowej, co niekorzystnie wpływa również na rynek pracy. Jest to jednak zjawisko, które występuje w wielu

gminach województwa podkarpackiego. Z tego względu, konieczne może być podjęcie działań przez samorządy w zakresie inwestycji w infrastrukturę i stworzenia miejsc opieki, po uprzednim określeniu zapotrzebowania na te miejsca w poszczególnych gminach.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest w placówkach wychowania przedszkolnego, do których zalicza się przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Ma ono na celu zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie indywidualnego rozwoju i wypełnienie podstawy programowej oraz obejmuje dzieci w wieku od 3 do 6 roku życia.

Tak samo jak w przypadku wskazywanej powyżej liczby dzieci w wieku do lat 3, na terenie analizowanych gmin w 2023 roku, największa liczba dzieci od 3 do 6 roku życia występowała w gminie Jeżowe - 443, z kolei najmniejsza w gminie Krzeszów - 156. Łącznie na analizowanym obszarze, liczba dzieci w tym przedziale wiekowym wynosiła 985. Dane dotyczące liczby dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 10 Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” funkcjonowało 6 przedszkoli oraz 23 oddziały przedszkolne w 12 szkołach podstawowych. Wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 816 dzieci, co stanowiło 82,8 % ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym (tj. 985 osoby).

Największa liczba dzieci objętym wychowaniem przedszkolnym wystąpiła w gminie Jeżowe – 377, co stanowiło 85,1 % ogółu dzieci w wieku od 3 do 6 lat, zameldowanych w tej gminie, natomiast największy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku od 3 do 6 lat wystąpił w gminie Rudnik nad Sanem – 87,3 %. Najmniejszy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wystąpił z kolei w gminie Krzeszów – 65,4 %.

Liczbę placówek wychowania przedszkolnego oraz liczbę i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9 Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Gmina	Liczba przedszkoli (obiekty)	Liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (obiekty/oddziały)	Liczba dzieci w wieku przedszkolnym - 3-6 lat (os.)	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (os.)	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (w %)
Jeżowe	3	6/9	443	377	85,1
Krzeszów	1	1/2	156	102	65,4
Rudnik nad Sanem	2	5/12	386	337	87,3
RAZEM	6	12/23	985	816	82,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Pierwszym etapem zorganizowanej edukacji jest szkolnictwo podstawowe. Od 2017 roku, w wyniku przeprowadzonej reformy oświaty, okres nauki w szkole podstawowej został wydłużony z 6 do 8 lat, a następnym etapem edukacji stało się do wyboru 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnia szkoła branżowa I stopnia i 2-letnia szkoła branżowa II stopnia.

Na terenie omawianego obszaru, według danych z 2023 roku funkcjonowało łącznie 14 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 1 650 uczniów. Na jeden oddział w szkole przypadało średnio 14 uczniów, natomiast zatrudnionych nauczycieli (pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych) w przeliczeniu na etaty było 166,13. Największa liczba uczniów uczęszczała do szkół w gminie Jeżowe – 804 uczniów (tj. 48,7 % ogólnej liczby uczniów w OF). W gminie tej funkcjonowało również najwięcej szkół podstawowych – tj. 7 szkół, co stanowiło 50 % ogółu szkół z terenu OF. Najmniej uczniów uczęszczało natomiast do szkół w gminie Krzeszów – 204, gdzie liczba szkół wyniosła 2.

Liczbę szkół podstawowych oraz uczniów, a także liczbę uczniów na 1 oddział w szkole i liczbę nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku

Gmina	Liczba szkół podstawowych (wraz z filiami)	Liczba uczniów	Uczniowie na 1 oddział	Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty
Jeżowe	7	804	14	84,94
Krzeszów	2	204	13	23,31
Rudnik nad Sanem	5	642	16	57,88

Razem	14	1 650	14	166,13
--------------	----	-------	----	--------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie OF, jako jednostka organizacyjna Powiatu Nizańskiego funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, przeznaczony dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, sprzężoną i autyzmem. Ośrodek jest znany daleko poza granicami powiatu z kompetentnych i pełnych pasji pedagogów oraz terapeutów, a także z ciekawych przedsięwzięć. W 2023 roku, zgodnie z danymi GUS, do placówki uczęszczało 112 uczniów w 24 oddziałach.

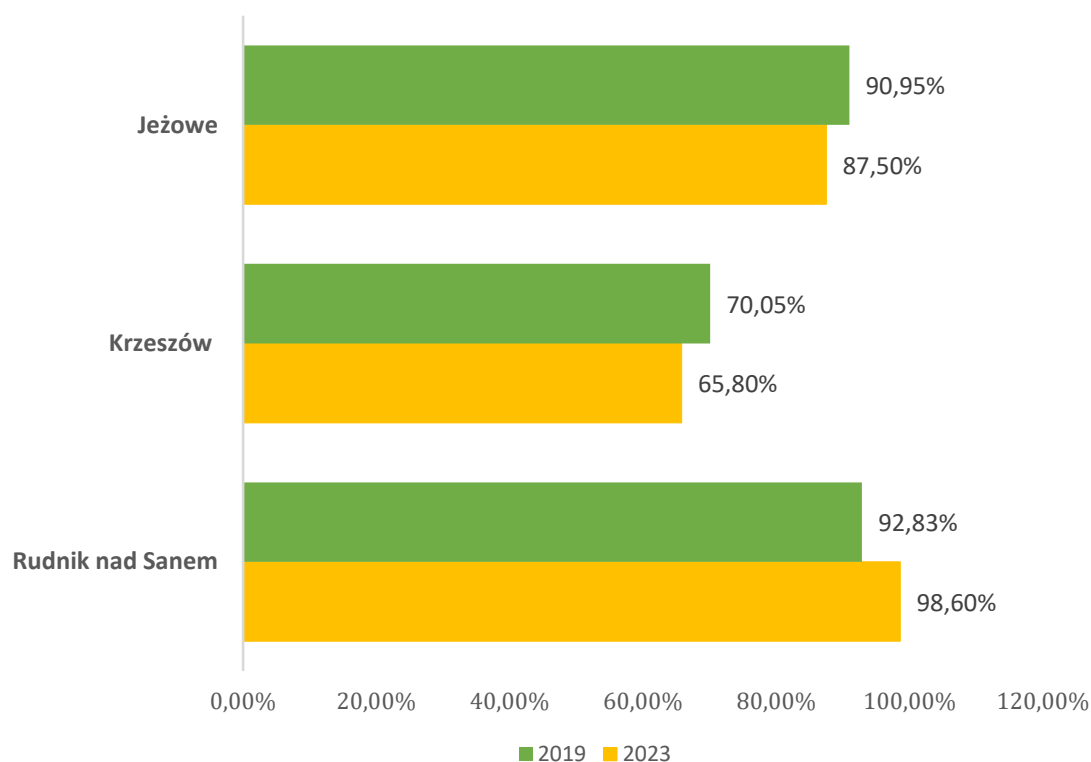
Miarą powszechności nauczania, służącą do oceny aktywności edukacyjnej ludności jest tzw. współczynnik skolaryzacji, którego analizy dokonuje się z uwzględnieniem poziomu nauczania. W statystyce stosuje się dwa rodzaje tego współczynnika: brutto, określający relację liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi nauczania; oraz netto, określający relację liczby osób w danej grupie wiekowej, uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej danemu poziomowi kształcenia.

Spadek wartości współczynnika skolaryzacji jest przede wszystkim wynikiem uczęszczania przez uczniów z terenu gminy do placówki w innej gminie i jest zjawiskiem niekorzystnym, ponieważ świadczy o spadającej liczbie uczniów na terenie danej gminy. Spadająca liczba dzieci uczęszczających do szkół stanowi istotny problem dla gmin, ze względu na rosnące koszty utrzymania szkół oraz malejącą z tego powodu subwencją oświatową. Środki z subwencji oświatowej, w niektórych gminach pokrywają zaledwie 40-60 % kosztów funkcjonowania placówek oświatowych, przez co pozostałą część gminy muszą wydatkować z własnego budżetu, co wpływa z kolei na ilość działań inwestycyjnych.

Analizując współczynnik skolaryzacji brutto dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zauważyć można, że w przypadku gmin: Jeżowe i Krzeszów na przestrzeni lat 2019-2023 nastąpił spadek wartości tego współczynnika - odpowiednio o 3,45 pp oraz 4,25 pp. Wzrost wartości współczynnika nastąpił natomiast w gminie Rudnik nad Sanem – o 5,77 pp, gdzie w roku 2022 wystąpiła również najwyższa wartość współczynnika – 98,60 %. Najniższa wartość współczynnika w 2022 roku kształtowała się w gminie Krzeszów – zaledwie 65,80 %, znacznie zaniżając średnią dla całego OF.

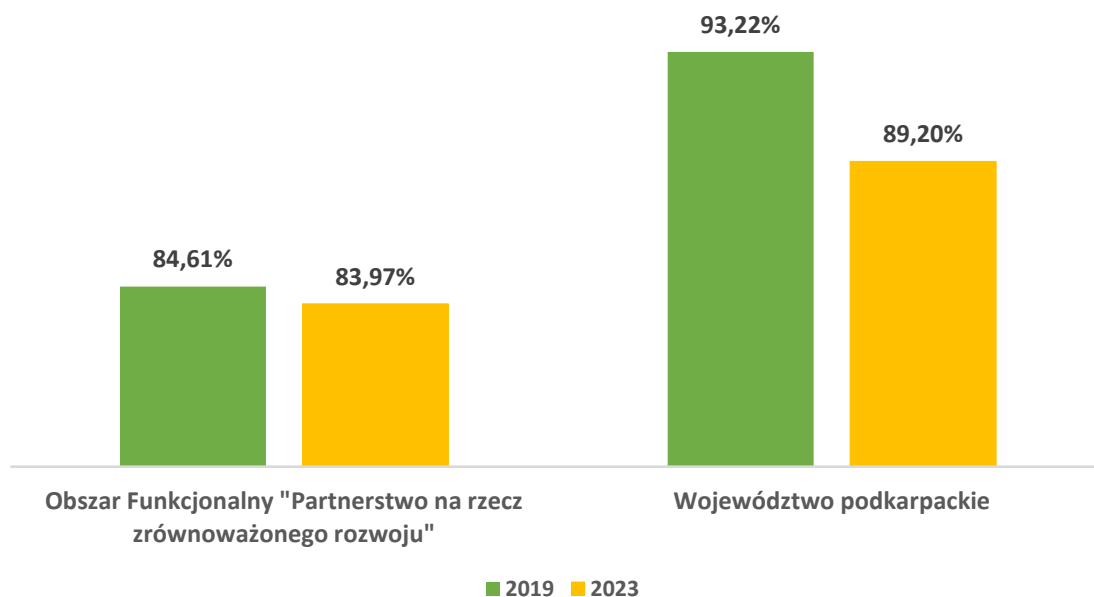
Ogólnie na terenie analizowanego obszaru w 2023 roku, wskaźnik skolaryzacji brutto wyniósł 83,97 %, ulegając nieznacznemu spadkowi o 0,64 pp. w stosunku do roku 2019 (84,61 %). Wartość wskaźnika w roku 2023 kształtowała znacznie poniżej średniej w województwie podkarpackim, gdzie wynosiła 89,20. Dane dotyczące wskaźnika skolaryzacji brutto w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, a także wartość wskaźnika w OF ogółem oraz w województwie podkarpackim w 2019 i 2023 roku, przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 11 Współczynniki skolaryzacji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 12 Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2019 oraz 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jakość edukacji na poziomie podstawowym ocenić można na podstawie wyników egzaminu ósmoklasisty, do którego przystąpienie jest warunkiem ukończenia szkoły. Egzamin obejmuje wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie

programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczania: języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego.

Na terenie omawianego obszaru w 2023 roku do egzaminu ósmoklasisty przystąpiło 223 uczniów, w 14 szkołach podstawowych funkcjonujących w OF. Średnie wyniki z języka polskiego w OF wyniosły 70 % (najwyższy średni wynik w gminie Rudnik nad Sanem – 72 %, najniższy w gminie Jeżowe – 68 %), z matematyki – 49 % (najwyższy średni wynik w gminie Krzeszów – 52 %, najniższy w gminie Jeżowe – 47 %), natomiast z języka angielskiego – 56 % (najwyższy średni wynik w gminie Rudnik nad Sanem – 60 %, najniższy w gminie Jeżowe – 52 %). W przypadku egzaminu z matematyki i języka angielskiego średnie wyniki w OF kształtowały się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego.

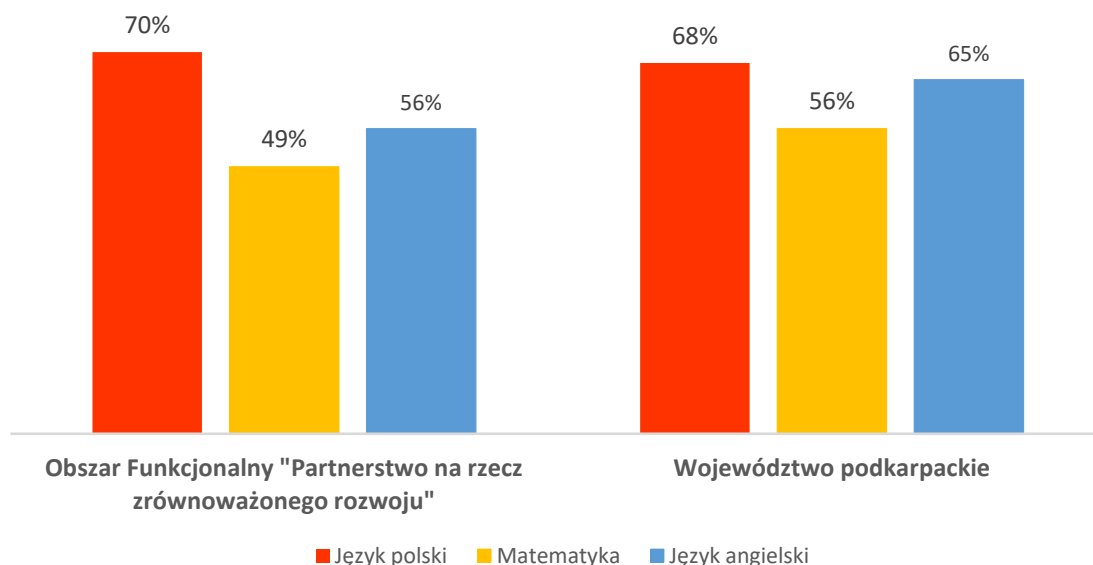
Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 r. w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także ogólnie w OF i w województwie podkarpackim, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 11 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Nazwa gminy	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba piszących	Średni wynik (%)
Gmina Jeżowe	110	68	110	47	110	52
Gmina Krzeszów	22	69	22	52	22	57
Gmina Rudnik nad Sanem	91	72	91	49	91	60
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	223	70	223	49	223	56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Wykres 13 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Należy wskazać również, że na terenie OF funkcjonuje również Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Jeżowie, jako szkoła artystyczna bez kształcenia ogólnokształcącego, dla której organem prowadzącym jest Gmina Jeżowe, a nadzór pedagogiczny sprawuje Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Szkoła kształci w cyklu 4- i 6-letnim na takich specjalnościach instrumentalnych jak: fortepian, skrzypce, altówka, wiolonczela, flet, klarnet, saksofon, trąbka, waltornia, puzon, gitara, akordeon i perkusja.

Oprócz tego, na terenie OF działalność prowadzi Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, jako jednostka organizacyjna Powiatu Niżańskiego funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, ukierunkowany na dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, sprzężoną i autyzmem. W 2023 roku, zgodnie z danymi GUS, do placówki uczęszczało 112 uczniów w 24 oddziałach.

W zakresie kształcenia ponadpodstawowego, na terenie OF funkcjonują dwie tego typu placówki:

- 1) Zespół Szkół w Jeżowie, którego oferta dotyczy kształcenia w liceum ogólnokształcącym, technikum (na kierunkach: technik fotografii i multimediiów, technik budownictwa, technik usług fryzjerskich, technik przemysłu mody, technik organizacji reklamy) oraz szkoły branżowej I stopnia (na kierunkach: murarz-tylnikarz, monter zabudowy, fryzjer);
- 2) Zespół Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem, w ramach którego działalność prowadzą: liceum ogólnokształcące dla młodzieży, liceum ogólnokształcące dla dorosłych, technikum (na kierunkach: technik logistyki, technik mechaniki, technik pojazdów samochodowych, technik handlowiec, technik technologii drewna) oraz szkoła branżowa I stopnia (na kierunkach: mechanik pojazdów samochodowych, operator obrabiarek skrawających,

stolarz, sprzedawca). Ponadto, w placówce realizowane są kwalifikowane kursy zawodowe.

Oprócz tego, młodzież z terenu gmin wchodzących w skład OF, korzysta również z placówek zlokalizowanych w miastach: Stalowa Wola, Nisko oraz Leżajsk. Istotną kwestią przy wyborze danej szkoły jest możliwość dojazdu poprzez funkcjonujące połączenia komunikacyjne.

2.2.3. Infrastruktura kulturalna i sportowa

Kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych, musi być jednak stale rozwijana. Duże znaczenie w tym aspekcie ma funkcjonująca infrastruktura kulturalna. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Gminy organizują działalność kulturalną poprzez tworzenie samorządowych instytucji kultury, dla których prowadzenie tego typu działalności jest głównym celem statutowym. Poniżej przedstawione zostały instytucje kultury wraz z dostępną infrastrukturą kulturalną w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”.

Gmina Jeżowe

Działalność kulturalną na terenie gminy Jeżowe prowadzi Gminne Centrum Kultury w Jeżowie (dalej „GCK”), w oparciu o infrastrukturę kulturalną, którą tworzą:

- Dom Kultury w Jeżowie;
- Świetlice wiejskie w miejscowościach: Cholewiana Góra, Grobla, Jata, Jeżowe, Krzywdy, Sibigi, Sójkowa oraz Zalesie;
- Biblioteki publiczne w miejscowościach: Cholewiana Góra, Groble, Jata, Jeżowe oraz Nowy Nart.

W Domu Kultury w Jeżowie prowadzone są zajęcia taneczne, plastyczne, ceramiczne, wokalne, muzyczne, teatralne, z zakresu akrobatyki i fitnessu, których odbiorcami są mieszkańcy gminy Jeżowe, a także odbywają się próby Chóru Parafialnego Gaudeamus oraz Zespołu Śpiewaczego Jeżowianie. Ponadto w budynku Domu Kultury codziennie dostępna dla mieszkańców jest kawiarenka internetowa. W ramach Gminnego Centrum Kultury działa sześć zespołów/grup taneczno – śpiewaczo - teatralnych:

- Zespół Taneczny Sardian w 4 grupach tanecznych dla osób od 5 do 20 lat;
- Dziecięcy Taneczny Zespół Ludowy, w ramach którego dla dzieci w świetlicy wiejskiej w Groblach prowadzone są zajęcia taneczne;
- Zespół Taneczny Mażoretki FORTIS, w ramach którego zajęcia taneczne prowadzone są w ZS w Jacie, z zakresu zespołu mażorettek, tańca towarzyskiego oraz tańca cheerleaderes;
- Orkiestra Dęta Gminy Jeżowe, prowadzona przez Kapelmistrza, zajęcia odbywają się w budynku remizy w Jeżowie;
- Kapela Ludowa Jeżowianie, w której aktywnie uczestniczą mieszkańcy gminy Jeżowe w wieku 17 – 60 lat;
- Grupa teatralna, która spotyka się okazjonalnie, przygotowując się do inscenizacji teatralnych w trakcie ważnych imprez okolicznościowych.

Budynek Domu Kultury powstał w latach 70. XX wieku i aktualnie nie spełnia standardów dotyczących obiektu kulturalnego. W budynku brak jest sali widowiskowej, pomieszczeń na potrzeby prowadzenia zajęć, zaplecza kuchennego, a przy budynku brakuje miejsc parkingowych.

Z uwagi na dużą ilość i zaangażowanie zespołów tanecznych oraz wokalnych działających przy Gminnym Centrum Kultury w Jeżowie niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do poprawy warunków lokalnych i stworzenia odpowiedniego zaplecza do prowadzenia regularnych prób i zajęć, gdyż obecnie nie dysponują one ani odpowiednim miejscem, ani zapleczem technicznym umożliwiającym dalszy rozwój. Inwestycja w infrastrukturę kulturalną stanowi nie tylko odpowiedź na realne potrzeby społeczności, ale także szansę na umocnienie potencjału artystycznego gminy i stworzenie trwałych fundamentów dla rozwoju młodych talentów. Stworzenie takiej przestrzeni będzie ważnym elementem kulturalnym tożsamości regionu, który zyska na atrakcyjności w oczach odwiedzających ją turystów. W związku z tym wymagana jest budowa nowego obiektu lub tymczasowo, przy braku większych środków adaptacja pomieszczeń świetlicy wiejskiej funkcjonującej w budynku remizy OSP Jeżowe, której właścicielem jest Gmina Jeżowe. Konieczny byłby jednak gruntowny remont oraz rozbudowa, aby zwiększyć funkcjonalność obiektu, a następnie należy przekazać go Gminnemu Centrum Kultury w Jeżowie. Byłoby to rozwiązanie tymczasowe do czasu pozyskania środków i budowy nowego funkcjonalnego obiektu.

Bardzo ważną częścią prowadzonej działalności społeczno-kulturalnej i edukacyjnej GCK w lokalnym społeczeństwie jest prowadzenie zajęć świetlicowych dla dzieci w świetlicach wiejskich, a głównymi odbiorcami zajęć świetlicowych są dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Kolejnym istotnym punktem działania GCK jest realizacja imprez i inicjatyw kulturalnych w głównej mierze kierowanych do mieszkańców gminy Jeżowe. Część świetlic wiejskich została wyremontowana, jednak wciąż znajdują się w gminie obiekty, które należy poddać modernizacji, jak m.in. świetlice w Krzywdach, w Jeżowie- Centrum i Jeżowe - Kameralne, Sibigach i Zagościńcu. W niektórych obiektach istnieje również potrzeba doposażenia kuchni lub wyposażenia pomieszczeń.

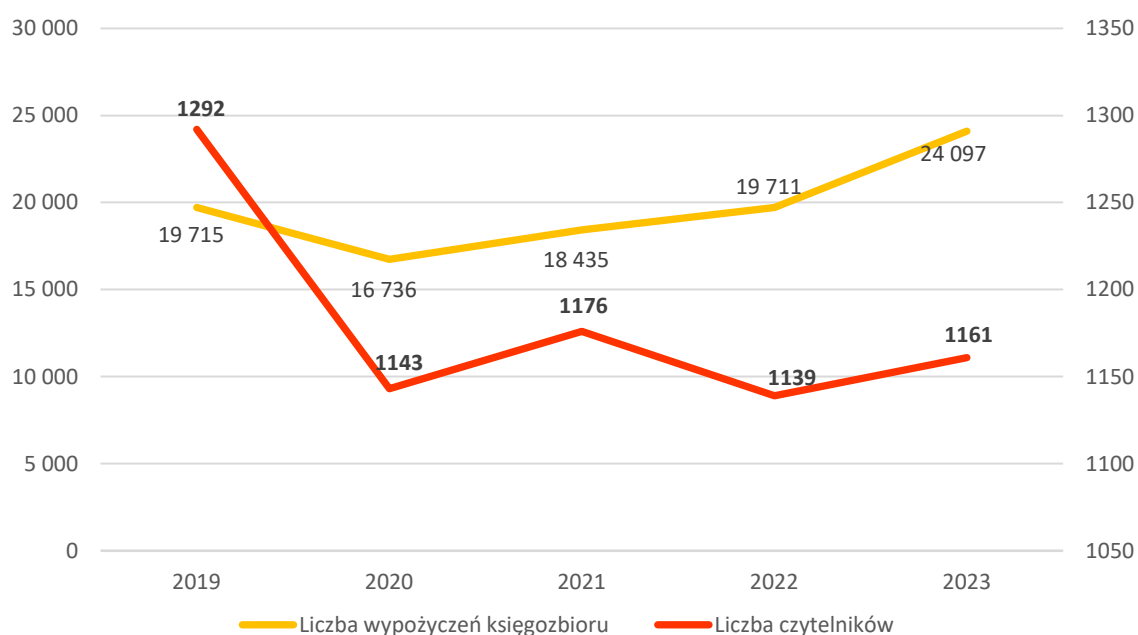
Drugim bardzo ważnym obszarem działania Gminnego Centrum Kultury w Jeżowie jest prowadzenie działalności edukacyjno – bibliotecznej. GCK zarządza pięcioma zlokalizowanymi na terenie gminy Jeżowe placówkami bibliotecznymi: w Jeżowie, Jacie, Groblach, Cholewianej Górze i w Nowym Narcie. Część obiektów, m.in. w Cholewianej Górze, Groblach, Jacie i w Nowym Narcie wymaga przeprowadzenia prac remontowych, w szczególności w celu dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Do podstawowego zakresu działania gminnych bibliotek publicznych należy gromadzenie i wypożyczanie oraz udostępnianie na miejscu księgozbioru oraz prenumerowanych czasopism, udzielanie czytelnikom informacji na podstawie zgromadzonych zbiorów⁶⁰. Dodatkową ofertą każdej z bibliotek jest możliwość korzystania z Internetu przez mieszkańców oraz udostępnianie elektronicznych wersji książek i publikacji. Każda z bibliotek prowadzi elektroniczny rejestr użytkowników i oferuje możliwość elektronicznego wypożyczania książek. Księgozbiory poszczególnych bibliotek corocznie powiększają się o nowe pozycje książkowe, które finansowane są ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z budżetu Gminy Jeżowe i środków pozyskanych przez placówki.

Księgozbiór biblioteczny w 2023 roku liczył 53 333 woluminy, z kolei liczba czytelników w ciągu roku wyniosła 1 161, natomiast liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 24 097. W stosunku do roku 2019 nastąpił spadek liczby czytelników przy jednoczesnym wzroście liczby wypożyczeń księgozbioru.

Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 15 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Jeżowe w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Gmina Krzeszów

W gminie Krzeszów jako instytucja kultury funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie (dalej „GOK”), w skład którego wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna w Krzeszowie. GOK prowadzi różnego rodzaju zajęcia przeznaczone dla dzieci, młodzieży i dorosłych, zamieszkujących teren gminy Krzeszów, realizowane w zakresie sztuk plastycznych, tańca, muzyki, sportu oraz czytelnictwa.

Do podstawowej działalności placówki należy rozpoznanie i rozbudzanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych społeczności lokalnej, przygotowanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych, kształtowanie wzorów i nawyków aktywnego uczestnictwa w kulturze, współpraca ze społecznym i amatorskim ruchem kulturalnym, promowanie twórczych i indywidualnych artystów oraz koordynacja działalności kulturalno-wychowawczych na terenie gminy Krzeszów. W GOK prowadzone są zajęcia teatralne, taneczno-ruchowe, plastyczne oraz warsztaty bibliotekarskie, a także działają przy nim Młodzieżowa Grupa teatralna „Pasja” oraz Amatorski Teatr Dramatyczny „Kuźnia”. Ponadto w GOK’u prowadzone są zajęcia taneczne dla dzieci, taniec jazzowy, akrobatyka sportowa, kickboxing, fitness, kółka plastyczne.

Celem działania GOK jest szerokie włączenie społeczności gminy w aktywne uczestniczenie w życiu kulturalnym oraz pomnażanie właściwie pojmowanych wartości kultury i podejmowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej, jak również koordynacja przedsięwzięć kulturalnych. GOK organizuje imprezy plenerowe i stacjonarne o charakterze rekreacyjno-turystycznym, jubileuszowym, patriotycznym czy też religijnym. Oprócz tego w ramach działalności, organizowane są m. in. koncerty, wystawy, turnieje, konkursy plastyczne, wernisaże, przedstawienia, projekcje filmów, kiermasze, warsztaty muzyczne, spotkania autorskie. GOK jest organizatorem bądź współorganizatorem kilku stałych imprez na terenie gminy.

W ubiegłych latach odbyło się wiele imprez kulturalnych, organizowanych i współorganizowanych przez gminę. Wiele z nich odbywa się cyklicznie, z częstotliwością coroczną, a niektóre z okazji przypadających rocznic. Imprezy kulturalne odbywają się zarówno na świeżym powietrzu, jak również w Gminnym Ośrodku Kultury, są wśród nich m.in. Plenery malarskie oraz „Powidlaki”, cykliczna impreza dotycząca tradycji smażenia powideł.

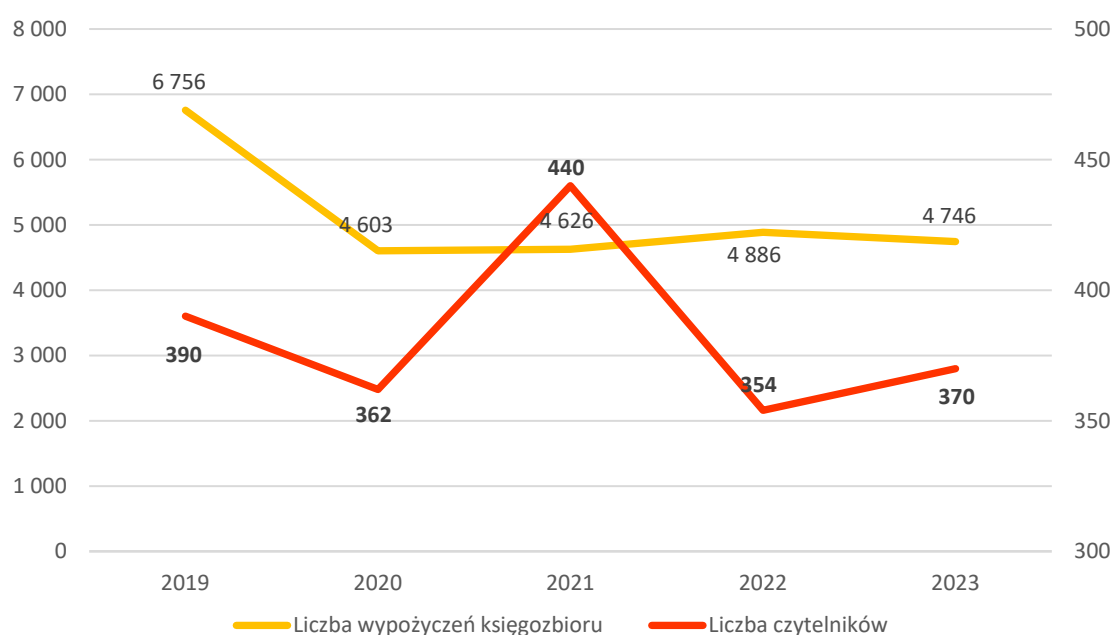
Budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie z uwagi na swój stan techniczny wymaga gruntownego remontu i modernizacji, co znalazło odzwierciedlenie w planach inwestycyjnych gminy na lata 2025-2026, które dotyczą termomodernizacji i robót budowlanych w budynku. Oprócz tego, ww. budynek w celu rozwoju usług kulturalnych wymaga doposażenia w profesjonalny sprzęt muzyczny i nagłośnieniowy. Na terenie gminy nie funkcjonują Domy Ludowe, w każdej miejscowości są natomiast zlokalizowane remizy strażackie, w których znajdują się świetlice. Przy tych obiektach odbywa się działalność kulturalna i społeczna danych społeczności.

Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych gminnej społeczności oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy, kultury i promocji czytelnictwa. W ramach jej działalności organizowane są m.in. spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, bierze udział w kampaniach społecznych propagujących czytelnictwo.

Księgozbiór Biblioteki w 2023 roku liczył 13 709 woluminów, z kolei liczba czytelników w ciągu roku wyniosła 370, natomiast liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 4 746. Na przestrzeni lat 2019-2023 nie występowała jednolita tendencja wzrostowa lub spadkowa w kwestii liczby czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru, zauważalny jest natomiast znaczny spadek liczby wypożyczeń porównując rok 2023 do roku 2019.

Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Gminnej Bibliotece Publicznej w Krzeszowie w okresie od 2019 do 2023 roku, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Gminnej Bibliotece Publicznej w Krzeszowie w latach 2019-2023

Gmina Rudnik nad Sanem

W gminie Rudnik nad Sanem, zadania związane z upowszechnianiem kultury i prowadzeniem działalności kulturalnej, a także organizacją imprez i zajęć kulturalnych, realizuje Miejski Ośrodek Kultury w Rudniku nad Sanem (dalej „MOK”). Oprócz działalności kulturalnej, MOK prowadzi również działalność rozrywkową, kinową, oświatową, czytelniczną, wystawienniczą, koncertową i plastyczną, a także odpowiada za promocję gminy i miasta Rudnik nad Sanem.

MOK funkcjonuje w oparciu o trzy placówki:

- 1) Dom Kultury „Koszyczek” w Rudniku nad Sanem, który oferuje zajęcia plastyczne, edukacyjne i warsztatowe dla dzieci, organizację wystaw, wernisaży plastycznych, koncertów, działań dla seniorów, spektakli teatralnych oraz programów artystycznych i patriotycznych;
- 2) Centrum Wikliniarstwa, stanowiące gminną instytucję edukacyjno-wystawienniczą, dbającą o wizerunek rzemiosła wikliniarskiego i promocję gminy i miasta Rudnik nad Sanem, która oferuje zwiedzanie wystaw z przewodnikiem, pokazy wyplatania, naukę wyplatania, warsztaty wikliniarskie, wycieczkę szlakiem wiklinowych rzeźb oraz wiklinowy plac zabaw i altanę;
- 3) Bibliotekę Publiczną w Rudniku nad Sanem wraz z filiami w Kopkach i Przędzeli, która prowadzi zajęcia edukacyjne i oświatowe oraz wypożycza publikacje książkowe.

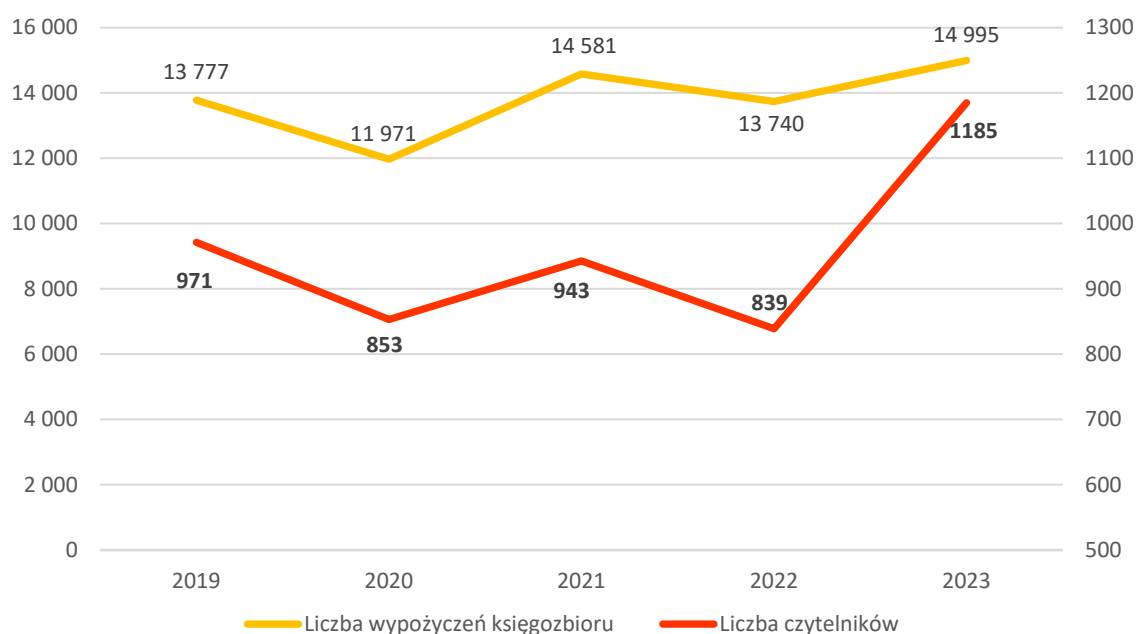
Budynek Domu Kultury „Koszyczek” jest budynkiem zabytkowym, który wymaga przeprowadzenia prac modernizacyjnych i robót budowlanych w celu rozwoju usług kulturalnych i dostosowanie obiektu do obowiązujących standardów. Przeprowadzone prace budowlane sprawiłyby, że obiekt zyska nowe oblicze i można będzie rozszerzyć jego działalność, a Dom Kultury zyska nowy program kulturalny wzbogacony o nowe pomieszczenia warsztatowe, salę wielofunkcyjną, nowoczesną salę widowiskowo-kinową, wygodne toalety, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami, a także pomieszczenia techniczne i magazynowe.

W celu rozwoju usług kulturalnych, w tym zwiększenia dostępności do oferty kulturalnej dla mieszkańców Gminy Rudnik nad Sanem, od dawna w planach gminy znajduje się budowa Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzeli, które weszłoby w skład Miejskiego Ośrodka Kultury w Rudniku nad Sanem. Mieszkańcy miejscowości Przędzel z uwagi na istniejące braki w infrastrukturze kulturalnej dotychczas nie mają dostępu do oferty kulturalnej, a także miejsca, w którym mogliby się wspólnie spotykać, integrować oraz realizować projekty i wydarzenia kulturalne, a najbliższym takim miejscem jest Dom Kultury w Rudniku nad Sanem, oddalony o ok. 6 km do miejscowości Przędzel. Utworzenie nowego Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzeli stworzy mieszkańcom miejscowości możliwość udziału w warsztatach i zajęciach oraz będzie miejscem prezentacji lokalnej historii, kultury i tradycji kulinarnych - potraw z kaszy i rękodzielniczych (przędzalnictwa) związanych z sołectwem Przędzel, co zapewni promocję lokalnego dziedzictwa i zapewni możliwość rozwoju lokalnej społeczności. Ponadto, będzie sprzyjać integracji i wzmocnieniu więzi sąsiedzkich. W obiekcie będą mogły działać stowarzyszenia i grupy nieformalne istniejące w sołectwie: KGW „Przędzelanki”, Stowarzyszenie Ziemi Przędzelskiej oraz Stowarzyszenie Koło Wędkarskie „OAZA”.

Księgozbiór Biblioteki Publicznej w Rudniku nad Sanem w 2023 roku wynosił 27 820 woluminów, a liczba czytelników wyniosła 1 185, przy czym liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 14 995. Liczba czytelników w 2023 roku znacznie wzrosła w stosunku do roku 2019,

nastąpił również nieznaczny wzrost liczby wypożyczeń księgozbioru w tym okresie. Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Rudniku nad Sanem na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 17 Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Rudniku nad Sanem w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Budynki Biblioteki Publicznej w Rudniku nad Sanem oraz jej filii w Kopkach są generalnie w dobrym stanie technicznym, a problem występuje natomiast w przypadku budynku filii w Przędzeli. W budynku brak jest instalacji CO i CWU, a także wentylacji i izolacji termicznej ścian. Pomieszczenia biblioteki ogrzewane są drewnem i węglem w piecu kaflowym. Dalsze przebywanie księgozbioru w tym miejscu w takich warunkach może doprowadzić do jego zniszczenia. Ponadto, układ funkcjonalny budynku w postaci jednego pomieszczenia uniemożliwia prawidłowe funkcjonowanie biblioteki - nie ma odpowiedniej powierzchni na utworzenie czytelni, zgodnie z obowiązującymi standardami. Oprócz tego, w budynku brakuje wężła sanitarnego, a przenośna nieogrzewana toaleta zlokalizowana jest na zewnątrz.

Jednym z zadań własnych gminy jest zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności w zakresie kultury fizycznej, w tym tworzenie terenów rekreacyjnych oraz urządzeń sportowych. Służy temu rozbudowana infrastruktura sportowa, która obejmuje m. in. boiska sportowe, hale sportowe, sale gimnastyczne, baseny, korty tenisowe, stoki i skocznie narciarskie, czy też skateparki. Infrastrukturę sportową występującą w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawiono poniżej. Część z przedstawionych elementów infrastruktury wymaga modernizacji, występuje również potrzeba rozwoju dostępnej infrastruktury.

Gmina Jeżowe

- Boisko sportowe w miejscowościach Groble, Cholewiana Góra oraz Stary Nart,
- Sale gimnastyczne w szkołach podstawowych i w zespołach szkół – 8 sal.

Gmina Krzeszów

- Zespół boisk w Krzeszowie,
- wiejskie boiska piłkarskie w miejscowościach: Łazów, Sigiełki i Kamionka Górna,
- boisko przyszkolne do piłki nożnej w miejscowości Bystre,
- kompleks sportowy „ORLIK” w Krzeszowie,
- sale gimnastyczne w szkołach podstawowych – 2 sale,
- kort tenisowy,
- park linowy.

Gmina Rudnik nad Sanem

- Stadion sportowy w Rudniku nad Sanem
- Boiska sportowe w miejscowościach: Kopki i Przędzel,
- Boiska wielofunkcyjne przy szkołach podstawowych w Rudniku nad Sanem i w miejscowości Stróże,
- Sale gimnastyczne w szkołach podstawowych – 4 sale.

2.2.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Ochrona zdrowia

Dostęp do opieki zdrowotnej jest jednym z istotnych czynników wpływających na sytuację zdrowotną i jakość życia mieszkańców gminy. Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146), świadczeniobiorcy mają prawo do świadczeń opieki zdrowotnej, których celem jest zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesne wykrywanie chorób, leczenie, pielęgnacja oraz zapobieganie niepełnosprawności i jej ograniczanie. Między innymi, mieszkańcom gminy przysługują gwarantowane świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

Zgodnie z danymi GUS, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” opiekę zdrowotną w 2023 roku zapewniało mieszkańcom 8 podmiotów, w tym 7 niepublicznych. Placówki te świadczyły opiekę zdrowotną w oparciu o kontrakty z Narodowym Funduszem Zdrowia i realizowały działania związane m. in. z badaniem i poradą lekarską w zakresie kompetencji lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, opieką ginekologiczno-położniczą, stomatologią, fizjoterapią, pielęgniarstwem środowiskowo-rodzinnym i szkolno-wychowawczym, a także szczepieniami ochronnymi i działaniami profilaktycznymi. W stosunku do roku 2019, liczba podmiotów spadła o 2. Oprócz tego na terenie OF w 2023 roku funkcjonowało 8 aptek ogólnodostępnych, a także funkcjonował zespół ratownictwa medycznego Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Rzeszowie, który stacjonował w miejscowości Krzeszów.

Dane dotyczące liczby przychodni, praktyk lekarskich, aptek oraz porad lekarskich na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12 Dane dotyczące opieki zdrowotnej w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku

Wyszczególnienie	2019	2023
Przychodnie ogółem	10	8
- w tym niepubliczne	9	7
- w tym podległe samorządowi terytorialnemu	1	1

Praktyki lekarskie	4	2
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	98 085	107 343
Podstawowa opieka zdrowotna – porady lekarskie	94 969	104 240
Apteki ogólnodostępne	8	8
Punkty apteczne	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Biorąc pod uwagę dane GUS dotyczące opieki zdrowotnej w 2019 i 2023 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” można zauważyć, że liczba przychodni zmniejszyła się w gminach Jeżowe i Rudnik nad Sanem – o 1. Ponadto, w gminie Rudnik nad Sanem na przestrzeni lat 2019-2023 zmniejszyła się o 2 liczba praktyk lekarskich.

Dane dotyczące liczby przychodni, praktyk lekarskich, aptek i punktów aptecznych, a także porad lekarskich na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Dane dotyczące opieki zdrowotnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku

Wyszczególnienie	Gmina Jeżowe		Gmina Krzeszów		Gmina Rudnik nad Sanem	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Przychodnie ogółem	4	3	2	2	4	3
- w tym niepubliczne	4	3	2	2	3	2
- w tym podległe samorządowi terytorialnemu	0	0	0	0	1	1
Praktyki lekarskie	0	0	1	1	3	1
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	40 305	35 682	30 992	31 676	26 788	39 985
Podstawowa opieka zdrowotna – porady lekarskie	40 305	35 682	28 517	28 870	26 147	39 688
Apteki ogólnodostępne	2	2	2	2	4	4
Punkty apteczne	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W zakresie badań specjalistycznych, pacjenci z terenu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” korzystają przede wszystkim z placówek medycznych zlokalizowanych w miastach Nisko, Stalowa Wola i Rzeszów.

Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283), pomocą społeczną określa się instytucję polityki społecznej państwa, która ma na celu wspieranie osób i rodzin w przewidywaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, przy wykorzystaniu własnych możliwości i uprawnień. Wsparcie osobom oraz rodzinom w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w godnych warunkach, udzielane jest w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie

usług. Sprawy obejmujące zagadnienia z zakresu pomocy społecznej należą do zadań własnych gminy.

Na analizowanym obszarze, działania z zakresu pomocy społecznej w gminach realizowane są przez:

- 1) Gmina Jeżowe – Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeżowie,
- 2) Gmina Krzeszów – Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzeszowie,
- 3) Gmina Rudnik nad Sanem – Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem.

Oprócz wskazanej powyżej ustawy o pomocy społecznej, ośrodki wykonują swoje zadania również na podstawie innych ustaw, tj. m. in.:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1993),
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923),
- ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2024 r. poz. 246),
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 421 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1512),
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917),
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2241).

Ośrodki pomocy społecznej udzielają pomocy pieniężnej i niepieniężnej, tj. tzw. środowiskowej pomocy społecznej, osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku. Prawo do świadczeń pieniężnych w ramach społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza określonego w przepisach kryterium dochodowego. Od dnia 1 stycznia 2022 r. kwota kryterium dochodowego wynosi dla osoby samotnie gospodarującej 776 zł, a dla osoby w rodzinie 600 zł. Nowe kwoty kryteriów obowiązywać będą od dnia 1 stycznia 2025 r. i wyniosą odpowiednio 1 010 zł i 823 zł.

Pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej określana jest jako środowiskowa pomoc społeczna. Beneficjentami pomocy środowiskowej są wszyscy członkowie gospodarstw domowych, którzy w danym roku

przynajmniej raz otrzymały jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej, a także osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy. Z kolei zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej to udział beneficjentów tejże pomocy w liczbie ludności ogółem, co pozwala określić skalę problemu w tej kwestii.

Liczbę gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach analizowanego obszaru, a także zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2019 oraz 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13 Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Nazwa gminy	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Gmina Jeżowe	383	294	1 346	928	13,3 %	9,4 %
Gmina Krzeszów	126	101	384	280	9,0 %	6,8 %
Gmina Rudnik nad Sanem	415	249	1 098	629	10,8 %	6,4 %
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	924	644	2 828	1 837	11,5	7,7

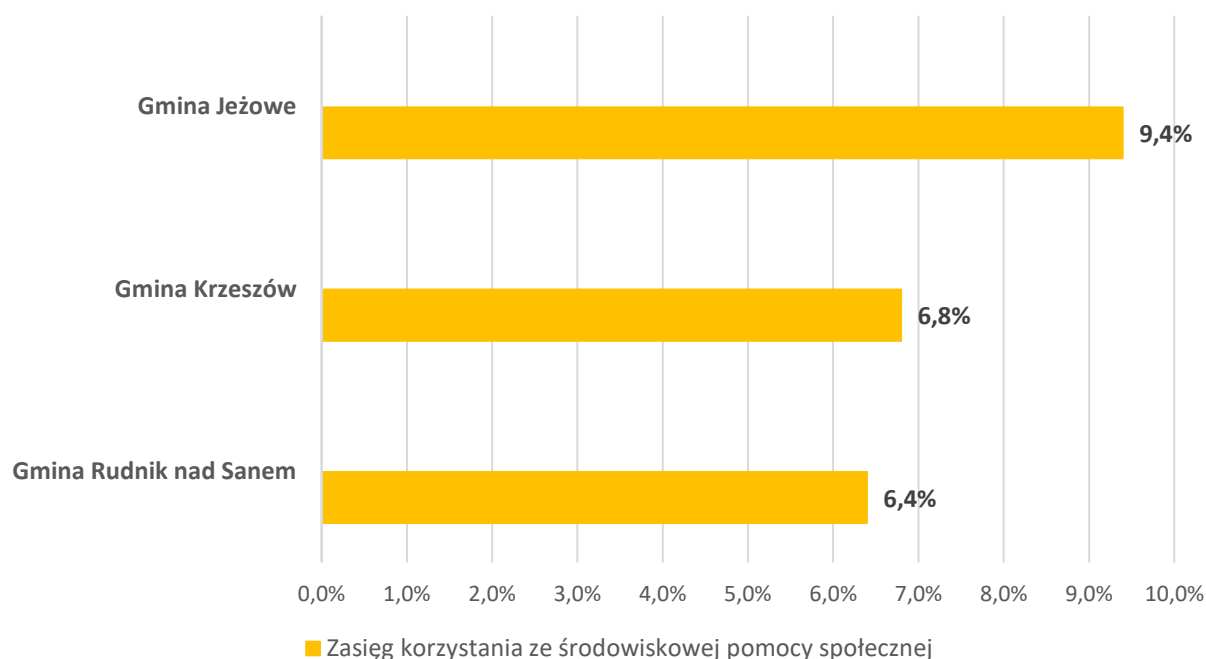
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że w każdej z gmin, wchodzących w skład OF nastąpił spadek liczby gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, porównując dane dla roku 2023 z danymi dla roku 2019. W 2023 roku największa liczba gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wystąpiła w gminie Jeżowe, natomiast najmniejsza w gminie Krzeszów. Odmiennie sytuacja przedstawiała się w roku 2019, gdy największa liczba gospodarstw korzystających z pomocy występowała w gminie Rudnik nad Sanem.

Biorąc natomiast pod uwagę zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, tj. udział korzystających z pomocy ośrodka pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem, najwyższa wartość wskaźnika występowała w 2019 i 2023 roku w gminie Jeżowe, a najniższa w 2019 roku w gminie Krzeszów, a w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem. Ogólnie w OF, liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2023 roku w stosunku do roku 2019 spadła o 280, natomiast osób korzystających z pomocy o 991.

Dane dotyczące zasięgu środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023, przedstawia poniższy wykres.

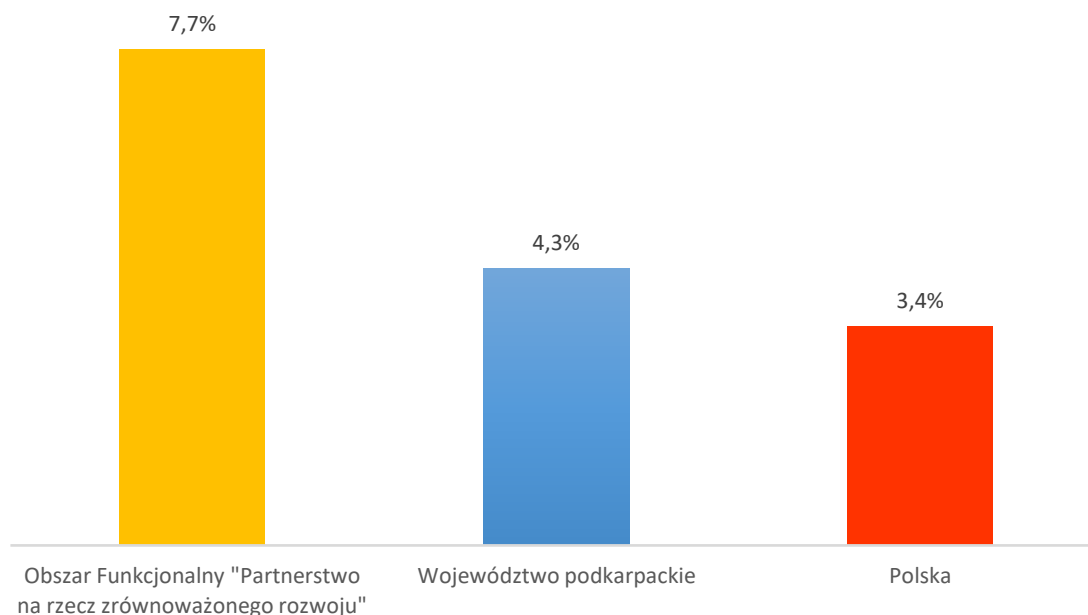
Wykres 114 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie omawianego obszaru, wskaźnik dotyczący udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem – 7,7 %, kształtował się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego, gdzie wyniósł w 2023 roku - 4,3 %, a także średniej dla całego kraju (3,4 %), co może świadczyć o występowaniu większej liczby ludności, które wymagają pomocy ośrodków pomocy społecznej niż w innych częściach województwa, większym zasięgu ubóstwa czy też wykluczenia społecznego. Wskazane dane zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 15 Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2023 w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W ramach instytucjonalnej pomocy społecznej, w miejscowości Rudnik nad Sanem, Caritas Diecezji Sandomierskiej prowadzi placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, która działa m. in. w formie pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej i socjalnej w ramach Ośrodka Interwencji Kryzysowej, współpracując z kuratorami sądowymi oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku. Placówka prowadzi również warsztaty terapii zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Dom Samotnej Matki, Schronisko dla Bezdomnych Kobiet, Punkt Świadczenia Usług Rehabilitacyjnych oraz ognisko wychowawcze dla dzieci.

Ponadto, w gminie Jeżowe w miejscowości Nowy Nart, utworzony został Dzienny Dom Pomocy w Gminie Jeżowe, którego oferta skierowana jest do osób niesamodzielnych, seniorów w wieku od 60 lat dla kobiet i od 65 roku życia dla mężczyzn. Do pracy z seniorami zatrudnione są trzy wykwalifikowane opiekunki osób starszych oraz terapeuci zajęciowi. Uczestnicy w trakcie pobytu korzystają z szeregu zajęć usprawniających ich zdrowie, zainteresowania, a także mają możliwość nabycia nowych umiejętności oraz zapewniony dowóz ze swojego miejsca zamieszkania i dwa posiłki w ciągu dnia.

2.3. Sfera gospodarcza

2.3.1. Rynek pracy i bezrobocie

Jednym z czynników określających stan gospodarki, a także jej potencjał jest rynek pracy. Zasadniczy wpływ na rynek pracy na danym obszarze mają zarówno występująca tu liczba osób w wieku produkcyjnym, jak i ilość dostępnych miejsc pracy, które kształtują podaż i popyt pracy. Nierównowaga pomiędzy popytem, a podażą pracy wpływa z kolei na poziom bezrobocia.

Jak wspomniano powyżej, podaż pracy kształtowana jest przez liczbę osób w wieku produkcyjnym. Wiek produkcyjny określamy jako wiek zdolności do pracy, tj. w przypadku

mężczyzn jest to grupa w wieku 18-64 lat, z kolei w przypadku kobiet – 18-59 lat. W ramach wieku produkcyjnego możemy jeszcze wyróżnić wiek mobilny, który dotyczy osób w wieku od 18 do 44 roku życia bez względu na płeć, zdolnych i gotowych do ewentualnego przekwalifikowania się oraz zmiany stanowiska lub pracy, a także wiek niemobilny, który obejmuje mężczyzn w wieku od 45 do 64 lat oraz kobiety w wieku od 45 do 59 lat.

Jak przedstawiono już we wcześniejszej części niniejszego opracowania – w podrozdziale 2.2.1 *Sytuacja demograficzna*, według danych GUS z 2023 roku, Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zamieszkiwało łącznie 14 536 osób w wieku produkcyjnym, co stanowiło 61,0% ogółu ludności na tym obszarze. Największa liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym występowała na terenie gminy Jeżowe – 6 197 osób (62,6 % ogółu mieszkańców gminy), a kolei najmniejsza – w gminie Krzeszów, tj. 2 431 (59,4 % ogółu mieszkańców gminy).

Liczbę osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14 Liczba osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

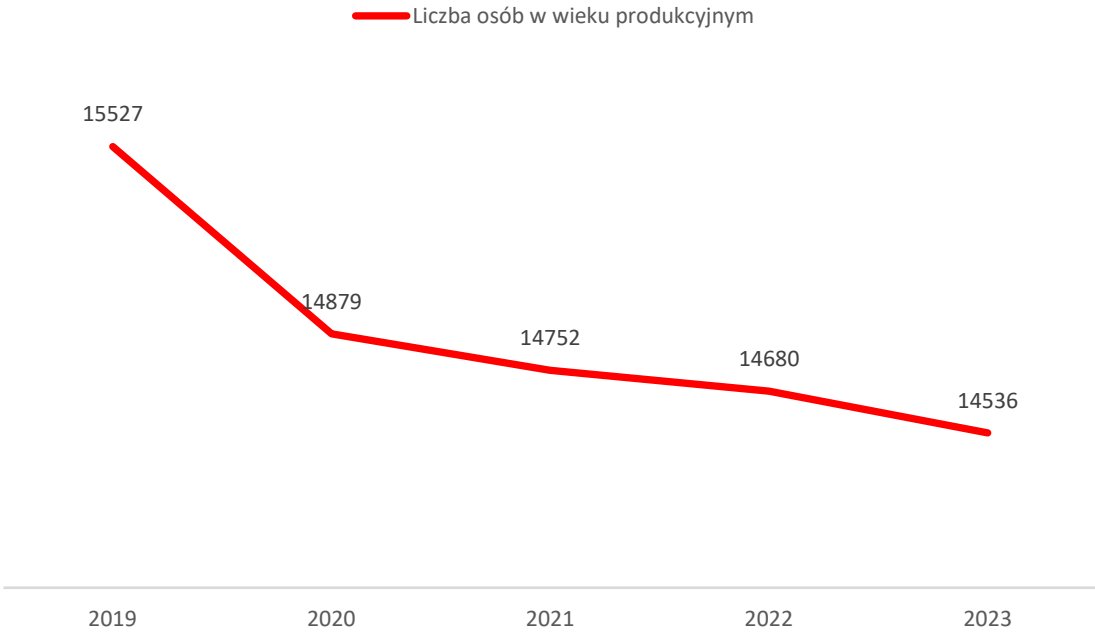
Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	6 523	6 239	6 210	6 223	6 197
% ogółu mieszkańców	64,6%	62,9%	62,9%	63,1%	62,6%
Krzeszów	2 650	2 485	2 456	2 439	2 431
% ogółu mieszkańców	62,2%	59,8%	59,3%	59,3%	59,4%
Rudnik nad Sanem	6 354	6 155	6 086	6 018	5 908
% ogółu mieszkańców	62,5%	61,4%	61,2%	60,7%	60,1%
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	15 527	14 879	14 752	14 680	14 536
% ogółu mieszkańców	63,3%	61,7%	61,6%	61,4%	61,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2018-2022, liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym zmniejszyła się w każdej gminie, wchodzącej w skład OF (największy ubytek mieszkańców w tej grupie wiekowej wystąpił w gminie Rudnik nad Sanem – tj. spadek o 446 osób), w związku z czym ogólnie na terenie OF, liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 991 osób.

Kształtowanie się liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16 Zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wśród osób w wieku produkcyjnym, teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych GUS z 2023 roku zamieszkiwało 8 732 osoby w wieku mobilnym, co stanowiło 60,1 % liczby osób w wieku produkcyjnym oraz 36,6 % ludności OF ogółem. W stosunku do roku 2019, liczba osób w wieku mobilnym zmniejszyła się o 1 049.

Liczbę osób w wieku mobilnym w podziale na płeć w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15 Liczba osób w wieku mobilnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Gmina	2019			2023		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Jeżowe	4 212	2 179	2 033	3 799	1 960	1 839
Krzeszów	1 661	870	791	1 477	781	696
Rudnik nad Sanem	3 908	2 025	1 883	3 456	1 801	1 655
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	9 781	5 074	4 707	8 732	4 542	4 190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, w każdej z gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” doszło do zmniejszenia się liczby osób

w wieku mobilnym na przestrzeni lat 2019-2023. Najwięcej osób w tej grupie, tak jak w przypadku liczby osób w wieku produkcyjnym, znajdowało się w gminie Jeżowe – 3 799 osób, z kolei najmniej w gminie Krzeszów – 1 477 osób. Zauważyć również można, że na terenie OF występowała przewaga mężczyzn w wieku mobilnym, którzy w 2023 stanowili 52,1 % ogółu liczby mieszkańców OF w wieku mobilnym.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” obejmuje zarówno tereny wiejskie, jak i miejskie w granicach miasta Rudnik nad Sanem, a także w części tereny leśne. Znaczna część mieszkańców ukierunkowana jest na działalność związaną z działalnością usługową, w tym handel, ponadto funkcjonuje tu kilka zakładów produkcyjnych. Duży wpływ na lokalny rynek pracy mają występujące na tym obszarze tradycje wikliniarskie, stąd występują tu zakłady produkujące wyroby z wikliny.

Zgodnie z danymi GUS odnośnie liczby osób pracujących gospodarce narodowej, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec grudnia 2023 r. pracowało łącznie 7 805 osób (53,7 % ogółu liczby osób w wieku produkcyjnym w OF), w tym 4 419 mężczyzn (56,6 % ogółu pracujących), oraz 3 386 kobiet (43,4 % ogółu pracujących). Liczba osób pracujących na terenie OF stanowiła zaledwie 1,0 % ogółu osób pracujących w województwie podkarpackim. Średnia wieku osób pracujących w OF wyniosła natomiast 42,9, co było wartością nieznacznie niższą niż średnia wieku w województwie podkarpackim ogółem – tj. 43,0.

Dane dotyczące liczby osób pracujących w gospodarce narodowej według płci oraz średni wiek osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także w OF i w województwie podkarpackim ogółem, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16 Liczba osób pracujących w gospodarce narodowej według płci oraz średnia wieku osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według stanu na 31.12.2023 r.

Gmina	Liczba pracujących ogółem	Liczba pracujących mężczyzn	Liczba pracujących kobiet	Średnia wieku osób pracujących ogółem	Udział w liczbie osób w wieku produkcyjnym
Jeżowe	3 411	1 963	1 448	41,6	55,0 %
Krzeszów	1 409	809	600	43,3	58,0 %
Rudnik nad Sanem	2 985	1 647	1 338	43,8	50,5 %
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	7 805	4 419	3 386	42,9	53,7 %
Woj. podkarpackie	758 852	410 479	348 373	43,0	61,9 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej dane, największa liczba osób pracowała na koniec 2023 r. w gminie Jeżowe – 3 411 osób (43,7 % ogółu pracujących w OF), a najmniejsza w gminie Krzeszów (18,0 % ogółu pracujących w OF).

Należy wspomnieć, że od 2023 roku nastąpiła zmiana źródeł danych pozyskiwanych przez GUS dotyczących liczby osób pracujących w gospodarce narodowej. Dotychczas podstawowym źródłem danych były sprawozdania podmiotów gospodarki narodowej, natomiast od 2023 roku głównym źródłem są rejestry i systemy informacyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Ministerstwa Finansów, a pierwsza prezentacja danych pozyskanych z nowych źródeł nastąpiła według stanu na koniec grudnia 2022 r.

Jak wcześniej wspomniano, gdy liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze przewyższa liczbę miejsc pracy, możemy mieć do czynienia ze zjawiskiem bezrobocia. Jest to zjawisko, które ma duży wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą dla danego obszaru. Według danych GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zarejestrowane jako osoby bezrobotne były 1 163 osoby, a w stosunku do roku 2019, liczba ta zmniejszyła się o 216 osób. Spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2019-2023 przełożył się na spadek wartości udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - z 8,7 % w roku 2019 do 7,8 % w roku 2023.

Dane dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz udziału tej liczby w liczbie osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 17 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	557	578	486	435	480
Krzeszów	210	210	185	193	176
Rudnik nad Sanem	612	660	575	540	507
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 379	1 448	1 246	1 168	1 163

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 18 Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	8,5 %	9,3 %	7,8 %	7,0 %	7,7 %
Krzeszów	7,9 %	8,5 %	7,5 %	7,9 %	7,2 %
Rudnik nad Sanem	9,6 %	10,7 %	9,4 %	9,0 %	8,6 %
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	8,7 %	9,5 %	8,2 %	8,0 %	7,8 %

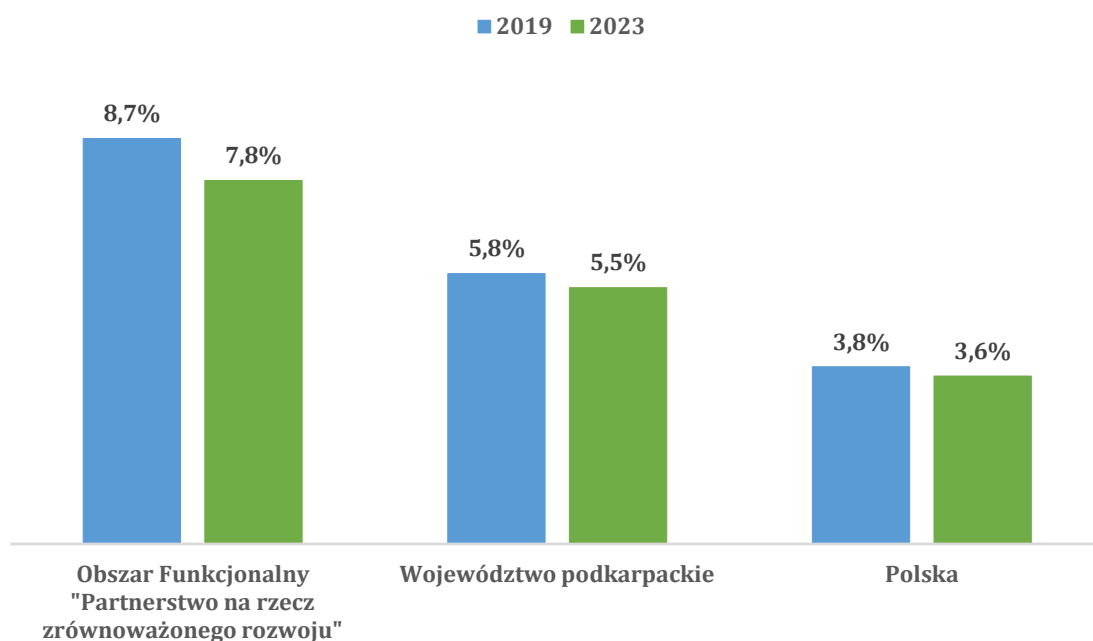
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyżej przedstawione dane, że największa liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2023 roku wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 507 osób, natomiast

najmniejsza w gminie Krzeszów – 176 osób. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku wskaźnika udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach - najwyższy wskaźnik wystąpił w 2023 roku również w gminie Rudnik nad Sanem – 8,6 %, a najniższy w gminie Krzeszów – 7,2 %.

Wartość wskaźnika udziału zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla OF wyniosła w 2023 roku 7,8 % i kształtowała się znacznie powyżej średniej dla województwa podkarpackiego (5,5 %) oraz powyżej średniej dla całego kraju (3,6 %). Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2019 i 2023 roku w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 17 Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2019 i 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zmniejszenie bezrobocia wymaga zdecydowanych działań powiatowych urzędów pracy, centrów doradztwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego. Ważne w tej kwestii jest również dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnych pracodawców, co pomoże zniwelować braki wykwalifikowanych pracowników na lokalnym rynku pracy. Teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajduje się we właściwości Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku.

2.3.2. Przedsiębiorczość i rolnictwo

Sytuacja gospodarcza danego obszaru wiąże się w dużej mierze ze zjawiskiem przedsiębiorczości. Przedsiębiorczość można definiować jako skłonność do tworzenia nowych przedsiębiorstw lub innych form prowadzenia działalności gospodarczej, a także jako aktywność do rozwijania już istniejących, poprzez realizację różnego rodzaju inwestycji. Stopień rozwoju przedsiębiorczości na danym obszarze wynika przede wszystkim z liczby podmiotów gospodarki

narodowej, do których zalicza się osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Podmioty te zobowiązane są do rejestracji w odpowiednim rejestrze, w tym również w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (rejestr REGON), który prowadzi Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.

Na przestrzeni lat 2019-2023 można zaobserwować pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości zarówno na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, jak i w skali całego kraju. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2023 roku na terenie omawianego obszaru funkcjonowało 1 959 podmiotów gospodarczych. W stosunku do roku 2019, liczba tych podmiotów wzrosła o 282.

Dane dotyczące liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na terenie gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023 w podziale na sektor publiczny i sektor prywatny, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Ogółem			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	2019	2023	Wzrost/ spadek w %	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	646	800	23,8	22	22	624	778
Krzeszów	295	330	11,9	10	9	286	322
Rudnik nad Sanem	736	829	12,6	23	23	713	806
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 677	1 959	16,8	55	54	1 623	1 906

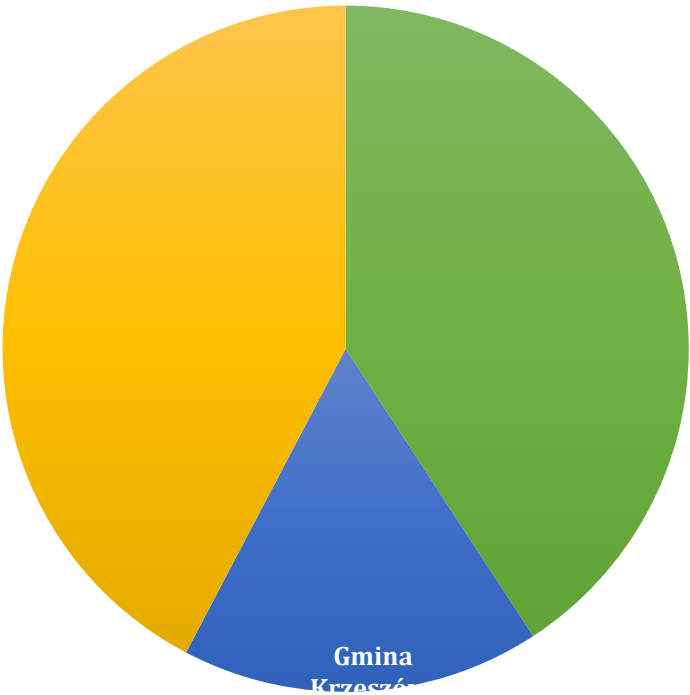
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując przedstawione powyżej dane, można zauważyć, że we wszystkich gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023 nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Wzrost ten dotyczył jedynie sektora prywatnego, gdzie przybyło 283 podmioty. Największy przyrost ogólnej liczby podmiotów gospodarczych nastąpił w gminie Jeżowe – o 23,8 %, z kolei najmniejszy w gminie Krzeszów – o 11,9 %.

W 2023 roku najwięcej podmiotów gospodarki narodowej znajdowało się na terenie gminy Rudnik nad Sanem – 829, stanowiąc 42,3 % liczby podmiotów gospodarczych ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Najmniej podmiotów zarejestrowanych było natomiast na terenie gminy Krzeszów – 330, co wynika przede wszystkim z uwarunkowań demograficznych oraz gospodarczych występujących w tej gminie.

Udział podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18 Udział podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W sektorze prywatnym, w ramach podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, Główny Urząd Statystyczny wyszczególnia osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki handlowe, w tym również spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie, fundacje, oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, których w 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” było 1 606, tj. 82,0 % ogółu podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze, a w stosunku do 2019 roku przybyło ich 228. Na przestrzeni lat 2019-2023 wzrosła również liczba spółek handlowych, spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego oraz liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych³⁷, zmalała natomiast liczba spółdzielni. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20 Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Rodzaje podmiotów		2019	2023
Sektor publiczny	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	47	46
	Spółki handlowe	1	1

	Nieokreślone formy prawne*	7	7
Sektor prywatny	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 378	1 606
	Spółki handlowe	34	58
	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	7
	Spółdzielnie	5	4
	Fundacje	3	8
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	72	80
	Nieokreślone formy prawne*	129	143
RAZEM		1 677	1 959

*W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. Z tego względu dane mogą nie być zgodne z danymi przedstawionymi w tabeli nr 19.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analiza struktury działających podmiotów gospodarczych według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) pokazuje, że najwięcej podmiotów w 2023 roku wykonywało działalność gospodarczą związaną z budownictwem (25,7 % ogólnej liczby podmiotów). Znaczna część przedsiębiorców prowadziła działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, w tym naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,8 % ogólnej liczby podmiotów), a także w zakresie przetwórstwa przemysłowego (14,4 % ogólnej liczby podmiotów). W okresie od 2019 do 2023 roku, największy wzrost ilości działających firm wystąpił w sekcji F – Budownictwo, gdzie na koniec 2023 roku funkcjonowały 504 podmioty, podczas gdy w 2019 roku ich liczba wynosiła 386.

W kontekście rozwoju turystyki, istotną kwestią jest liczba podmiotów prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii. Na przestrzeni lat 2019-2023 liczba podmiotów świadczących tego typu usługi na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” spadła o 5, tj. o 13,2 %, w 2023 roku osiągając wartość 33, co stanowiło zaledwie 1,7 % wszystkich podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze.

Liczbę zarejestrowanych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2019 oraz 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Sekcja PKD	Wyszczególnienie	Ogółem*	
		2019	2023
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	37	33

B	Górnictwo i wydobywanie	2	2
C	Przetwórstwo przemysłowe	259	282
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	2
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	9	8
F	Budownictwo	386	504
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	361	388
H	Transport i gospodarka magazynowa	84	108
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	38	33
J	Informacja i komunikacja	37	52
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	27	28
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13	20
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	89	95
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	25	45
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	27	27
P	Edukacja	47	56
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	68	86
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	29	33
S, T	Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	134	148
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0
RAZEM		1 673	1 950

* W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największą część działających na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” podmiotów gospodarczych stanowiły zarówno w 2019, jak i w 2023 roku mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób, których liczba wyniosła odpowiednio 1 611 i 1 897 podmioty. Na przestrzeni lat 2018-2022 liczba mikroprzedsiębiorstw zwiększyła się o 286,

małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób zmalała o 4 podmioty, natomiast liczba średnich przedsiębiorstw, zatrudniających od 50 do 249 osób pozostała bez zmian. Na omawianym obszarze na koniec 2023 roku nie znajdowały się podmioty gospodarcze zatrudniające powyżej 250 osób.

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w 2019 oraz 2023 roku na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22 Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku

Liczba pracujących	0-9		10-49		50-249	
Rok	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Gmina Jeżowe	621	778	23	20	2	2
Gmina Krzeszów	286	320	9	10	0	0
Gmina Rudnik nad Sanem	704	799	27	25	5	5
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1611	1897	59	55	7	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

O pozytywnym rozwoju przedsiębiorczości na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” świadczą również wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej, opracowane przez Główny Urząd Statystyczny. Analizując poszczególne wskaźniki, które zaprezentowane zostały w poniższej tabeli, można w większości zauważyć ich wzrost, a spadek przy wskaźnikach dotyczących jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 ludności, a także udziału fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej.

Biorąc pod uwagę wskaźnik dotyczący podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności, najwyższa wartość wystąpiła zarówno w roku 2019, jak i 2023 w gminie Rudnik nad Sanem oraz identycznie przedstawiała się sytuacja w przypadku wskaźnika dotyczącego podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Jeśli chodzi o jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców, najwyższa wartość wskaźnika w 2023 roku wystąpiła w gminie Jeżowe, co może świadczyć o większym niż w pozostałych gminach stopniu rozwoju przedsiębiorczości. Wzrost wskaźnika dotyczącego liczby fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na 1000 mieszkańców, wpływa znacząco na kapitał społeczny danego obszaru oraz świadczy o aktywności społecznej mieszkańców. Najwyższa wartość tego wskaźnika wśród wszystkich gmin, wystąpiła zarówno w 2019, jak i w 2023 roku w gminie Krzeszów, najniższa wartość wystąpiła natomiast w gminie Jeżowe.

Porównując wskaźniki dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” ze wskaźnikami dla województwa podkarpackiego, zauważalne jest, że kształtowały się one w części przypadków poniżej średniej dla województwa. W przypadku zarejestrowanych podmiotów na

1000 mieszkańców, wskaźnik dla OF w 2023 roku wynosił 82, przy 101 dla województwa. Jeszcze wyraźniejsza różnica jest przy wskaźniku podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – 135,0 w OF przy 170,5 w województwie.

Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w 2019 i 2023 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także zbiorcze wskaźniki dla OF i województwa podkarpackiego przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 23 Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wskaźniki	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	2019	64	69	72
	2023	81	81	84
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	2019	99	111,3	115,8
	2023	129,1	135,7	140,3
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	2019	8,86	8,9	6,52
	2023	8	6,81	6,27
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	2019	54	56	58
	2023	68	66	67
Fundacje, stowarzyszenia, i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2019	2,87	3,75	2,95
	2023	3,63	3,91	3,66
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	2019	3,1	4,1	6,5
	2023	6,9	3,3	5,7
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	2019	84,4	80,7	80,8
	2023	84,5	81,8	79,6
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	2019	96,1	96,9	95,7
	2023	97,3	97	96,4
Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (%)	2019	4,5	5,4	4,1
	2023	4,5	4,8	4,3
Podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-	2019	6	3	10

spożywczym	2023	4	2	9
------------	------	---	---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 24 Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” i województwa podkarpackiego w 2019 i 2023 roku

Wskaźniki	OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”		Województwo podkarpackie	
	2019	2023	2019	2023
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	68	82	85	101
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	108,7	135,0	138,6	170,5
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	8,09	7,03	7,15	7,6
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	56	67	63	76
Fundacje, stowarzyszenia, i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	3,19	3,73	3,69	4,41
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	4,6	5,3	4,6	4,5
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	82,0	82,0	74,4	74,9
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	96,2	96,9	96,1	96,7
Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (%)	4,67	4,5	4,3	4,4
Podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-spożywczym	19	15	1 487	1 514

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z istotnych stymulatorów rozwoju i wzrostu gospodarczego na danym obszarze są inwestycje realizowane w celu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, które przynoszą korzyści w postaci nowych miejsc pracy, aktywizacji społeczności oraz napływu nowych technologii. W celu prowadzenia aktywności gospodarczej (usługowej lub produkcyjnej) tworzone są tereny inwestycyjne, oddzielone od terenów przeznaczonych pod budownictwo

mieszkaniowe oraz rolnictwo, które oferowane są inwestorom. W szczególności atrakcyjne są tereny inwestycyjne uzbrojone, posiadające dostęp do drogi publicznej oraz podłączenie do sieci elektroenergetycznej i wodno-kanalizacyjnej.

Na terenie gminy Rudnik nad Sanem funkcjonuje podstrefa Tarnobrzelskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN - Stalowa Wola Kompleks 3, obejmująca teren działek o pow. 4,3829 ha, położonych w Rudniku nad Sanem przy ul. Stalowej obok Zakładu Konstrukcji Stalowych POLIMEX – MOSTOSTAL S.A.

Również w gminie Jeżowe wyznaczono obszar o powierzchni 43,46 ha, który dedykowany jest pod działalność inwestycyjną dla firm lokalnych lub podmiotów zewnętrznych. Obszar ten może zostać również powiększony o kolejne działki do niego przylegające, obejmujące zarówno działki prywatnych właścicieli, jak i działkę, której właścicielem jest gmina Jeżowe. W ten sposób Gmina Jeżowe dysponuje terenem 43,46 ha i potencjałem do rozwoju inwestycyjnego o kolejne minimum 23,64 ha terenów. Obszar charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną, a potencjalni inwestorzy mają zapewnioną dostępność do sieci elektrycznej, sieci gazowej, sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej, a w budowie jest również sieć światłowodowa. Teren nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowi w dużej mierze teren o charakterze rolniczym, w którym użytki rolne obejmują ok 50 % powierzchni terytorium. Podstawowych informacji na temat rolnictwa, w tym liczby i powierzchni gospodarstw rolnych, dostarczają przeprowadzane co 10 lat powszechne spisy rolne. Ostatni taki spis przeprowadzony został w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r., według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. Jego podstawowym celem było dostarczenie informacji na potrzeby realizacji Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, a także i na potrzeby krajowych baz danych. Badaniem zostały objęte gospodarstwa rolne, których użytkownikami były osoby fizyczne (gospodarstwa indywidualne), osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Zgodnie z opublikowanymi wstępnymi wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2020, najwięcej gospodarstw rolnych spośród gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajdowało się na terenie gminy Jeżowe – w liczbie 1 068, tj. 54,3 % ogółu gospodarstw w OF, zajmując przy tym powierzchnię 4 834,01 ha, tj. 47,3 % ogółu powierzchni gospodarstw w OF. Najmniej gospodarstw rolnych znajdowało się z kolei w gminie Rudnik nad Sanem, gdzie ich liczba wynosiła 397, tj. 20,2 % ogółu gospodarstw w OF, zajmując przy tym powierzchnię 1 969,97 ha, tj. 19,3 % ogółu powierzchni gospodarstw w OF, co wynikało z faktu, że znaczną część terenu gminy obejmują zurbanizowane tereny miejskie.

Liczbę gospodarstw rolnych, ich powierzchnię oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw w poszczególnych gminach wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, według wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych			
Gospodarstwa rolne ogółem	1 068	501	397
do 1 ha włącznie	8	13	10
1-5 ha	833	325	325
5-10 ha	200	120	39
10-15 ha	15	20	12
15 ha i więcej	12	23	11
Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych			
Gospodarstwa rolne ogółem	4 834,01	3 421,39	1 969,97
do 1 ha włącznie	13,21	23,29	13,67
1-5 ha	2 765,2	1 258,44	928,89
5-10 ha	1 452,89	1 005,99	265,27
10-15 ha	182,44	268,63	157,97
15 ha i więcej	420,27	865,04	604,17
Powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych			
Gospodarstwa rolne ogółem	4 192,58	2 700,84	1 750,5
do 1 ha włącznie	7,86	12,05	9,88
1-5 ha	2 322,2	889,82	754,86
5-10 ha	1 284,46	798,38	242,08
10-15 ha	169,70	237,06	147,51
15 ha i więcej	408,36	763,53	596,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Powyższe dane wskazują, że w każdej gminie znacznie przeważały gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 ha, a następnie od 5 do 10 ha. Najmniej liczebne były natomiast gospodarstwa liczące do 1 ha włącznie. Podobnie sytuacja przedstawiała się w przypadku powierzchni gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych, a różnica występowała jedynie w danych dla gminy Rudnik nad Sanem, gdzie największą powierzchnię zajmowały gospodarstwa rolne o powierzchni 1-5 ha oraz 15 ha i więcej.

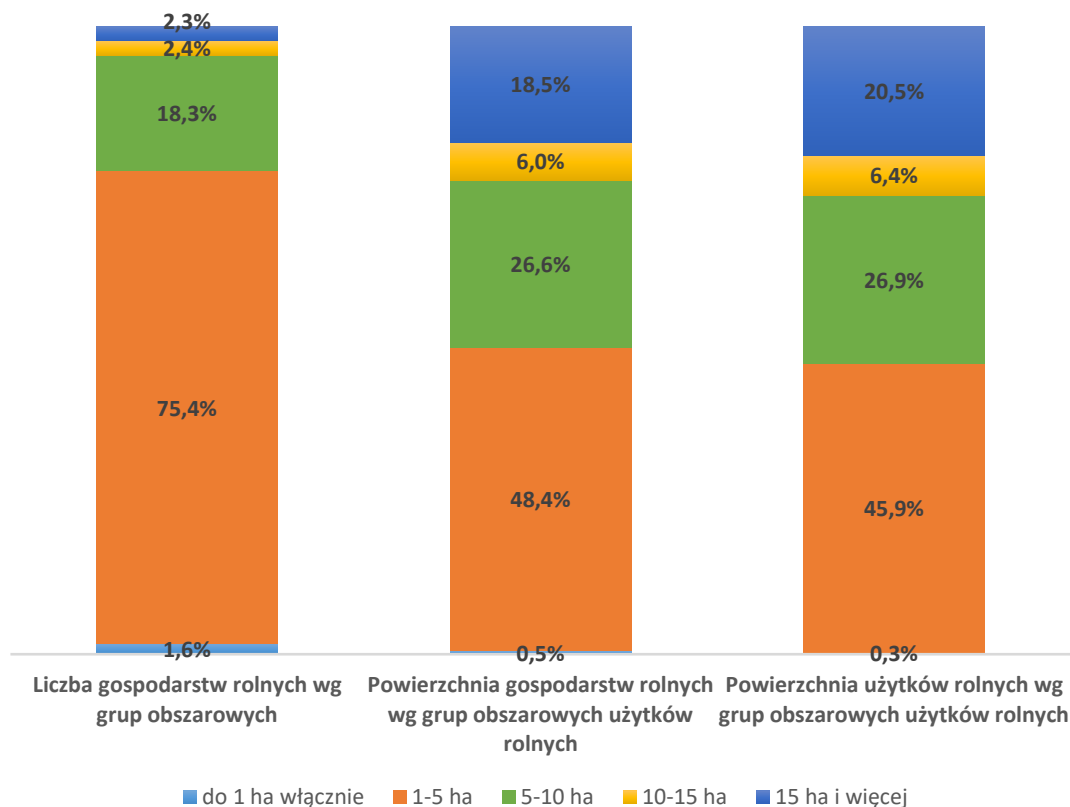
Ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2020 roku znajdowało się 1 966 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 10 225,37 ha, z czego 8 643,92 ha (tj. 84,5 %) stanowiły użytki rolne. Największą część tych gospodarstw stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych w grupie od 1 do 5 ha – ich liczba wyniosła 1 483 (tj. 75,4 % ogółu gospodarstw rolnych), które zajmowały również największą powierzchnię – 4 952,53 ha (tj. 48,4 % powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych).. Dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych, ich powierzchnię oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela oraz poniższy wykres.

Tabela 26 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych		
Gospodarstwa rolne ogółem	1 966	100 %
do 1 ha włącznie	31	1,6 %
1-5 ha	1 483	75,4 %
5-10 ha	359	18,3 %
10-15 ha	47	2,4 %
15 ha i więcej	46	2,3 %
Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)		
Gospodarstwa rolne ogółem	10 225,37	100 %
do 1 ha włącznie	50,17	0,5 %
1-5 ha	4 952,53	48,4 %
5-10 ha	2 724,15	26,6 %
10-15 ha	609,04	6,0 %
15 ha i więcej	1 889,48	18,5 %
Powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)		
Gospodarstwa rolne ogółem	8 643,92	100 %
do 1 ha włącznie	29,79	0,3 %
1-5 ha	3 966,88	45,9 %
5-10 ha	2 324,92	26,9 %
10-15 ha	554,27	6,4 %
15 ha i więcej	1 768,06	20,5 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Wykres 19 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Liczba gospodarstw rolnych, znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowiła 1,72 % liczby gospodarstw rolnych ogółem w województwie podkarpackim, natomiast ich powierzchnia – 2,72 % powierzchni gospodarstw ogółem w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych grupach obszarowych, zarówno na terenie OF jak i ogółem w województwie, struktura gospodarstw wygląda podobnie – najwięcej gospodarstw występowała w grupie obszarowej „1-5 ha”, z kolei najmniej w grupie „do 1 ha włącznie”. Różnica występowała natomiast przy udziale poszczególnych grup obszarowych w strukturze gospodarstw – w OF nieco większy udział niż w województwie miały gospodarstwa w grupie „5-10 ha”, natomiast mniejszy gospodarstwa w grupie obszarowej „do 1 ha włącznie”, „10-15 ha” oraz „15 ha i więcej”.

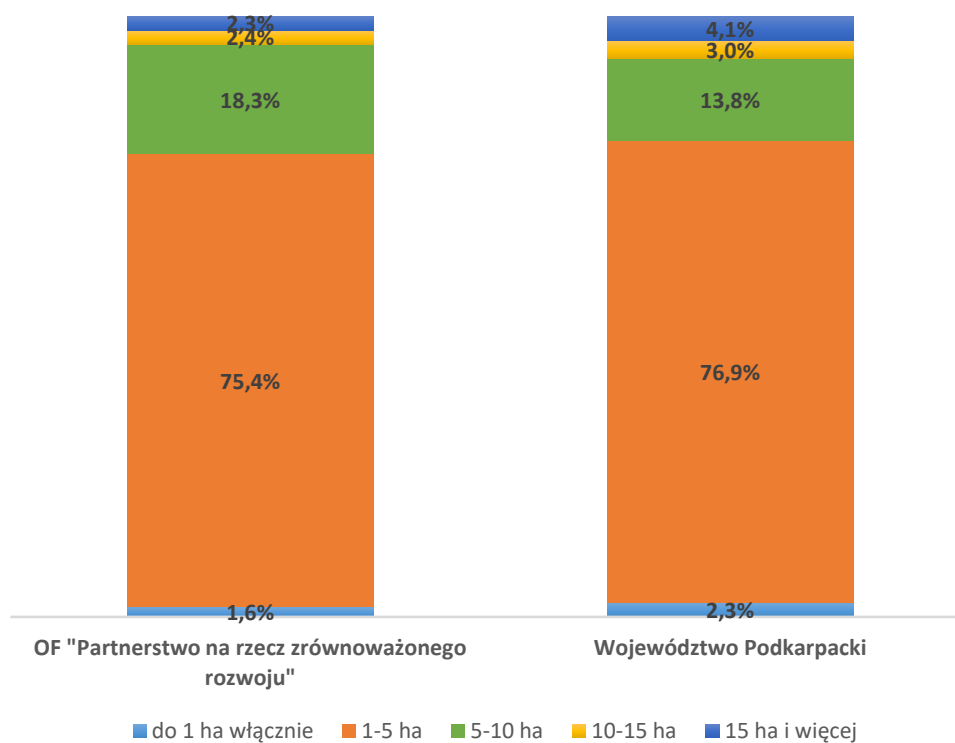
Porównując z kolei powierzchnię gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych, zauważalna jest znaczna różnica tej powierzchni według grup obszarowych dla OF oraz województwa podkarpackiego, co świadczy o większym stopniu rozdrobnienia gospodarstw w OF. W strukturze gospodarstw rolnych w OF, zdecydowanie największą powierzchnię zajmowały gospodarstwa w grupie „1-5 ha”, stanowiąc 48,4 % powierzchni wszystkich gospodarstw rolnych, natomiast najmniejszą powierzchnię zajmowały gospodarstwa w grupie „do 1 ha włącznie”, które stanowiły zaledwie 0,5 % powierzchni ogólnej gospodarstw.

Różnica w OF w stosunku do województwa dotyczyła przede wszystkim większego udziału gospodarstw rolnych w grupach obszarowych „1-5 ha” i „5-10 ha” w liczbie gospodarstw ogółem oraz mniejszego udziału gospodarstw w grupach „10-15 ha” oraz „15 ha i więcej”. W województwie podkarpackim, największą powierzchnię stanowiły wprawdzie gospodarstwa w grupie obszarowej „1-5 ha”, stanowiąc 40,2 % powierzchni ogólnej gospodarstw, jednak gospodarstwa w grupie „15 ha i więcej” stanowiły aż 33,7 % ogólnej liczby gospodarstw..

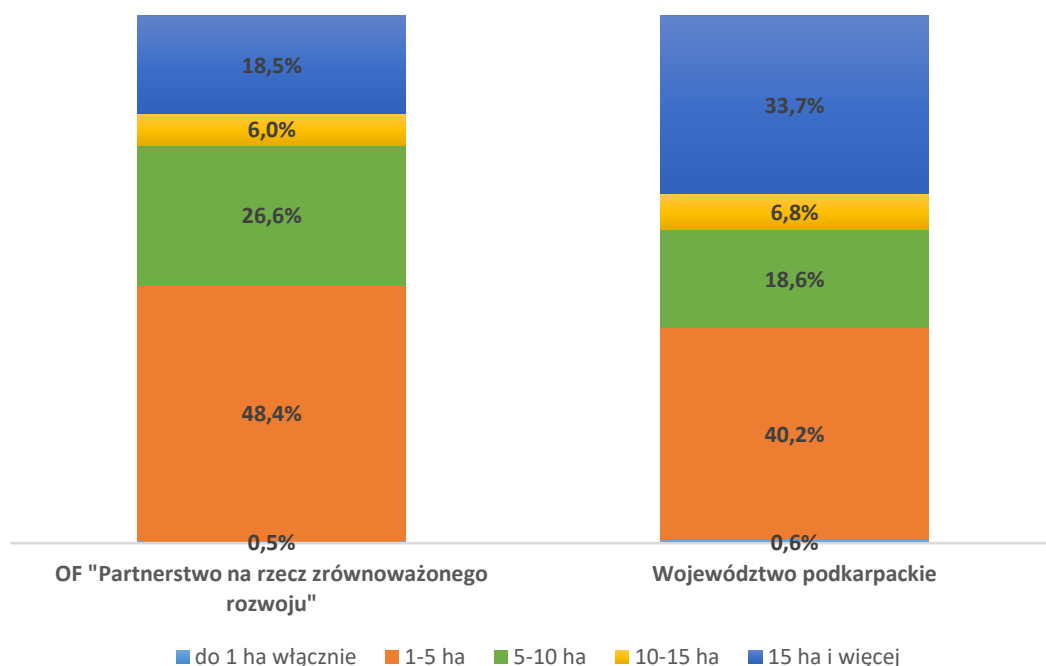
Dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchni według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 20 Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchnia według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz województwa podkarpackiego

Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych

Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Wśród gospodarstw rolnych znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, 204 z nich utrzymywało jako zwierzęta gospodarskie bydło, w tym 190 krowy, natomiast 1 115 gospodarstwa utrzymywały drób, w tym 1 109 drób kurzy. Największą ilość bydła ogółem utrzymywały gospodarstwa rolne, znajdujące się na terenie gminy Jeżowe – 117 gospodarstw utrzymywało 494 sztuk bydła. W przypadku drobiu, największą ilość również utrzymywały gospodarstwa rolne z terenu gminy Jeżowe – 674 gospodarstwa utrzymywały 19 683 sztuk drobiu. Dane te dla poszczególnych gmin wchodzących w skład OF, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27 Pogłowie zwierząt gospodarskich w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Bydło ogółem (szt.)	494	275	241
Bydło – krowy (szt.)	320	159	123
Drób ogółem (szt.)	19 683	8 813	6 602
Drób kurzy (szt.)	15 571	6 452	4 910
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - bydło ogółem	117	51	36
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - bydło krowy	110	45	35

gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - drób ogółem	674	250	191
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - drób kurzy	672	248	189

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Średnia powierzchnia gruntów gospodarstw rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wynosiła 5,44 ha, natomiast średnia powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw – 4,58 ha. Wartości te kształtowały się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego, gdzie wynosiły odpowiednio 5,97 ha i 5,07 ha. Największa średnia, jeśli chodzi o powierzchnię gospodarstw występowała w gminie Krzeszów – 6,83 ha, natomiast najniższa średnia w gminie Jeżowe, gdzie wynosiła 4,53 ha.

W kwestii użytkowania gruntów, użytki rolne stanowiły 84,5 % powierzchni gospodarstw rolnych, znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. 95,5 % tych użytków stanowiły użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, tzn. grunty wykorzystywane rolniczo, na których stosowane są zabiegi uprawne i mogą kwalifikować do otrzymania dopłat obszarowych. Pod zasiewami znalazło się z kolei 40,0 % powierzchni użytków rolnych, a największą część użytków rolnych w ramach zasiewów stanowiły zboża, tj. 79,6 % powierzchni zasiewów. Największą część użytków rolnych stanowiły łąki trwałe – 44,67 % użytków rolnych ogółem.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących w gospodarstwach rolnych, na terenie całego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” pracowało łącznie 4 494 osób, tj. 18,6 % ogółu mieszkańców OF w 2020 roku, w tym 2 404 mężczyzn oraz 2 090 kobiet. Najwięcej osób pracowało w gospodarstwach rolnych w gminie Jeżowe – 2 457 osób, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 967 osób.

Według źródeł dochodów, najwięcej gospodarstw rolnych na terenie OF utrzymywało się działalności rolniczej – 1 961, natomiast najmniej z pozarolniczej działalności gospodarczej - 328. Najliczniej, gospodarstwa rolne ze źródłem dochodów z działalności rolniczej, występowały w gminie Jeżowe – 1 065 gospodarstw, z kolei najmniej w gminie Rudnik nad Sanem - 395.

Dane dotyczące średniej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych i średniej powierzchni użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw, struktury użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne i powierzchni zasiewów wybranych upraw, a także liczby pracujących w gospodarstwach rolnych oraz źródeł dochodów gospodarstw domowych objętych spisem rolnym na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28 Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków rolnych wchodzących w ich skład, struktura użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne, powierzchnia zasiewów wybranych upraw oraz liczba pracujących w gospodarstwach rolnych i źródła dochodów gospodarstw domowych objętych spisem rolnym na terenie poszczególnych gmin OF "Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju"

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Średnia powierzchnia gruntów ogółem i użytków rolnych ogółem			

Grunty ogółem	4,53	6,83	4,96
Użytki rolne ogółem	3,93	5,39	4,41
Użytkowanie gruntów			
Grunty ogółem	4 834,01	3 421,39	1 969,97
Użytki rolne ogółem	4192,58	2700,84	1750,5
Użytki rolne w dobrej kulturze	3996,33	2580,48	1682,87
Pod zasiewami	910,34	1725,4	820,34
Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	187,9	140,66	84,62
Uprawy trwałe	110,78	137,61	117
Łąki trwałe	2695,14	523,68	642,08
Pastwiska trwałe	65,49	47,48	13,81
Pozostałe użytki rolne	196,25	120,36	67,63
Lasy i grunty leśne	302,49	448,78	117,04
Pozostałe grunty	338,94	271,77	102,43
Powierzchnia zasiewów wybranych upraw			
Powierzchnia zasiewów ogółem	910,34	1725,40	820,34
Zboża	784,15	1337,9	630,34
Ziemniaki	31,93	78,45	40,27
Buraki cukrowe	0	0	0
Rzepak i rzepik	0	56,65	0
Warzywa gruntowe	0,69	34,92	0
Pracujący w gospodarstwach rolnych			
Ogółem	2457	967	1070
Mężczyźni	1307	534	563
Kobiety	1150	433	507
Gospodarstwa domowe według źródeł dochodów			
Działalność rolnicza	1065	501	395
Pozarolnicza działalność gospodarcza	200	64	64
Praca najemna	581	293	237

Emerytura i renta	468	211	233
Inne niezarobkowe źródła poza emeryturą i rentą	335	56	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

2.3.3. Potencjał turystyczny oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej

Turystyka stanowi znaczący czynnik lokalnego rozwoju, a na atrakcyjność turystyczną danego obszaru składają się przede wszystkim walory przyrodnicze i antropogeniczne oraz zagospodarowanie turystyczne, tj. baza noclegowa, gastronomia i dostępność komunikacyjna, uzupełniane przez obiekty społeczno-techniczne, jak np. sklepy i apteki. Na walory przyrodnicze, wpływające na atrakcyjność turystyczną składają się elementy środowiska przyrodniczego, interesujące dla turystów i występujące np. w rezerwatach przyrody, parkach krajobrazowych lub też poza tymi formami ochrony przyrody. Walory antropogeniczne związane są z działalnością człowieka i dotyczą m. in. zabytków architektury, muzeów, miejsc pamięci narodowej i kultu religijnego oraz wydarzeń kulturalno-sportowych. Zagospodarowanie turystyczne dotyczy przede wszystkim liczby i jakości miejsc noclegowych oraz lokali lub obiektów gastronomicznych, a także sieci drogowej, kolejowej oraz szlaków turystycznych.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, posiada walory przyrodnicze i krajobrazowe, wynikające przede wszystkim z przepływającej rzeki San, występujących tu kompleksów leśnych oraz zbiorników wodnych, a także płaskiego, lecz zróżnicowanego terenu, które umożliwiają uprawianie turystyki aktywnej i rekreacyjnej. Obok walorów przyrodniczych, OF cechują również duże walory antropogeniczne, dotyczące opisanego w dalszej części diagnozy dziedzictwa kulturowego, związanego z historią tego regionu, co daje możliwość uprawiania turystyki kulturowej. Walory te dotyczą przede wszystkim występujących na tym obszarze zabytków architektury sakralnej i parki podworskie. Elementami krajobrazu są również przydrożne kapliczki oraz zabytkowe cmentarze. Szczególnie istotny wpływ na potencjał turystyczny OF mają tradycje związane z uprawianym wcześniej na terenie dzisiejszej gminy Rudnik nad Sanem rzemiosłem wikliniarskim, które stanowią podstawę do utworzenia własnej marki, jako Stolicy Polskiego Wikliniarstwa oraz promowania wyrobów wiklinowych jako produktu lokalnego.

Uzupełnieniem walorów przyrodniczych i antropogenicznych, wspólnie tworząc atrakcyjność turystyczną OF, jest wspomniane powyżej zagospodarowanie turystyczne, które wiąże się ściśle z pojęciem infrastruktury turystycznej. Podstawowym elementem zagospodarowania turystycznego jest baza noclegowa, która z jednej strony wpływa na rozwój turystyki na danym terenie, a z drugiej umożliwia uprawianie różnych rodzajów turystyki, a tym samym zaspokajaniem potrzeb turystów. Ważna jest w tej kwestii wielkość bazy noclegowej, która świadczy o poziomie rozwoju turystycznego, a tym samym o potencjale turystycznym.

Baza noclegowa stanowi podstawowy element infrastruktury turystycznej, z której korzystają wyłącznie turyści, umożliwiającą korzystanie z walorów turystycznych gminy i regionu, a jej wielkość i stan wpływa na rozwój turystyki. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost liczby obiektów noclegowych znajdujących się na atrakcyjnych turystycznie terenach oraz w ich bliskim sąsiedztwie. W przypadku OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, nie jest jednak zauważalny wzrost tego typu obiektów, a baza noclegowa opiera się przede wszystkim na dwóch

hotelach z zapleczem gastronomicznym w gminie Jeżowe, hotelu w miejscowości Krzeszów, miejscach noclegowych z zapleczem gastronomicznym w budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem oraz nielicznych gospodarstwach agroturystycznych i kwaterach prywatnych. Z uwagi na to, dostęp do bazy noclegowej w OF uznać można za niewystarczający w kontekście zagospodarowania turystycznego i możliwości rozwoju turystyki.

Problem ten jest widoczny przede wszystkim w przypadku gminy Rudnik nad Sanem, do której przybywa znaczna część turystów, chcących skorzystać z oferty Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, a deficyt miejsc noclegowych dostępnych dla turystów hamuje rozwój turystyki na tym terenie. Wykorzystanie dotychczas dostępnych miejsc noclegowych w budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem poprzez ich modernizację i dostosowanie do obowiązujących standardów oraz rozbudowę budynku w celu utworzenia nowych miejsc noclegowych powinny pozytywnie wpłynąć na rozwój bazy noclegowej, a tym samym rozwój turystyki. Należy wskazać, że wskazana baza noclegowa nie miałaby charakteru komercyjnego, będąc zarządzana przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem, do którego podstawowej działalności należy m.in. organizowanie, utrzymanie i udostępnianie bazy noclegowej. W takim przypadku przychody z wykorzystania nowopowstałej bazy noclegowej byłyby generowane na takim poziomie, aby pokryć koszty bieżącego funkcjonowania, nie będąc przy tym nastawione na zysk.

Tereny znajdujące się w obrębie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” z uwagi na wskazane powyżej walory przyrodnicze i krajobrazowe są atrakcyjnym obszarem do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, a także spływów kajakowych na rzece San, która w tym rejonie ma charakter rzeki nizinnej o szerokim korycie i łagodnych zakolach, przepływającej przez malownicze łąki i lasy.

Na terenie OF znajduje się wiele tras, na których można uprawiać turystykę rowerową i pieszą oraz spędzać czas rekreacyjnie. Szczególne malownicze są trasy położone nad rzeką San, przebiegające wśród upraw wikliny. Jeśli chodzi o turystykę pieszą, przez teren omawianego obszaru, w granicach gminy Krzeszów przebiega wyznaczony przez PTTK żółty szlak turystyczny Sandomierz – Leżajsk, tj. tzw. „Szlak Doliny Sanu”. Ponadto, miejscowość Krzeszów, za sprawą Kościoła pw. Narodzenia NMP z 1728 roku znalazła się na trasie IX tarnobrzecko-niżańskiej Szlaki Architektury Drewnianej.

Oprócz tego na terenie gminy Rudnik nad Sanem, utworzona została przez Nadleśnictwo Rudnik Leśna ścieżka przyrodniczo-edukacyjna w Leśnictwie Kopki. Trasa liczy 3 km i biegnie przez wiele leśnych atrakcji przyrodniczych, o których można poczytać na postawionych tu tablicach informacyjnych. Na trasie występuje również pomnik przyrody - 360-letni dąb, przy którym wyznaczone jest miejsce odpoczynku.

Jak już wspomniano, OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowi ciekawy i atrakcyjny region dla rowerzystów, na co wpływ ma m. in. malownicza sceneria pośród lasów Puszczy Sandomierskiej, interesujące zabytki, oznakowane szlaki rowerowe oraz występujące tu drogi o dobrej nawierzchni i małym natężeniu ruchu, dzięki czemu trasy są idealne na rekreacyjną wycieczkę w teren. Wśród tras rowerowych przebiegających przez OF możemy wyróżnić m. in.:

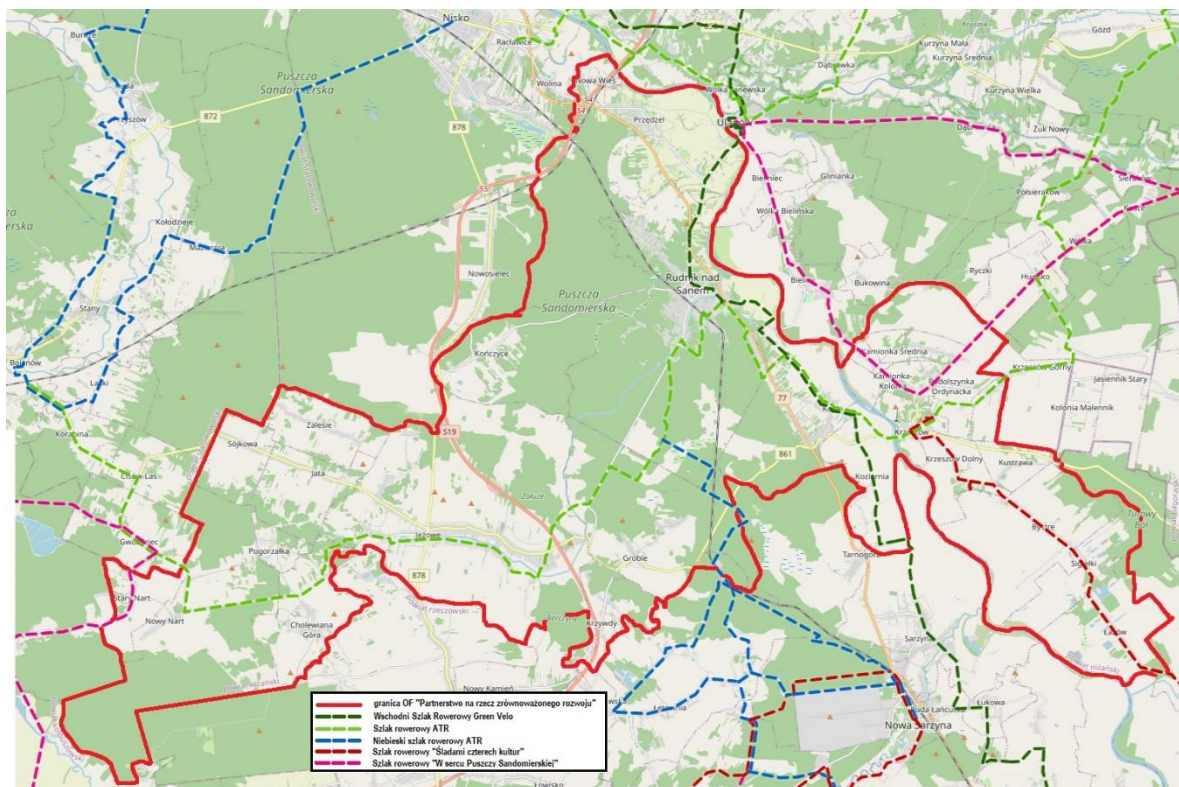
- Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, który stanowi najdłuższy, spójnie oznakowany szlak rowerowy w Polsce, przebiegający przez obszar pięciu

województw wschodniej części kraju. Na terenie OF, szlak ten przebiega przez obszar gmin: Rudnik nad Sanem oraz Krzeszów;

- Szlak rowerowy ATR – rozpoczynający się w miejscowości Ractawice, obok miasta Nisko i kończący swoją trasę w miejscowości Bojanów, a w OF przebiega przez teren każdej z gmin tworzących analizowany obszar, w tym przez miejscowości Jeżowe i Krzeszów oraz miasto Rudnik nad Sanem;
- Szlak rowerowy „Od stolicy flisaków po stolicę grzybiarzy”, który rozpoczyna i kończy swój bieg w miejscowości Ulanów, tworząc pętlę przebiegającą przez takie miejscowości jak Harasiuki, Hucisko i Krzeszów. Głównymi atrakcjami szlaku są miasto Ulanów, słynące z wielowiekowych tradycji flisaków oraz malownicze lasy w pobliżu miejscowości Harasiuki, które znane są jako „królestwo grzybiarzy”;
- Szlak rowerowy „Śladami Czterech Kultur”, którego nazwa ma związek z położeniem na jego trasie obiektów sakralnych, związanych z czterema obrządkami religijnymi, tj. trzema odłamami chrześcijańskimi – katolicyzmem, prawosławiem i wyznaniem grekokatolickim, a także dziedzictwem żydowskim. Szlak rozpoczyna się przy drewnianym kościele pw. NMP w Krzeszowie, natomiast kończy w miejscowości Kuryłówka w powiecie leżajskim;
- Szlak rowerowy „W sercu Puszczy Sandomierskiej”, prowadzący po mało znanych zakątkach Puszczy Sandomierskiej, wśród lasów oraz obok zalewu w Wilczej Woli, a całości dopełniają występujące na trasie atrakcje w postaci zespołu dworko-parkowego w Dzikowcu oraz wielowiekowej zagrody bartniczej w Zembrzy. W granicach OF, szlak przebiega jedynie przez zachodnią część terenu gminy Jeżowe, przez miejscowości Stary Nart i Nowy Nart;
- Szlak rowerowy „Szlakiem Angielskich Lotników – Rita”, przebiegający przez obszar 5 gmin, tj. gminy Nowa Sarzyna, gminy Krzeszów, gminy Ulanów, gminy Jarocin i gminy Harasiuki. Szlak rozpoczyna się w miejscowości Tarnogóra, w miejscu upadku angielskiego bombowca HALIFAX JP 224, a kończy w miejscowości Huta Podgórna, skąd w 1944 roku z lotniska polowego ewakuowano 4 ocalałych członków załogi samolotu.

Przebieg szlaków turystycznych PTTK na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 4 Przebieg szlaków turystycznych PTTK na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.gorybezugranic.pttk.pl

W celu wykorzystania potencjału do uprawiania turystyki rowerowej w poszczególnych gminach OF utworzone zostały drogi dla rowerów, których łącznie na terenie OF występuje 24,99 km. Są to zarówno drogi rowerowe o nawierzchni bitumicznej jak i ścieżki rowerowe w ramach ciągów pieszo-rowerowych przy drogach publicznych, pozostające w dobrym stanie technicznym. Wskazany jest jednak dalszy rozwój infrastruktury komunikacyjnej przeznaczonej dla rowerów poprzez budowę nowych dróg dla rowerów, które połączą istniejące już trasy rowerowe oraz zwiększą bezpieczeństwo rowerzystów przy ruchliwych drogach publicznych. W szczególności działania te należy podjąć w przypadku budowy dróg rowerowych przy drodze powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola Raniżowska oraz w ciągu drogi wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów, wraz z budową stosownej infrastruktury towarzyszącej przeznaczonej do obsługi rowerzystów, co z pewnością wpłynie na rozwój turystyki na tym obszarze oraz zachęci większą liczbę osób do jazdy rowerem.

Z uwagi na swoje położenie, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” nie znajdują się miejsca umożliwiające uprawianie sportów zimowych w okresie zimowym, za wyjątkiem stoku narciarskiego w Krzeszowie. Stok ten dysponuje jedną trasą zjazdową o długości pół kilometra, która jest w pełni oświetlona i posiada system sztucznego naśnieżania. Przy stoku funkcjonuje w sezonie zimowym wyciąg teleskopowo-talerzykowy, szkoła narciarska, a także wypożyczalnia sprzętu narciarskiego oraz bar.

Na analizowanym obszarze występują również zbiorniki wodne, które przy odpowiednim zagospodarowaniu mogłyby stanowić miejsce przyciągające turystów. Jednym z takich zbiorników jest naturalny Zbiornik Kowale o pow 2,0 ha w miejscowości Jeżowe, który obecnie pełni funkcję retencyjną, a oprócz tego posiada również walory rekreacyjne dla wędkarzy. Drugim jest zbiornik wodny w miejscowości Podolszynka Plebańska, który został utworzony w roku 2014, także o pow. 2,0 ha, którego głównym zadaniem jest ochrona okolicznych terenów

przed powodzią. Zbiornik posiada również walory turystyczne oraz rekreacyjne, a także stanowi łowisko dla wędkarzy. Jego tereny przyległe są w małej części już zagospodarowane – utworzona została mała architektura obejmująca aleje parkowe z oświetleniem latarniami parkowymi, ławeczki, 2 altanki, miejsce na ognisko oraz grill betonowy, pozostała jednak część pozostaje zagospodarowana. Zbiornik ten wraz z otoczeniem posiada duży potencjał, który obecnie nie jest w pełni wykorzystany. Jest miejscem spotkań mieszkańców i organizacji lokalnych imprez i pikników. Stanowi przestrzeń do integracji młodzieży i członków różnych grup (wędkarze, strażacy). Budowa stosownej infrastruktury turystycznej przy wyżej wymienionych zbiornikach, obejmującej m.in. wykonanie ciągów pieszo-rowerowych, drewnianych pomostów, molo, piaszczystej plaży, obiektów małej architektury oraz oświetlenia, wpłynęłaby na przyciągnięcie w te strony turystów, poszukujących atrakcyjnych kąpielisk z rozbudowaną infrastrukturą, co stanowiłoby również ciekawą korelację z innymi możliwościami uprawiania turystyki na terenie OF.

Rozważyć należy również utworzenie przy omawianych zbiornikach wodnych lub też w innych lokalizacjach miejsc kempingowych lub do obsługi kamperów, czy też pól namiotowych lub biwakowych, co miałoby przełożenie również na stan omawianej już wcześniej bazy noclegowej, co do której wskazano występujące deficyty i braki.

W kwestii zagospodarowania turystycznego, istotną kwestią wpływającą na potencjał turystyczny danego obszaru są występujące na jego terenie atrakcje turystyczne. Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występuje kilka tego typu atrakcji oraz planowane są działania w celu zwiększenia potencjału turystycznego, tworząc nowe produkty turystyczne, ukierunkowane na przyciągnięcie większej liczby turystów.

Największą atrakcją turystyczną w OF jest bez wątpienia Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, stanowiące placówkę edukacyjno-wystawienniczą będącą wizytówką miasta i całej gminy Rudnik nad Sanem, związaną ze wspomnianymi wcześniej tradycjami dotyczącymi rzemiosła wikliniarskiego. Siedziba Centrum znajduje się w zabytkowym budynku z XIX wieku, w którym kiedyś znajdowała się szkoła, a po opuszczeniu budynku w 1998 r., zaczął on stopniowo popadać w ruinę. Jednak dzięki pozyskanym środkom z funduszy europejskich w 2007 r. w odrestaurowanym i zaadaptowanym budynku, otwarte zostało Centrum Wikliniarstwa, którego głównym celem działalności stała się promocja rzemiosła wikliniarskiego, jego wyrobów oraz miasta Rudnik nad Sanem jako Polskiej Stolicy Wikliny. Miejsce to zostało już kilkakrotnie docenione, m.in. w ramach konkursu „Polska Pięknieje – 7 Cudów Unijnych Funduszy” w 2008 roku, a także otrzymało tytuł „Najlepszego Produktu Turystycznego Podkarpacia 2010”. Oprócz ekspozycji stałych i czasowych, w centrum organizowane są warsztaty wikliniarskie, pokazy wyplatania oraz pokazy wiklinowej mody i biżuterii. Ponadto, w całym mieście spotkać można rzeźby, tworzące szlak wiklinowych rzeźb zdobiący miejskie skwery, które wytwarzane są w Centrum.

W gminie Krzeszów, w okresie zimowym do głównych atrakcji turystycznych zaliczyć można przedstawiony wcześniej stok narciarski w Krzeszowie. Gmina Krzeszów na przestrzeni ostatnich lat podejmowała działania, aby turystów do gminy przyciągać również latem, stąd w ramach rozbudowy infrastruktury turystycznej otwarty został Ośrodek Sportu i Rekreacji „Błękitny San”, zlokalizowany nad rzeką San, w ramach którego powstał park linowy, pole do gry w paintball, kort tenisowy, boisko do siatkówki plażowej, przystań wodna, pole namiotowe oraz wiata do grillowania, która może pomieścić ok. 50 osób. Dzięki przystani wodnej, turyści mają możliwość brania udziału w spływach rzeką San stylowymi galarami oraz kajakami.

Gmina Krzeszów jest również znana jako ośrodek tradycji smażenia powideł, a co roku w miesiącu wrześniu organizowana jest impreza zwana „Powidlakami”, która jest doskonałą okazją do promocji produktów regionalnych oraz podtrzymywania tradycji przekazywanej z pokolenia na pokolenie. Podczas imprezy, charakteryzującej się niepowtarzalną atmosferą, można wziąć udział w zbiorowym smażeniu powideł oraz poznać kulturalno-kulinarne walory tego regionu podczas organizowanych kursów kulinarnych, zajęć edukacyjnych oraz stoisk wystawienniczych. O wyjątkowej jakości oraz znaczeniu dla kultury świadczy wpisanie krzeszowskich powideł na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Do innych atrakcji w gminie Krzeszów zaliczyć można tzw. Wikarówkę, która jest wykorzystywana na izbę pamięci, a także mały skansen „Krzeszowska Chata”, zlokalizowany w piwnicach Gminnego Ośrodka Kultury. Znajduje się tam również punkt informacji turystycznej, w którym można zakupić pamiątki z Krzeszowa, pocztówki, przewodniki oraz książki miejscowych autorów.

Oferta turystyczna gminy Jeżowe ukierunkowana jest przede wszystkim na uprawianie turystyki rowerowej czemu sprzyjają wyznaczone tu trasy turystyczne oraz walory przyrodnicze, związane z występowaniem na tym terenie kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, co stanowi zarazem atrakcję turystyczną tej gminy. Turystów przyciąga również zrewitalizowany zabytkowy park podworski w Nowym Narcie z charakterystycznym starodrzewiem. W ramach rewitalizacji urządzono staw, zadaszono miejsca do grillowania, wykonano plac zabaw, oświetlenie parku oraz chodniki wraz z elementami małej architektury.

Ponadto, w miejscowości Jeżowe funkcjonuje Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego, będące jedyną tego typu placówką w Polsce. W zbiorach muzeum znajduje się ponad 400 eksponatów, w tym ok. 300 prezentujących wizerunek Chrystusa Frasobliwego. Do najcenniejszych dzieł należą pochodzące z XVIII w. figury Jezusa, Matki Bożej i świętych, kopie dzieł pochodzących z 1450 r., przedstawiających Maryję oraz ikona Dobrego Pasterza z 1850 r. Muzeum znajduje się w zabytkowym budynku, pochodzącym z XIX wieku, w którym kiedyś znajdowała się plebania.

Podobnie jak w przypadku gminy Krzeszów, również w gminie Jeżowe znana jest z produktów tradycyjnych, które mają wpływ na turystykę kulinarną tego regionu. Na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wpisane są Jeżowskie Kapuśniaki z Kaszą Tatarską, Jeżowskie Pierogi z Kaszą Jaglaną i Twarogiem, a także Jeżowski Miód Nawłociowy.

Ważną rolę w promocji turystycznej gmin oraz danego regionu, a także w udzielaniu informacji turystom przybywającym do gmin, pełnią punkty informacji turystycznych. Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” funkcjonują dwa punkty informacji turystyczne – Informacja Turystyczna w Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem oraz „Krzeszowska Chata” – Punkt Informacji Turystycznej, funkcjonujący w ramach Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie.

Turystyka ma kluczowy wpływ na rozwój gospodarczy OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, ze względu na występujące walory przyrodnicze i krajobrazowe, wynikające z położenia nad rzeką San oraz kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, a także przed wszystkim występujące na danym terenie produkty turystyczne – w szczególności Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, przyciągające turystów z różnych części kraju oraz z zagranicy, znacząco wpływają na dochody zarówno gminy, jak i dla jej mieszkańców, przede

wszystkim właścicielom obiektów noclegowych, sklepów spożywczych oraz lokalnych przedsiębiorców. Z tego względu, ważny jest rozwój infrastruktury turystycznej na terenie poszczególnych gmin oraz tworzenie nowych produktów, które sprawią że obszar będzie atrakcyjnym kierunkiem podróży o każdej porze roku, co z kolei skutkować będzie tworzeniem nowych miejsc pracy oraz napływem nowych mieszkańców.

Jednym z aspektów wpływających na możliwość spędzania wolnego czasu przez mieszkańców oraz na atrakcyjność osiedleńczą i turystyczną danego obszaru jest jakość ogólnodostępnych przestrzeni publicznych. Na terenie gmin objętych strategią ponadlokalną zgodnie z dokonaną inwentaryzacją istnieje wiele ogólnodostępnych miejsc przestrzeni publicznej, które mogłyby służyć zaspokojeniu lokalnych potrzeb w zakresie spędzania wolnego czasu, pod warunkiem ich odpowiedniego zagospodarowania oraz podniesienia standardu ich użyteczności. Obecnie są one mało funkcjonalne i nieatrakcyjne dla mieszkańców. Wśród takich miejsc wskazać należy przestrzeń publiczną przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Rudniku nad Sanem, gdzie istnieje jedynie infrastruktura parkingowa. Odpowiednie zagospodarowanie tej przestrzeni dedykowane byłoby w szczególności rodzicom z dziećmi, z uwzględnieniem dzieci ze szczególnymi potrzebami. Rodzice dzieci z dysfunkcjami poszukują miejsc bezpiecznie urządzonych i ogrodzonych, aby mogli wspólnie z dziećmi odpocząć. Wskazane miejsce jest w niedalekiej odległości od kilku znaczących obiektów turystycznych m.in. Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem. W niedalekiej okolicy znajduje się również planowana do zagospodarowania przestrzeń publiczna przy Zespole Szkół im. W. Sikorskiego, która adresowana byłaby całej społeczności OF, ale też przede wszystkim osobom oczekującym unikatowych aktywności rekreacyjnych w mieście, poprzez zamontowanie w tej przestrzeni atrakcyjnych urządzeń do rekreacji na świeżym powietrzu oraz przyczyniłaby się do propagowania bogatej historii miasta i gminy Rudnik nad Sanem oraz działalności kulturalnej lokalnych artystów.

Podobnie znaczenie mają przestrzenie publiczne znajdujące się w miejscowościach na terenie gminy Jeżowe: w Krzywdach, Groblach oraz w Jeżowie, które przy odpowiednim zagospodarowaniu stanowiłyby kompleks zróżnicowanych miejsc rekreacji położonych na obrzeżach kompleksów leśnych przy istniejących trasach ścieżkach rowerowych oraz przy zjeździe z S19 znajdującym się na terenie OF, w bliskiej odległości od atrakcji turystycznych zlokalizowanych na tym obszarze. Wyżej wymienione miejsca zostały wskazane do zagospodarowania z uwagi na ich szczególne potrzeby w zakresie modernizacji przestrzeni publicznej, które mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców i dostosowanie tych przestrzeni do bieżących potrzeb społeczności. Przestrzenie te charakteryzują się niedostateczną infrastrukturą rekreacyjną, służącą integracji społecznej. Ich obecny stan nie spełnia w pełni oczekiwań użytkowników oraz stwarza lukę w ofercie dla mieszkańców i odwiedzających, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Wybór tych lokalizacji podyktowany jest potencjałem społecznym i kulturowym, który może zostać wzmocniony poprzez odpowiednie inwestycje.

W miejscowości Jeżowe park w swoim obecnym stanie oraz dostępna infrastruktura rekreacyjna wymagają gruntownej modernizacji, w tym budowy nowych alejek, instalacji oświetlenia i monitoringu, nasadzeń roślinności oraz elementów umożliwiających różnorodne formy rekreacji, takich jak miasteczko ruchu drogowego czy minirampa. Tego rodzaju inwestycje, oprócz funkcji lokalnych, mogą przyczynić się również do zwiększenia atrakcyjności turystycznej miejscowości, zachęcając odwiedzających do zatrzymania się i korzystania z przyjaznych przestrzeni publicznych. Podobne potrzeby występują w Krzywdach, gdzie brak odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni ogranicza możliwość aktywności fizycznej

mieszkańców i turystów pragnących aktywnie spędzać czas na świeżym powietrzu. W sołectwie Jeżowe Podgórze brakuje natomiast elementów, które stanowiłyby ważne punkty rekreacji i aktywności fizycznej, szczególnie dla dzieci i młodzieży. Zagospodarowanie przestrzeni poprzez wykonanie boiska sportowego czy pumphucku stworzy przestrzeń do aktywności i integracji różnych grup wiekowych. Rozwój tego typu infrastruktury będzie sprzyjał rozwojowi tzw. mikroturystyki, skierowanej do rodzin z dziećmi, rowerzystów czy amatorów sportów terenowych. W Groblach istniejąca przestrzeń publiczna nie zapewnia odpowiednich miejsc do aktywności fizycznej, zabawy oraz wypoczynku. Planowane inwestycje obejmują budowę placu zabaw, ścieżki zdrowia, zjazdu linowego, altany oraz nasadzenia zieleni, co poprawi atrakcyjność i funkcjonalność przestrzeni dla dzieci i dorosłych.

Zapotrzebowanie na modernizację oraz rozbudowę istniejących placów zabaw, jak również budowę nowych obiektów rekreacyjnych w poszczególnych miejscowościach, wynika z rosnących potrzeb mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży, a także z konieczności dostosowania infrastruktury do współczesnych standardów. Każda z miejscowości analizowanego obszaru posiada szczególne potrzeby, które w pełni uzasadniają objęcie ich wsparciem, co pozwoli na stworzenie nowoczesnych, bezpiecznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, dostosowanych do potrzeb różnych grup wiekowych. Zrealizowanie inwestycji w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej umożliwi stworzenie takiej przestrzeni, która będzie wspierała aktywność fizyczną, integrację społeczną oraz poprawę jakości życia lokalnej społeczności. Co więcej, rozwój estetycznych, funkcjonalnych i atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych pozytywnie wpłynie na wizerunek gminy oraz rozwój społeczno-gospodarczy miejscowości, przyciągając odwiedzających oraz wspierając rozwój turystyki lokalnej i regionalnej.

2.3.4. Gospodarka finansowa

Jednym z kluczowych czynników, które warunkują rozwój lokalny i regionalny są zasoby finansowe danej jednostki samorządu terytorialnego. Gospodarka finansowa tych jednostek realizowana jest w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530), określającą m. in. zakres, zasady oraz tryb planowania, uchwalania i wykonywania budżetów tych jednostek. Zgodnie z uchwałą budżetową, określone są planowane dochody i wydatki danej jednostki samorządu terytorialnego w danym roku budżetowym, których kwoty wyszczególnia się w układzie działów klasyfikacji budżetowej.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, w ramach dochodów wyróżnia się dochody bieżące, które definiowane są jako dochody nie będące dochodami majątkowymi, które z kolei obejmują dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku oraz dochody z przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Podobnie przedstawia się kwestia wydatków budżetowych, które również dzielą się na wydatki bieżące, niebędące wydatkami majątkowymi oraz wydatki majątkowe, którymi są inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym również programy finansowane z udziałem środków zewnętrznych, zakup i objęcie akcji i udziałów, a także wniesienie udziałów do spółek prawa handlowego. Różnica pomiędzy dochodami a wydatkami budżetu jednostki samorządu terytorialnego określana jest mianem nadwyżki budżetu lub deficytu budżetu.

Potencjał zasobów finansowych OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych GUS z 2023 roku, wynosił 174 574 677,38 zł, co stanowiło 1,2 % ogółu dochodów

województwa podkarpackiego. W stosunku do roku 2019, wysokość dochodów na terenie OF zwiększyła się o 45 998 959,33 zł, tj. o 35,8 %, z kolei w tym samym czasie, wysokość dochodów w województwie ogółem wzrosła o 24,6 %. Największą część dochodów w OF stanowiły dochody gminy Jeżowe – 75 865 528,60 tj. 43,5 % ogółu dochodów OF. Duży wpływ na to miał przede wszystkim potencjał demograficzny i gospodarczy gminy, generując znaczne wpływy podatkowe do budżetu, ale także otrzymane dotacje i subwencja ogólna, co zostanie przedstawione w dalszej części opracowania. Najmniejsza wysokość dochodów występowała natomiast w gminie Krzeszów – 34 545 262,27 zł, tj. 19,8 % ogółu dochodów OF.

Jeśli chodzi o wydatki, ich wysokość w 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wyniosła 183 573 639,99 zł, wskutek czego deficyt budżetowy wyniósł dla całego obszaru -8 998 962,61 zł. Wskazana kwota wydatków stanowiła 1,18 % ogółu wydatków w województwie podkarpackim. W stosunku do roku 2019, wysokość wydatków na terenie OF zwiększyła się o 44 102 744,82 zł, tj. o 31,6 %. Największy udział w wydatkach ogółem OF, miała gmina Jeżowe – 79 084 902,40 zł, tj. 43,1 % ogółu wydatków OF.

Realizację budżetu w poszczególnych gminach OF „„Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29 Realizacja budżetu gmin OF „„Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dochody (w zł)		Wydatki (w zł)		Nadwyżka/deficyt (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	60 306 526,30	75 865 528,60	69 006 457,67	79 084 902,40	-8 699 931,37	-3 219 373,80
Krzeszów	24 927 208,57	34 545 262,27	29 205 163,13	33 087 585,49	-4 277 954,56	1 457 676,78
Rudnik nad Sanem	43 341 983,18	64 163 886,51	41 259 274,37	71 401 152,10	2 082 708,81	-7 237 265,59
Ogółem OF	128 575 718,05	174 574 677,38	139 470 895,17	183 573 639,99	-10 865 177,12	-8 998 962,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

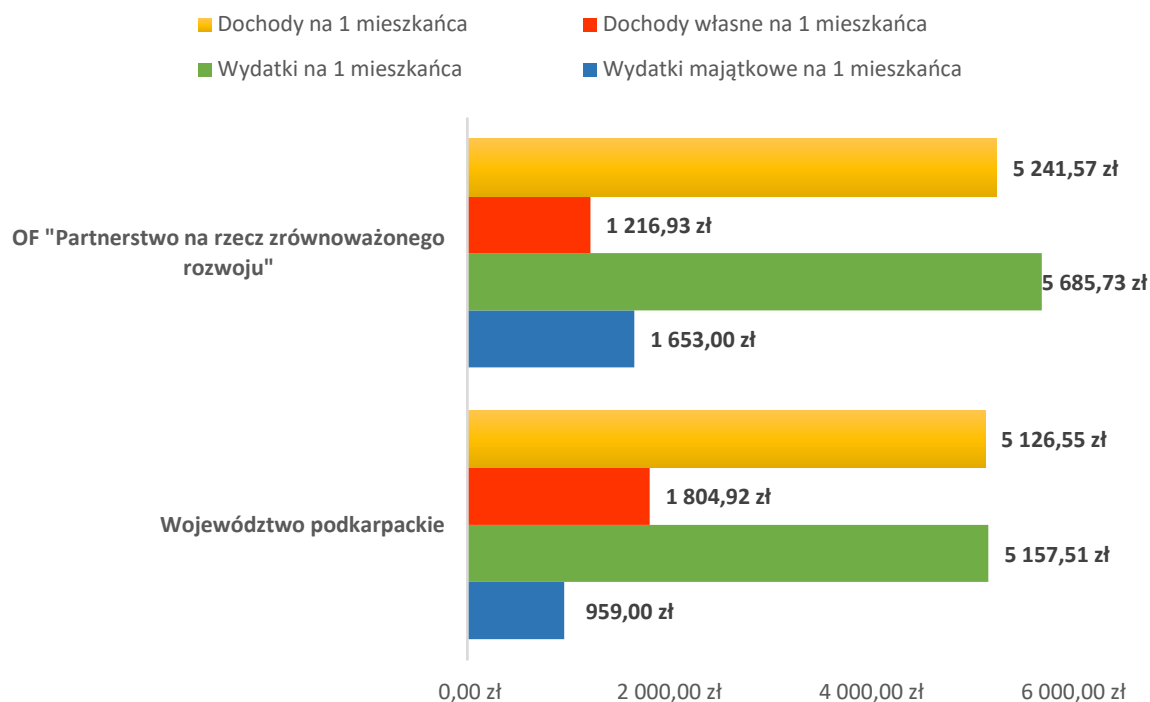
Analizując wyżej przedstawione dane, możemy zauważyć, że we wszystkich gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występuje jednakowy trend w zakresie kształtowania wielkości dochodów i wydatków – na przestrzeni lat 2018-2022 nastąpił zarówno znaczny wzrost dochodów, jak i wydatków. W dwóch gminach – Jeżowe i Rudnik nad Sanem, na koniec 2023 roku wystąpił deficyt budżetowy o łącznej wysokości 10 456 639,40 zł, a jedynie w gminie Krzeszów nadwyżka budżetowa w wysokości 1 457 676,78 zł. Na koniec 2019 roku, deficyt budżetowy wystąpił w gminach Jeżowe i Krzeszów – łącznie w wysokości 12 977 885,93 zł, a nadwyżka w gminie Rudnik nad Sanem w wysokości 2 082 708,81 zł.

Duże znaczenie w analizie sytuacji finansowej poszczególnych gmin mają wskaźniki dotyczące dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca. Średnia dochodów na 1 mieszkańca w gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku wyniosła 7 376,48 zł, w tym dochodów własnych – 2 412,06 zł, z kolei średnia wydatków na 1 mieszkańca wyniosła 7 240,62 zł, w tym wydatków majątkowych – 1 473,48 zł. Porównując te dane z danymi dla województwa podkarpackiego w 2023 roku, nie uwzględniając przy tym miast na prawach powiatu, można zauważyć, że zarówno dochody na 1 mieszkańca, jak i wydatki na 1 mieszkańca w OF są znacznie wyższe niż średnia dla województwa. Wyższe w OF niż

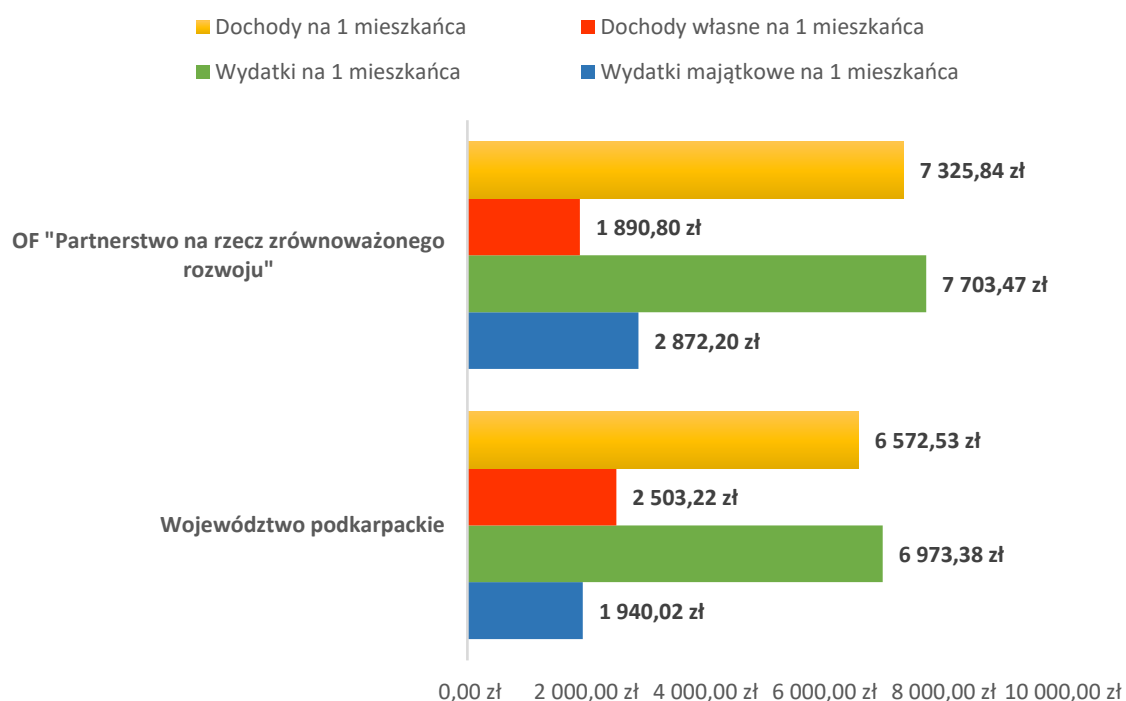
w województwie były również wydatki majątkowe na 1 mieszkańca, niższe natomiast dochody własne na 1 mieszkańca. Dane te zobrazowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 21 Dochody na 1 mieszkańca oraz wydatki na 1 mieszkańca w 2019 i 2023 w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim (bez miast na prawach powiatu)

2019

2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W związku ze wzrostem dochodów oraz wydatków jednostek samorządu terytorialnego na przestrzeni ostatnich lat, ale również i wskutek zmniejszającej się liczby mieszkańców zarówno w województwie, jak i ogólnie w skali całego kraju, wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca mają tendencję wzrostową. Fakt ten potwierdzają przedstawione powyżej dane, zgodnie z którymi wskaźnik dochodów na 1 mieszkańca w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wzrósł w 2023 roku w stosunku do roku 2019 o 40,7 %, natomiast wskaźnik wydatków na 1 mieszkańca o 50,24 %. Z kolei w skali całego województwa (nie uwzględniając miast na prawach powiatu), wartość tych wskaźników wzrosła odpowiednio o 25,1 % i 27,3 %. Znaczny wzrost omawianych wskaźników zauważalny jest również we wszystkich gminach wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30 Wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Gmina	Dochody na 1 mieszkańca (w zł)		Dochody własne na 1 mieszkańca (w zł)		Wydatki na 1 mieszkańca (w zł)		Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	5 938,60	7 684,14	940,63	1 408,53	6 795,32	8 010,22	2 139	2 355,63
Krzeszów	5 836,39	8 403,13	1 552,11	2 104,87	6 838,02	8 048,55	2 997,00	3 220,18
Rudnik nad Sanem	4 282,38	6 483,82	1 350,67	2 273,47	4 076,60	7 215,15	596,00	3 228,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak przedstawiają powyższe dane, najwyższa wartość wskaźnika dochodów na 1 mieszkańca w 2023 roku, występowała w gminie Krzeszów, znacznie wykraczając ponad średnią dla całego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także województwa podkarpackiego (nie uwzględniając miast na prawach powiatu), z kolei wskaźnika dochodów własnych na 1 mieszkańca w gminie Rudnik nad Sanem. Powyżej średniej OF kształtowała się również wartość dochodów na 1 mieszkańca dla gminy Jeżowe oraz wartość dochodów własnych na 1 mieszkańca dla gminy Krzeszów. W przypadku wskaźnika wydatków na 1 mieszkańca najwyższa jego wartość w 2023 r. wystąpiła również w gminie Krzeszów, natomiast wartość wskaźnika wydatków majątkowych na 1 mieszkańca najwyższa była w gminie Rudnik nad Sanem. Wartości wskaźników dotyczących wydatków na 1 mieszkańca oraz wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w każdej z gmin OF były wyższe niż średnia dla województwa podkarpackiego (nie uwzględniając miast na prawach powiatu).

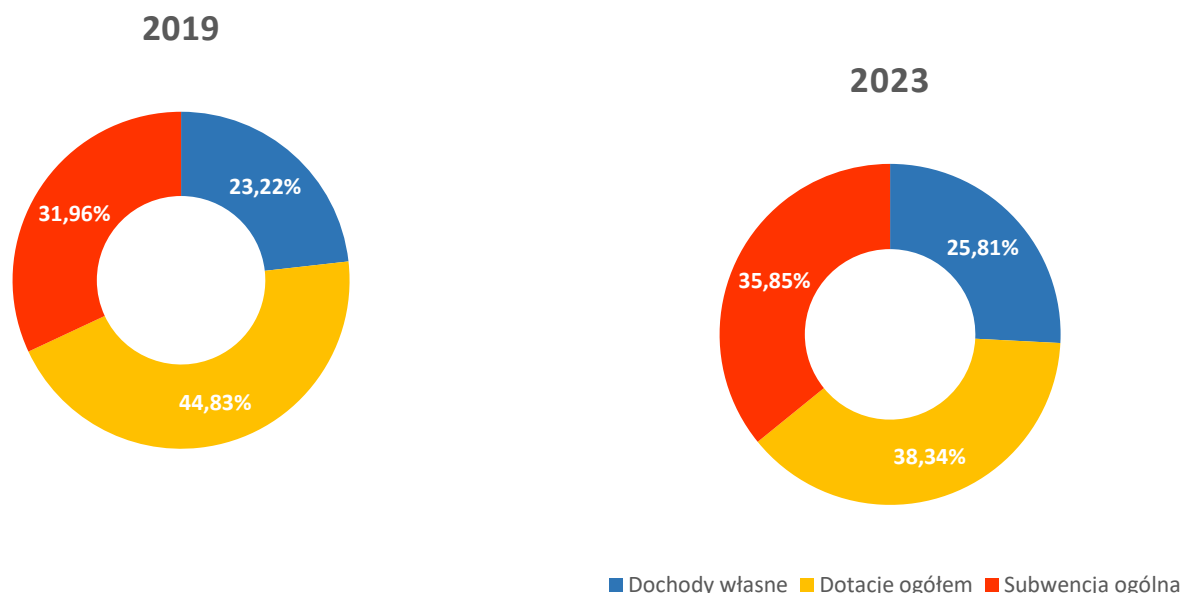
W strukturze dochodów jednostek samorządu terytorialnego, wyróżnia się dochody własne, dotacje ogółem oraz subwencję ogólną. Źródłami dochodów własnych są przede wszystkim wpływy z podatków i opłat lokalnych, a także udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz podatku dochodowego od osób prawnych. Dotacje ogółem obejmują m. in. dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych przez ustawy, na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych oraz dotacje i płatności budżetu środków europejskich, a także dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych ze środków europejskich oraz

innych środków zagranicznych. Z kolei subwencja oświatowa to świadczenie pieniężne z budżetu państwa, obejmujące części: oświatową, wyrównawczą, równoważącą oraz regionalną i rekompensującą.

Według danych GUS z 2023 roku, największą część dochodów na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowiły dotacje ogółem – 38,34 % ogółu dochodów, natomiast najmniejszą część – dochody własne – 25,81 % dochodów ogółem. W stosunku do roku 2019 doszło do niewielkiego wzrostu udziału dochodów własnych w strukturze dochodów budżetu oraz wzrostu udziału subwencji ogólnej w tej strukturze, zmniejszył się natomiast udział dotacji ogółem.

Dane dotyczące struktury dochodów budżetu na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 22 Struktura dochodów budżetu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując strukturę dochodów budżetowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zauważalne jest, że w każdej z gmin na przestrzeni lat 2019-2023 doszło do spadku udziału dotacji ogółem w dochodach ogółem, przy jednoczesnym wzroście udziału subwencji ogólnej, a także w przypadku gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem – wzroście udziału dochodów własnych.

Dane dotyczące struktury dochodów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31 Struktura dochodów budżetu w poszczególnych gminach OF „„Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dochody własne (w zł)		Dotacje ogółem (w zł)		Subwencja ogólna (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	9 552 145,94	13 906 442,43	28 824 604,36	29 222 650,97	21 929 776,00	32 736 435,20
Krzeszów	6 629 053,15	8 653 116,95	11 516 617,42	15 847 011,47	6 781 538,00	10 045 133,85
Rudnik nad Sanem	13 670 090,28	22 498 291,17	17 293 901,90	21 869 695,79	12 377 991,00	19 795 899,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, w 2023 roku największa wysokość dochodów własnych wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 22 498 291,17 zł, gdzie doszło również do największego wzrostu wysokości tego rodzaju dochodów w stosunku do roku 2019 – o 8 828 200,89 zł, z kolei najmniejsza wysokość dochodów własnych w 2023 roku wystąpiła w gminie Krzeszów – 8 653 116,95 zł. Wysokość dotacji ogółem, zarówno w 2019, jak i 2023 r. największa była w gminie Jeżowe – odpowiednio 28 824 604,36 zł oraz 29 222 650,97 zł, natomiast najmniejsza w gminie Krzeszów – odpowiednio 11 516 617,42 zł i 15 847 011,47, zaś biorąc pod uwagę wysokość subwencji ogólnej, najwięcej środków w 2019 i 2023 roku otrzymała również gmina Jeżowe – odpowiednio 21 929 776,00 zł i 32 736 435,20, a najmniej gmina Krzeszów – odpowiednio 6 781 538,00 zł i 10 045 133,85 zł.

Jak wspomniano już wcześniej, dochody budżetu dzieli się na dochody bieżące i dochody majątkowe. Największą część dochodów gmin stanowią dochody bieżące, których wysokość znacznie wzrosła na przestrzeni ostatnich lat. Wzrost w tym czasie dotyczył również dochodów majątkowych, które obejmowały przede wszystkim środki na inwestycje. W 2023 roku, w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wysokość dochodów majątkowych wyniosła 47 199 679,68 zł, co stanowiło 27,04 % dochodów ogółem, natomiast w 2018 roku ich wysokość kształtowała się na poziomie 18 475 077,39 zł, co stanowiło 14,48 % dochodów ogółem. Największą część dochodów majątkowych, stanowiły dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje, których źródłem były środki zewnętrzne z budżetu państwa w ramach różnego rodzaju programów rządowych, w tym Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych oraz Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, a także środki pochodzące z funduszy europejskich.

Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 i 2023 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32 Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „„Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dotacje oraz środki przeznaczane na inwestycje (w zł)	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych (w zł)	Dochody majątkowe ogółem (w zł)
-------	---	---	---------------------------------

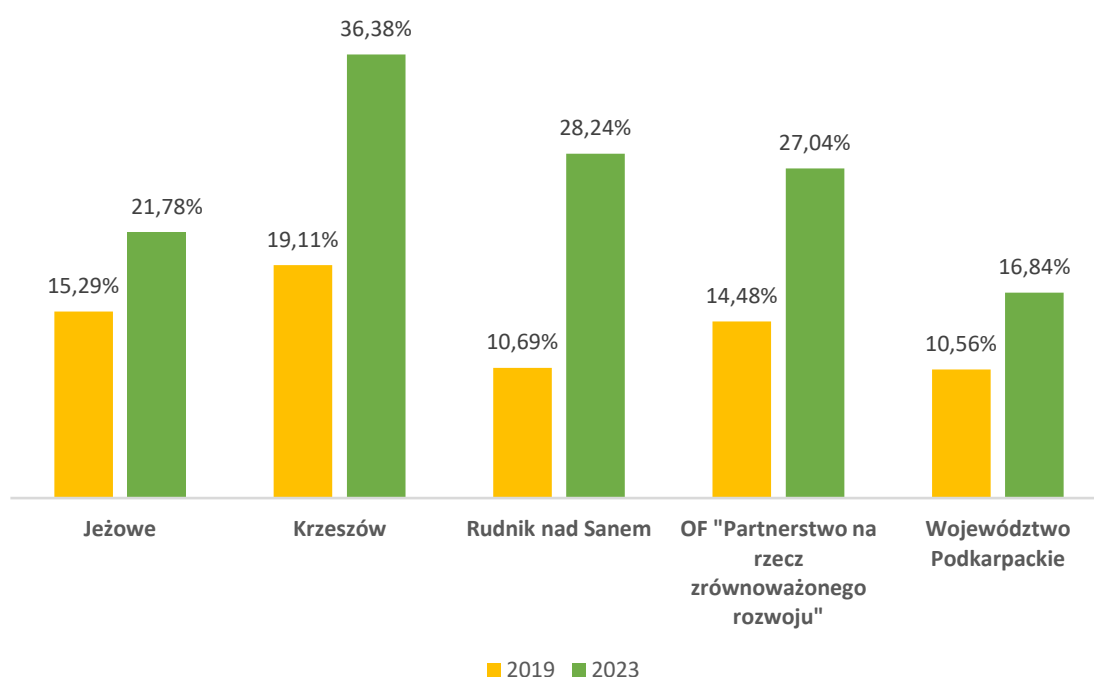
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	9 082 571,33	16 515 818,47	139 471,76	9 911,92	9 222 043,09	16 525 730,39
Krzeszów	4 763 016,32	12 567 491,97	0,00	0,00	4 763 016,32	12 567 491,97
Rudnik nad Sanem	4 629 489,74	18 116 369,24	2 724,61	1 370,35	4 632 214,35	18 117 739,59
Ogółem OF	18 475 077,39	47 199 679,68	142 196,37	11 282,27	18 617 273,76	47 210 961,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największa wysokość dochodów majątkowych w 2023 roku wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 18 117 739,59 zł, co stanowiło 38,4 % dochodów majątkowych ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Najmniejsze dochody majątkowe wystąpiły natomiast w gminie Krzeszów – 12 567 491,97 zł, tj. 26,6 % dochodów majątkowych ogółem w OF.

Biorąc pod uwagę wskaźnik udziału dochodów majątkowych w dochodach budżetu ogółem, zarówno w 2019, jak i w 2023 roku najwyższą jego wartość wystąpiła w gminie Krzeszów – odpowiednio 19,11 % i 36,38 %, natomiast najniższą wartość wystąpiła w roku 2019 w gminie Rudnik nad Sanem – 10,69 %, a w 2023 w gminie Jeżowe – 21,78 %. Ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wartość wskaźnika w 2019 roku wynosiła 14,48 %, a w roku 2023 – 27,04 %, w obu przypadkach kształtując się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego, która wynosiła odpowiednio 10,56 % i 16,84 %. Dane w tym zakresie, dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 23 Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie jak w przypadku dochodów, obok wydatków bieżących ważną rolę w kształtowaniu budżetu pełnią wydatki majątkowe, które obejmują wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne. Realizacja inwestycji przez gminę stanowi główny element jej rozwoju, wyrażany przede wszystkim poprzez wzrost konkurencyjności i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Wydatki inwestycyjne w tym kontekście mają zasadnicze znaczenie, wpływają one w istotny sposób zarówno na skalę, jak i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, zalicza się je do najbardziej efektywnych narzędzi wpływania na rozwój regionalny. W swej istocie wydatki inwestycyjne umożliwiają oddziaływanie na skuteczność wypełniania zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wnioskować można, że niezbędność realizacji inwestycji przez gminę w kluczowy sposób wpływa na strukturę ponoszonych przez nią wydatków.

W 2023 roku, ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, wysokość wydatków majątkowych wyniosła 68 444 493,83 zł, stanowiąc 37,3 % wydatków ogółem, a w stosunku do roku 2019, ich wysokość wzrosła o 27 897 491,69 zł. Najwyższa wysokość wydatków majątkowych w 2023 roku wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 31 949 173,42 zł, z kolei najmniejsza w gminie Krzeszów – 13 238 170,08 zł. W 2019 roku, wydatki majątkowe najwyższe były w gminie Jeżowe – 21 719 966,05 zł, a najniższe w gminie Rudnik nad Sanem – 6 027 949,79 zł.

Dane dotyczące wysokości wydatków majątkowych w roku 2019 i 2023 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33 Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Wysokość wydatków majątkowych (w zł)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	21 719 966,05	23 257 150,33	31,5	29,4
Krzeszów	12 799 086,30	13 238 170,08	43,8	40,0
Rudnik nad Sanem	6 027 949,79	31 949 173,42	14,6	44,7
Ogółem OF	40 547 002,14	68 444 493,83	29,1	37,3

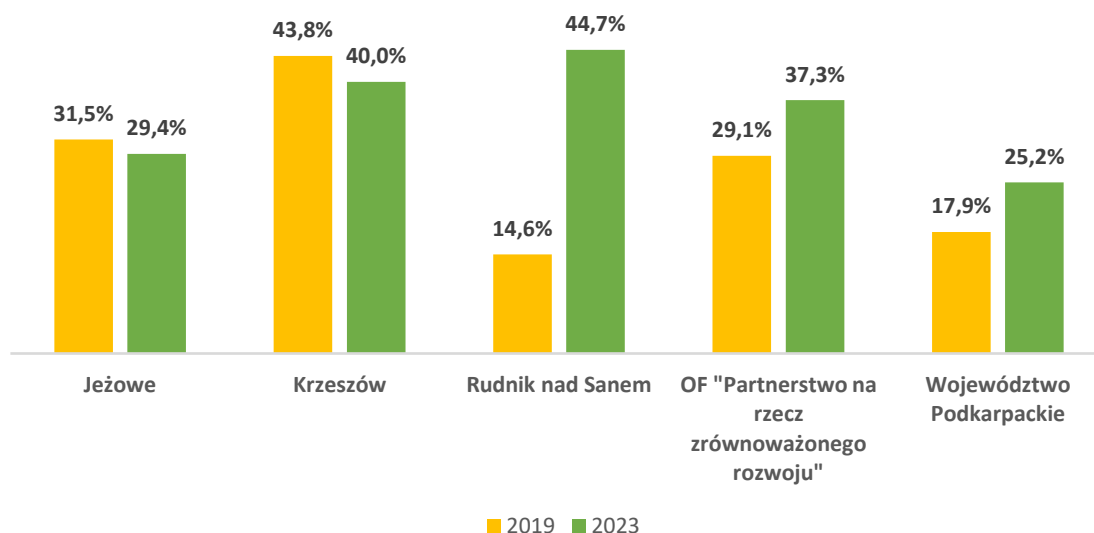
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W kwestii wskaźnika udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, na podstawie wyżej przedstawionych danych możemy zauważyć, że w 2018, najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w gminie Krzeszów – 43,8 %, a w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem – 44,7 %. Najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w 2018 roku w gminie Rudnik nad Sanem – 14,6 %, a w 2023 roku w gminie Jeżowe – 29,4 %. Ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wartość wskaźnika udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w 2019 roku wynosiła 29,1 %, a w roku 2023 – 37,3 %, co w obu przypadkach wynosiło

więcej niż wartości dla województwa podkarpackiego, gdzie wynosiły odpowiednio – 17,9 % i 25,2 %

Dane w tym zakresie, dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Cennym wskaźnikiem w zakresie możliwości inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego jest wartość wyniku bieżącego, tj. różnica między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. Wynik bieżący budżetu wskazuje, czy gmina jest w stanie pokryć wydatki bieżące dochodami bieżącymi. Dodatni wynik, nazywany nadwyżką operacyjną, daje gminie możliwość realizacji nowych przedsięwzięć, przeznaczając daną kwotę na inwestycje lub spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne. Ujemny wynik bieżący, zwany deficytem operacyjnym, wskazuje na to, że bieżące wydatki gminy przekraczają poziom jej dochodów bieżących, co może być wynikiem niższego, niż zakładano, wzrostu dochodów budżetu lub nadmiernym wzrostem zadłużenia wraz z kosztami jego obsługi. Wówczas, bieżące zadania gminy mogą być realizowane poprzez jej sprzedaż majątku lub poprzez zaciąganie nowych zobowiązań.

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zarówno w 2019, jak i w 2023 roku, wystąpiła nadwyżka operacyjna odpowiednio w 11 034 551,26 zł oraz 12 234 569,27 zł. W żadnej z gmin, we wskazanym okresie nie wystąpił deficyt operacyjny, przy czym wzrost nadwyżki operacyjnej wystąpił jedynie w gminie Rudnik nad Sanem. Najwyższy wynik bieżący w 2019 roku wystąpił w gminie Jeżowe – 3 797 991,59 zł, a najniższy w gminie Rudnik nad Sanem – 3 478 444,25 zł, natomiast w 2023 roku najwyższa nadwyżka operacyjna wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 6 594 168,24 zł, zaś najniższa w gminie Krzeszów – 2 128 354,89 zł.

Dane dotyczące wysokości dochodów i wydatków bieżących, a także wyniki bieżącego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34 Wynik bieżący gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dochody bieżące (w zł)		Wydatki bieżące (w zł)		Wynik bieżący (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	51 084 483,21 zł	59 339 798,21 zł	47 286 491,62 zł	55 827 752,07 zł	3 797 991,59 zł	3 512 046,14 zł
Krzeszów	20 164 192,25 zł	21 977 770,30 zł	16 406 076,83 zł	19 849 415,41 zł	3 758 115,42 zł	2 128 354,89 zł
Rudnik nad Sanem	38 709 768,83 zł	46 046 146,92 zł	35 231 324,58 zł	39 451 978,68 zł	3 478 444,25 zł	6 594 168,24 zł
Ogółem OF	109 958 444,29 zł	127 363 715,43 zł	98 923 893,03 zł	115 129 146,16 zł	11 034 551,26 zł	12 234 569,27 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ważnym elementem budżetu są przekazywane gminie środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, a także programów ze środków bezzwrotnych pochodzących z Unii Europejskiej oraz na realizację płatności, których źródłem jest budżet środków europejskich. Na przestrzeni lat 2019-2023, w perspektywie finansowej Funduszy Europejskich 2014-2020 oraz 2021-2027 gminy z terenu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” pozyskały łącznie 45 137 886,63 zł ze środków europejskich. Najwięcej środków na terenie OF, pozyskała gmina Krzeszów, tj. łącznie 17 438 102,14 zł, co stanowiło 38,6 % ogółu pozyskanych w OF środków, z kolei najmniej środków finansowych pozyskała w tym czasie gmina Rudnik nad Sanem – 10 381 708,09 zł, co stanowiło 23,0 % ogółu środków pozyskanych w OF.

W zakresie finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych, wyróżnia się następujące rodzaje dochodów:

- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych,
- środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE,
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich.

Największą część dochodów, stanowiły płatności w zakresie budżetu środków europejskich, które łącznie na przestrzeni lat 2019-2023 wyniosły 40 176 950,99 zł. Środki z budżetu państwa lub inne, które zostały przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków europejskich, wyniosły z kolei 4 190 722,88 zł, natomiast środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych – 770 212,76 zł

Gminy przede wszystkim realizowały projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020, którego Instytucją Zarządzającą był Zarząd Województwa Podkarpackiego, a także Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW), którego Instytucją Zarządzającą było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,

natomiast instytucjami wdrażającymi: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urzędy Marszałkowskie oraz Agencja Rynku Rolnego.

Dane dotyczące finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35 Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w latach 2019-2023

Gmina	Środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych (w zł)	Środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE (w zł)	Płatności w zakresie budżetu środków europejskich (w zł)	Dochody razem (w zł)
Jeżowe	0,00	900 651,73	16 417 424,67	17 318 076,40
Krzeszów	246 086,15	85 680,56	17 106 335,43	17 438 102,14
Rudnik nad Sanem	524 126,61	3 204 390,59	6 653 190,89	10 381 708,09
Ogółem OF	770 212,76	4 190 722,88	40 176 950,99	45 137 886,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

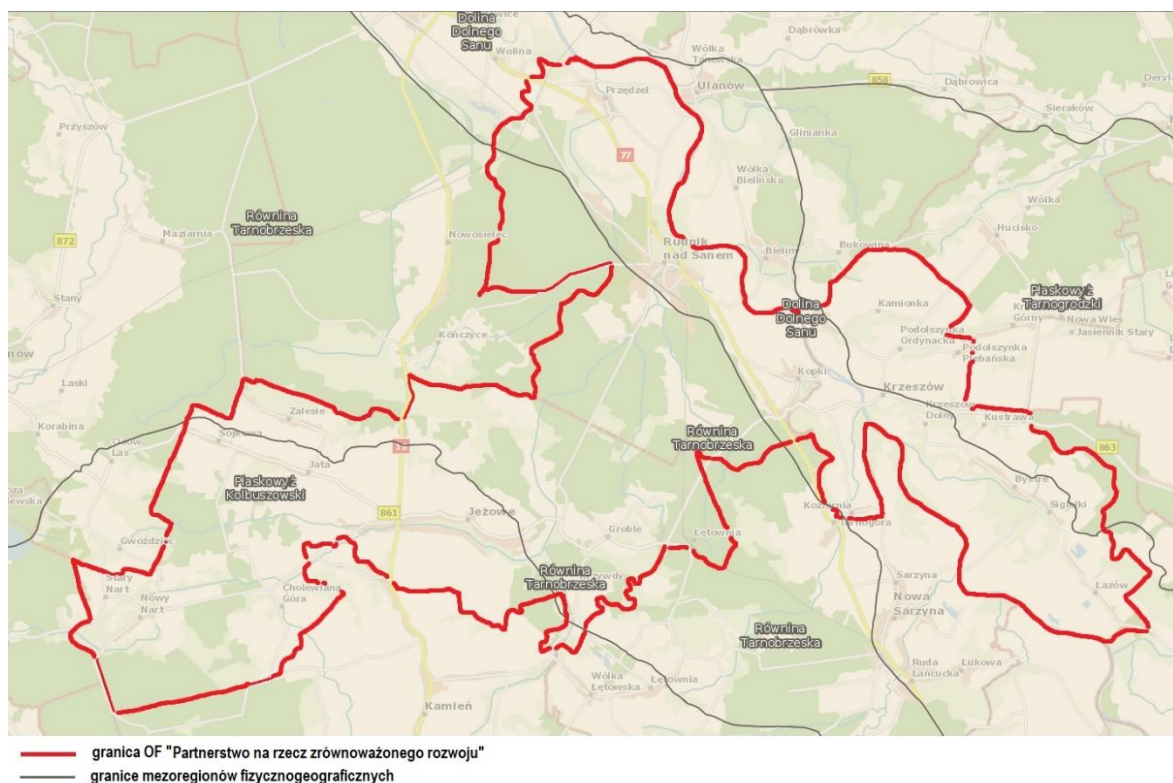
2.4. Sfera przestrzenno-środowiskowa

2.4.1. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.), środowiskiem nazywamy ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wodę, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne powiązania pomiędzy tymi elementami.

Zgodnie z dokonaną regionalizacją fizycznogeograficzną, mającą na celu wydzielenie obszarów, wykazujących pewien stopień spójności, wynikający m. in. z ich położenia geograficznego, historii rozwoju, czy też wzajemnego powiązania poszczególnych elementów, Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” położony jest w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej, a ten z kolei składa się z szeregu mniejszych mezoregionów. Analizowany obszar znajduje się w obrębie czterech mezoregionów, tj. Doliny Dolnego Sanu, Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Płaskowyżu Tarnogrodzkiego oraz Równiny Tarnobrzeskiej, co zostało zobrazowane na poniższej mapie.

Mapa 5 Położenie fizycznogeograficzne OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według J. Kondrackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Położenie obszaru w obrębie czterech mezoregionów wpływa zasadniczo na różnorodność terenu oraz walory krajobrazowe. Południowo-zachodnia część OF, obejmująca część gminy Jeżowe, znajduje się w zasięgu mezoregionu Płaskowyż Kolbuszowski. Jest to teren płaski, lekko pofałdowany z niewielkimi wzniesieniami od 210 do 260 m n.p.m, o charakterze rolniczym, gdzie występują również kompleksy leśne, a miejscami tworzą się duże kompleksy wydmy.

Centralna część OF, obejmująca północną i wschodnią część gminy Jeżowe, znajduje się w zasięgu mezoregionu Równina Tarnobrzewska, stanowiącego płaski teren, obejmujący pozostałości dawnej Puszczy Karpackiej, w związku z tym występują tu duże kompleksy obszarów leśnych, w większości bory sosnowe i lasy mieszane.

Mezoregion Dolina Dolnego Sanu obejmuje północną, środkową i południowo-wschodnią część OF w granicach gmin Rudnik nad Sanem oraz Krzeszów. Jest to obszar o bardzo małym stopniu lesistości, jednak występują tu dobre gleby – mady, w związku z czym jest on w głównej mierze wykorzystywany rolniczo. Znajdują się tu również liczne starorzecza, świadczące o meandrowaniu rzeki.

Wschodnia część OF, tj. część obszaru gminy Krzeszów, znajduje się na terenie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Mezoregion ten cechuje monotonna rzeźba terenu, wznosząca się do wysokości 220-280 m n. p. m., zbudowana z ilów miocenkich, które przykryte są glinami i piaskami czwartorzędowymi oraz warstwami lessu. Znajdują się tu gleby urodzajne, przez co teren ma głównie charakter rolniczy, a także rozległe kompleksy wielogatunkowych lasów mieszanych.

Analizowany obszar funkcjonalny, tworzą w znacznej części tereny leśne, które zajmują ok. 32 % ogółu powierzchni obszaru, cechujące się dużą bioróżnorodnością. Obszar odznacza się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi oraz krajobrazowymi w postaci rozległych kompleksów leśnych, oraz przede wszystkim przepływającą przez ten teren rzeką San, co stwarza warunki do rozwoju turystyki.

Zasadniczy wpływ na uwarunkowania hydrologiczne oraz ukształtowanie terenu w OF ma przepływająca przez niego rzeka San, dzieląca go na dwie części – wyższą prawobrzeżną, obejmującą Płaskowyż Tarnogrodzki oraz niższą lewobrzeżną, gdzie rozpoczyna się Równina Tarnobrzaska. Rzeka San ma szczególne znaczenie, nie tylko ze względu na swój wpływ na zróżnicowanie terenu, ale również ze względu na swoje walory przyrodnicze oraz gospodarcze, gdyż przy rzece zlokalizowane są miasto Rudnik nad Sanem oraz miejscowość Krzeszów, które mają znaczny wpływ na rozwój analizowanego obszaru. Do mniejszych rzek na tym obszarze, będących ważnym elementem układu hydrologicznego należą m.in. Głęboka, Rudnia oraz Stróżanka, występują tu również liczne potoki, stanowiące dopływy wskazanych rzek. Z wód stojących występujących na terenie OF należy wymienić wspomniane już wcześniej zbiorniki wodne - naturalny zbiornik utworzony w obniżeniu terenu w miejscowości Jeżowe – Kowale o pow. 2,0 ha, którego głównym zadaniem zbiornika jest ochrona okolicznych terenów przed powodzią oraz utworzony w 2014 r. sztuczny zbiornik retencyjny w Podolszynie Plebańskiej

Sieć cieków wodnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa mapa.

Opracowanie

na

podstawie

Hydroportalu:

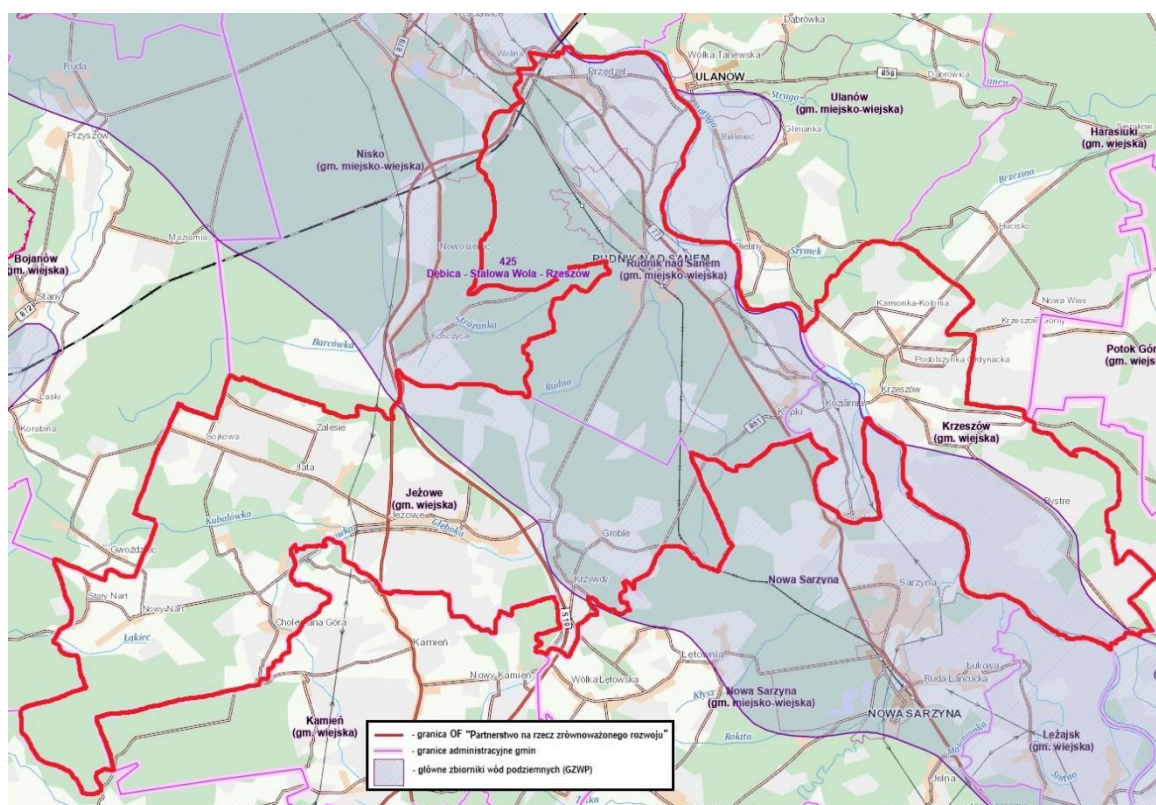
www.wody.isok.gov.pl

Strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej danego obszaru mają główne zbiorniki wód podziemnych, stanowiące naturalne zbiorniki wodne, które gromadzą wody podziemne, znajdujące się pod powierzchnią ziemi. W granicach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajduje się jeden Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP): nr 425 Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów, który obejmuje swoim zasięgiem w całości obszar gminy Rudnik nad Sanem oraz część obszaru gmin Jeżowe i Krzeszów.

Szczególne znaczenie GZWP wynika przede wszystkim z ich obecnego oraz perspektywicznego zaopatrzenia w wodę w stanie surowym lub po jej ewentualnym prostym uzdatnieniu przy pomocy stosowanych obecnie i uzasadnionych ekonomicznie technologii. Stąd ważna jest jakość zasobów wodnych i przeciwdziałanie zagrożeniom. Wody podziemne narażone są przede wszystkim na zagrożenia związane z działalnością człowieka, a największy wpływ na ich zanieczyszczenie mają ścieki komunalne i przemysłowe oraz składowiska odpadów komunalnych. W obrębie analizowanego obszaru znajdują się również obszary rolnicze, w związku z tym zagrożenie dla wód podziemnych wynika również ze stosowania środków ochrony roślin oraz nawozów mineralnych.

Główne zbiorniki wód podziemnych, występujące na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” ilustruje poniższa mapa.

Mapa 7 Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

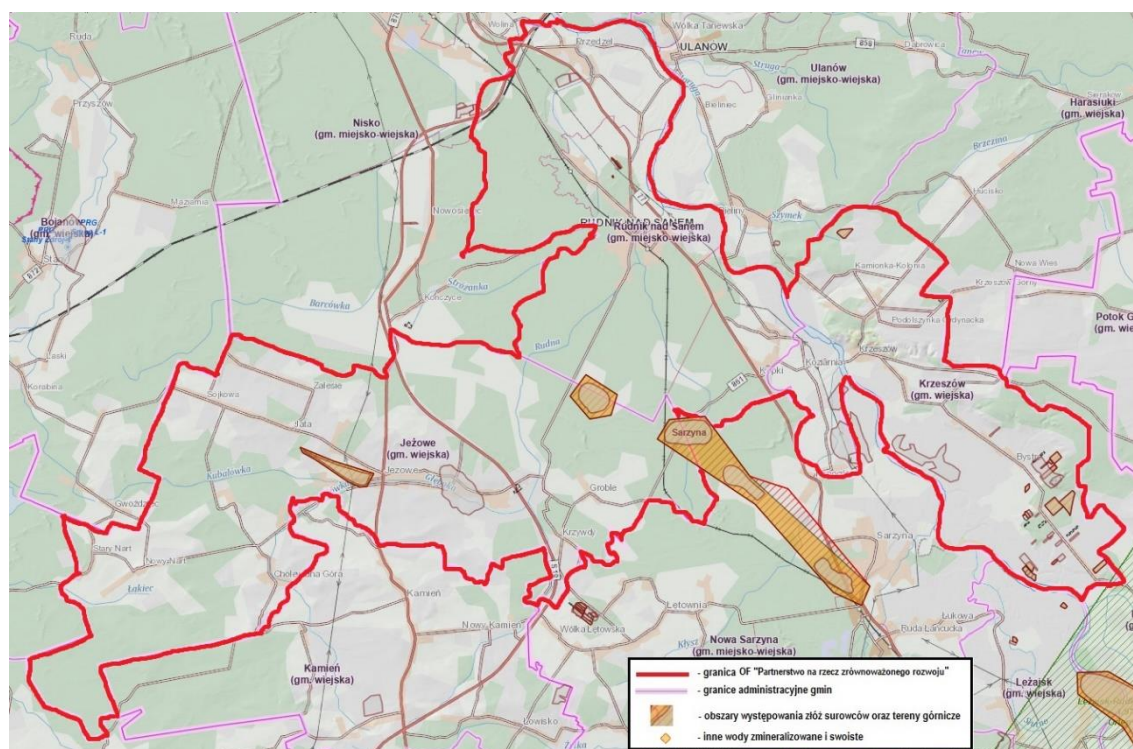

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występują złoża surowca energetycznego – gazu ziemnego, które mają istotne znaczenie dla lokalnej gospodarki, a koncesję na wydobywanie gazu ziemnego ma spółka ORLEN S.A. Surowiec ten znajduje się głównie w granicach administracyjnych gminy Jeżowe oraz w niewielkiej części gminy Rudnik nad Sanem. Oprócz tego na analizowanym obszarze, w szczególności w granicach gminy Krzeszów, występują liczne złoża piasków i żwirów, stanowiące surowce budowlane.

Obszary występowania złóż surowców oraz tereny górnicze na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 8 Obszary występowania złóż surowców oraz tereny górnicze na OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

Duże znaczenie dla środowiska naturalnego, a także dla atrakcyjności i promocji gminy mają lasy. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530 z późn. zm.), lasem określamy grunt o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, który pokryty jest drzewami, krzewami oraz runem leśnym i przeznaczony jest do produkcji leśnej lub stanowi rezerwat przyrody, czy też wchodzi w skład parku narodowego, albo też wpisany jest do rejestru zabytków. Lasem jest również grunt związany z gospodarką leśną, który zajęty jest przez: budynki, budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna - wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 roku, lasy zajmowały powierzchnię 8 542,85 ha, co stanowiło 1,23 % powierzchni ogółu lasów w województwie podkarpackim, a stopień zalesienia wynosił 32,2 %, przy lesistości 38,3 % dla województwa. Największa powierzchnia gruntów leśnych występowała w gminie Rudnik nad Sanem – 3 958,36 ha, co stanowiło 46,34 % powierzchni tych gruntów na terenie całego OF, natomiast lesistość w gminie kształtowała się na poziomie 49,0 %, co również było najwyższą wartością w OF. Najmniejsza powierzchnia gruntów leśnych oraz najniższy stopień lesistości występował z kolei w gminie Krzeszów – odpowiednio 649,05 ha i 10,4 %.

Dane dotyczące powierzchni gruntów leśnych oraz lesistości w poszczególnych gminach badanego obszaru, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 36 Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.”

Nazwa gminy	Powierzchnia gruntów leśnych w ha	Powierzchnia gruntów leśnych publicznych w ha	Powierzchnia gruntów leśnych prywatnych w ha	Lesistość w %
Jeżowe	3 935,44	2 741,44	1 194,00	31,2
Krzeszów	649,05	156,05	493,00	10,4
Rudnik nad Sanem	3 958,36	2 980,36	978,00	49,0
Ogółem OF	8 542,85	5 877,85	2 665,00	32,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Kwestie związane z ochroną przyrody regulowane są przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478). Zgodnie z niniejszą ustawą formami ochrony przyrody są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z tych form spełnia inną rolę w systemie ochrony przyrody i służy innym celom, z tego względu cechuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

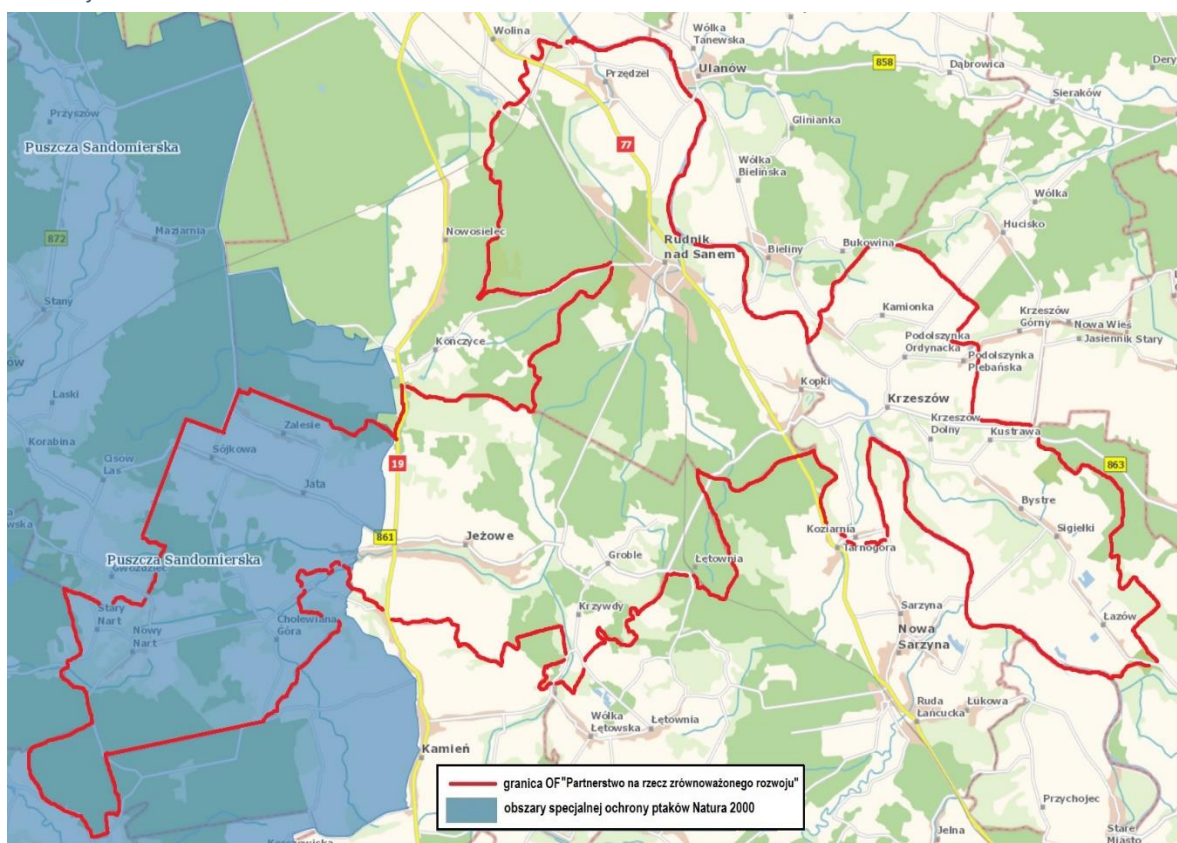
Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występują następujące formy ochrony przyrody:

- 1) obszary Natura 2000 – ptasie i siedliskowe,
- 2) użytki ekologiczne,
- 3) pomniki przyrody.

Obszary Natura 2000 objęte są ochroną przyrody w celu zachowania określonych typów siedlisk przyrodniczych, a także gatunków, które są uważane za cenne i zagrożone. W ramach programu Natura 2000 wyznaczone zostały tzw. specjalne obszary ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk. Wyznaczenie obszarów specjalnej ochrony ptaków ma na celu protekcję populacji dziko występujących gatunków ptaków, utrzymanie i zagospodarowanie ich naturalnych siedlisk, z kolei celem wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk jest ochrona siedlisk przyrodniczych, populacji i siedlisk roślin oraz zwierząt, a także odtworzenie siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony gatunków roślin lub zwierząt.

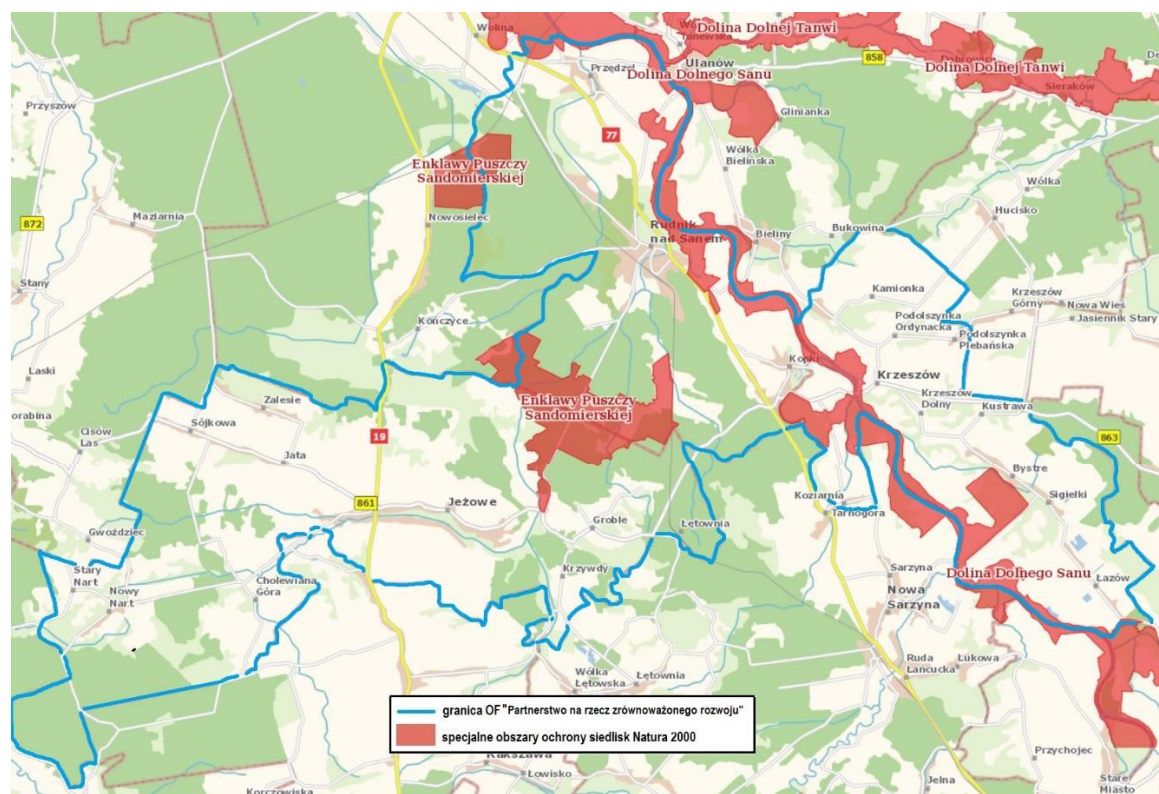
Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występuje jeden obszar specjalnej ochrony ptaków – Puszcza Sandomierska, powstały w celu ochrony takich gatunków ptaków jak m. in. bocian czarny, bocian biały, derkacz, kraski, podgorzałki oraz czapli białej, a także dwa specjalne obszary ochrony siedlisk – Dolina Dolnego Sanu oraz Enklawy Puszczy Sandomierskiej, których lokalizacje obrazują poniższe mapy.

Mapa 9 Obszary specjalnej ochrony ptaków – Natura 2000 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Mapa 10 Specjalne obszary ochrony siedlisk – Natura 2000 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Jak przedstawiają powyższe mapy, obszary objęte specjalną ochroną ptaków obejmują jedynie zachodnią część gminy Jeżowe, natomiast specjalne obszary ochrony siedlisk występują w każdej z gmin OF, w tym obszar Dolina Dolnego Sanu znajduje się w granicach administracyjnych gmin Krzeszów i Rudnik nad Sanem, natomiast obszar Enklawy Puszczy Sandomierskiej znajduje się w granicach gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem.

Oprócz wyżej wymienionych form przyrody, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występują liczne pomniki przyrody, obejmujące przede wszystkim pojedyncze drzewa lub skupiska drzew, a także użytki ekologiczne, które są pozostałościami ekosystemów mające znaczenie dla różnorodności biologicznej obszaru.

2.4.2. Dziedzictwo kulturowe

Ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego jest również dziedzictwo kulturowe, związane ściśle z tradycją, historia oraz tożsamością danej społeczności i obejmujące elementy materialne, jak np. zabytki architektury oraz niematerialne, jak np. zwyczaje, obrzędy, tradycyjna wiedza i praktyki. Ochrona dziedzictwa jest szczególnie ważna dla zachowania tożsamości i wartości dla przyszłych pokoleń.

Teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” położony jest na styku funkcjonujących na przestrzeni XVI i XVIII wieku województw – sandomierskiego i ruskiego. W obrębie dawnego województwa sandomierskiego położone są obecne gminy Jeżowe i Rudnik nad Sanem, natomiast gmina Krzeszów w swoich obecnych granicach zlokalizowana była w północno-zachodniej części województwa ruskiego w obrębie powiatu przemyskiego.

Obszar dzisiejszych gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem w stosunku do pozostałych części województwa sandomierskiego był słabo zaludniony, co wynikało z występowaniem na tym terenie rozległych lasów Puszczy Sandomierskiej, które zajmowały grunty w widłach Wisły i Sanu. Osadnictwo bardziej rozwijało się w przypadku znajdującej się po przeciwnej stronie rzeki San ziemi krzeszowskiej, a pierwsza pisemna wzmianka o Krzeszowie pojawiła się w dokumentach dziedzica Krzeszowa – Jaśka Kustry w 1390 r., gdzie miejscowość występuje w łacińskim brzmieniu Crzeszów. Przeprowadzone po II wojnie światowej badania archeologiczne dowodzą, że na terenie dzisiejszego Krzeszowa we wczesnym średniowieczu istniała osada, należąca najprawdopodobniej do państwa Wiślan. Historycy wywodzą nazwę od staropolskiego imienia Krzesz i zaliczają je do miejscowości znanych już w XII wieku. Potwierdzają to badania Rudolfa Jamki, który natrafił na terenie Krzeszowa na szczątki wczesnośredniowiecznego pieca. Spolszczoną już nazwę Krzeszów zawierają rejestry poborowych, które zostały sporządzone w 1515 roku. Jak podają dostępne dokumenty, w tymże roku królewszczyzna krzeszowska obejmowała pięć pobliskich miejscowości, a w samym Krzeszowie działało wówczas siedem karczm, dwa szynki i młyn. Prawa miejskie Krzeszów uzyskał w 1641 roku za sprawą króla Władysława IV Wazy.

Początki miasta Rudnik nad Sanem sięgają roku 1552, kiedy to aktem erekcyjnym król Zygmunt August pozwolił założyć miasto na gruntach wsi Kopki o nazwie Rudnik, a także ustanowił cotygodniowe targi oraz dwa doroczne jarmarki. Wieś Kopki istniała tu jednak prawdopodobnie od XIV wieku i szybko się rozwijała dzięki położeniu przy rzekach San i Rudna. Utworzenie na gruntach wsi miasta Rudnik wpłynęło na dalszy rozwój, powstały tu prędko karczma, dwa młyny oraz spichlerze zlokalizowane nad rzeką San, a rzemiosło opierało się na

cechach – szewskim, piekarskim oraz flisackim. Miasto nie mogło jednak w pełni wykorzystać swojego położenia nad rzeką San i nie uzyskało większego znaczenia jako port rzeczny czy też ośrodek produkcji statków, z uwagi na silną konkurencję sąsiedniego miasta Ulanów.

W gminie Jeżowe najstarszą miejscowością, po której w dalszej kolejności rozwijały się inne osady i wioski była wieś Jeżowe. Jej początki związane są z wydaniem przez króla Zygmunta Augusta aktu lokacyjnego wsi Jeżów w 1554 roku, który został wydany na prawie magdeburskich, przez co mieszkańcy wyłączeni zostali z sądownictwa królewskiego, a sądy sprawował wójt jako zarządca. Ponadto, mieszkańcy na okres 10 lat zostali zwolnieni z podatków oraz innych powinności na rzecz króla, pozwolono na wzniesienie młyna oraz karczmy zwolnionych z podatków, a także na karczowanie lasów królewskich i założenie trzech barci. Ważnym etapem rozwoju osadnictwa na obszarze dzisiejszej gminy Jeżowe było tworzenie parafii Jeżowe, przez co teren ten został wyłączony z parafii Rudnik. Obok parafii funkcjonował zaś folwark, który znacząco wpływał na rozwój gospodarczy i osadniczy wsi.

Po I rozbiorze Rzeczypospolitej Polskiej, teren obecnego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znalazł się pod zaborem austriackim, wchodząc w skład Galicji. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego i regulacji jego granic, w 1809 roku do Księstwa przyłączony został obszar dzisiejszej gminy Krzeszów, który wchodził w skład cyrkułu zamojskiego. Spowodowało to spadek znaczenia Krzeszowa, jako ośrodka handlowego, gdyż na krzeszowskie jarmarki nie przybywała już ludność zza rzeki San, z terenów Galicji. W 1815 r. po Kongresie Wiedeńskim, Księstwo Warszawskie przestało istnieć, a w to miejsce utworzone zostało Królestwo Polskie, tzw. Królestwo Kongresowe, połączone unią personalną z Imperium Rosyjskim. W skład Królestwa weszła również obecna gmina Krzeszów, nie powracając już tym samym do Austrii. Po powstaniu styczniowym, w 1863 roku, Krzeszów bezpowrotnie utracił prawa miejskie. Pozostałe tereny dzisiejszego OF, obejmujące obecne gminy Jeżowe i Rudnik nad Sanem nieprzerwanie pozostawały w granicach zaboru austriackiego do czasu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Kluczowym momentem w historii miasta i gminy Rudnik nad Sanem, a tym samym OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” było zainicjowanie w II poł. XIX wieku, przez ówczesnego właściciela dóbr rudnickich – hrabiego Ferdynanda Hompescha, rzemiosła wikliniarskiego, co trwale powiązało ten obszar z tym rzemiosłem. Hrabia od momentu zakupu majątku rudnickiego, tj. od 1853 roku dbał o rozwój miasta oraz interesował się życiem jego mieszkańców. Gdy zauważył, że tereny nad rzeką San charakteryzują się występowaniem ogromnych ilości wikliny, postanowił to wykorzystać i z czasem założono tu szkołę koszykarską, co poprzedzone zostało wystaniem kilku mieszkańców Rudnika i Kopek do szkoły koszykarskiej w Wiedniu. Powstał wówczas cały system produkcji oparty na pracy nakładczej i pozyskiwaniu surowca, a także wprowadzono uprawę wikliny i sprzedaż gotowych wyrobów. Przyczyniło się to do wzrostu liczby mieszkańców oraz poprawy ich zamożności. Rozkwit rudnickiego koszykarstwa nastąpił w XX wieku po I wojnie światowej, a miasto Rudnik stało się stolicą polskiego wikliniarstwa o dużym znaczeniu na skalę europejską.

Swoimi działaniami, obszar dzisiejszego OF Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju objęła I wojna światowa, rozegrana też wtedy została bitwa pod Rudnikiem, pomiędzy armią austro-węgierską i rosyjską, która skutkowała znacznym zniszczeniu zabudowy miasta oraz śmiercią tysięcy żołnierzy obu armii.

II wojna światowa również przyniosła dotkliwe straty wojenne na terenie dzisiejszego OF, na terenie obecnej gminy Jeżowe, gdzie ludność została wysiedlona, a Niemcy założyli poligon wojskowy. Okres okupacji był ogólnie czasem krwawych represji, pacyfikacji oraz głodu i niepewności, a w szczególności ucierpiała ludność żydowska, na której dokonywano krwawych egzekucji. Mieszkańcy regionu prowadzili w tym czasie czynną walkę z hitlerowcami, przede wszystkim w formie działalności konspiracyjnej.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, które wynika z obecnego tu krajobrazu kulturowego, wielokulturowej historii, zachowanych tradycji, a także występujących tu licznych zabytków architektury sakralnej. Każda z gmin wchodzących w skład obszaru ma swoją własną, unikalną historię i własne dziedzictwo, o którego ochronę i promocję dba. Poniżej przedstawiono najważniejsze zabytki występujące na terenie poszczególnych gmin OF.

Gmina Jeżowe

Do najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy Jeżowe, tworzących jej dziedzictwo kulturowe, zalicza się przede wszystkim:

- Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie, zbudowany w latach 1914-1928;
- Cmentarz parafialny w Jeżowie, założony w XVIII wieku, pełniący dawniej funkcję cmentarza rzymsko-katolickiego i ewangelicko-augsburskiego, obecnie natomiast wyłącznie rzymsko-katolickiego, ponadto na części cmentarza znajdują się mogiły żołnierzy poległych w kampanii wrześniowej w 1939 r.;
- Cmentarz parafialny w Jacie, założony w 1919 r. jako cmentarz rzymskokatolicki;
- Park podworski w Nowym Narcie, powstały w XIX wieku, występują tu charakterystyczne starodrzewia tulipanowca, sosny wejmutki, klonu – jawora i klonu pospolitego;
- budynek Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie, pochodzący z XIX w., wcześniej funkcjonujący jako plebania.

Zdjęcie 1 Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie

Źródło: www.diecezjasandomierska.pl

Zdjęcie 2 Park podworski w Nowym Narcie

*© Gmina Jeżów
jezowe.pl*

Źródło: www.jezowe.pl

Zdjęcie 3 Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie

Źródło: www.turystyka-nizanski.pl

Gmina Krzeszów

Do najciekawszych obiektów architektury, miejsc pamięci i innych obiektów na terenie gminy Krzeszów można zaliczyć przede wszystkim:

- Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie, istniejący od XVIII w., usytuowany na wzgórzu Rotunda;
- drewniana dzwonnica przy kościele parafialnym z 1898 r.;
- układ urbanistyczny miejscowości Krzeszów, stanowiący pozostałość dawnej zabudowy miejskiej;
- cmentarz żydowski, powstały najprawdopodobniej w XVII wieku, w którym do dzisiaj zachowało się ok. 50 nagrobków, stanowiąc pozostałość po licznej ludności żydowskiej Krzeszowa;
- zbiorowa mogiła ok. 1 500 osób narodowości żydowskiej z Krzeszowa i okolic, którzy zostali rozstrzelani w 1942 r.

Zdjęcie 4 Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie

Źródło: www.krzeszow.org

Zdjęcie 5 Drewniana dzwonnica przy Kościele pw. Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie

Źródło: www.wikipedia.org

Zdjęcie 6 Cmentarz żydowski w Krzeszowie

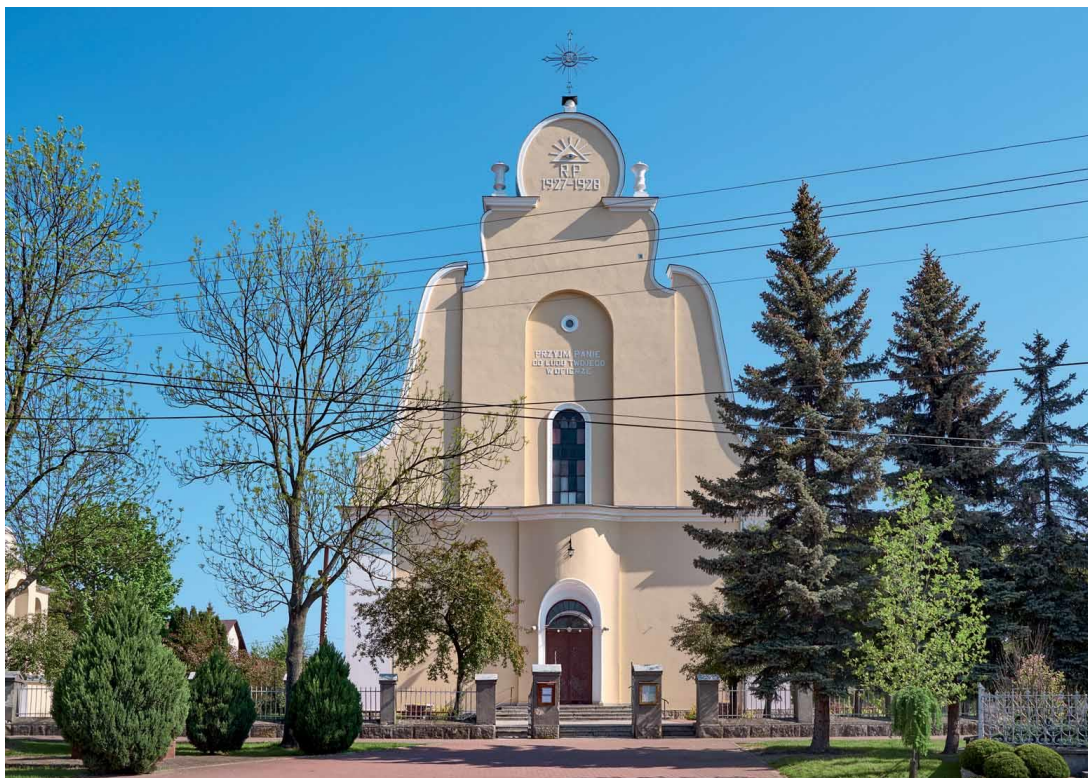
Źródło: www.cmentarze-zydowskie.pl

Gmina Rudnik nad Sanem

Do najważniejszych zabytków oraz miejsc pamięci, znajdujących się na terenie gminy Rudnik nad Sanem można zaliczyć przede wszystkim:

- Kościół Trójcy Przenajświętszej w Rudniku nad Sanem, wzniesiony w latach 1927-1928;
- Budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, pochodzący z 1890 r., w którym dawniej mieściła się szkoła ludowa;
- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Przędzlu, na którym pochowani zostali żołnierze austro-węgierscy i polscy;
- Budynek dawnego młyna i elektrowni z 1920 r., w którym obecnie funkcjonuje w dalszym ciągu młyn oraz kaszarnia;
- Zespół pałacowo-parkowy Tarnowskich w Rudniku nad Sanem, pochodzący z XIX w.;
- Pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku nad Sanem, zasłużonego dla rozwoju miejscowego wikliniarstwa, pochodzący z 1904 r.,
- Kapliczki i figury świętych zlokalizowane w różnych częściach miasta i gminy;

Zdjęcie 9 Kościół Trójcy Przenajświętszej w Rudniku nad Sanem

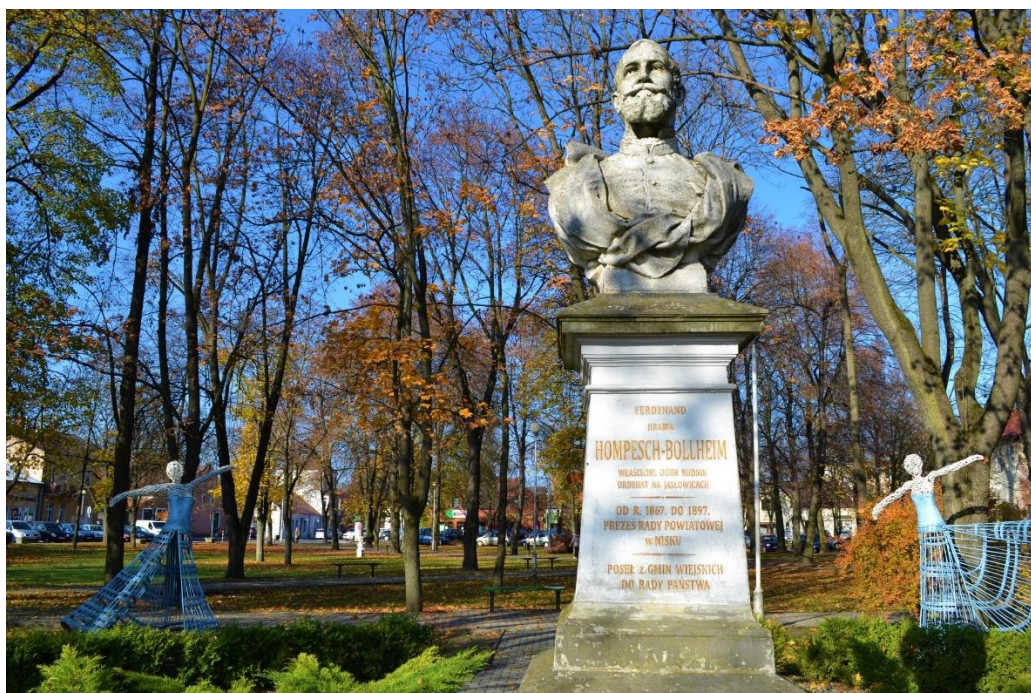
Źródło: www.diecezjasandomierska.pl

Zdjęcie 10 Budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem

Źródło: www.polskieszlaki.pl

Zdjęcie 11 Pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku nad Sanem

Źródło: www.centrumwikliniarstwa.pl

2.4.3. Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne

Kolejnym ważnym elementem rozwoju lokalnego jest mieszkalnictwo, związane z wielkością zasobów mieszkaniowych oraz warunkami mieszkaniowymi. Mieszkalnictwo ściśle wiąże się również z polityką przestrzenną, ze względu na jej rolę w kształtowaniu przestrzeni, decydując o sposobie użytkowania terenu.

Według danych GUS z 2023 r., na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajdowało się łącznie 7245 mieszkań w 7 005 budynkach mieszkalnych, których łączna powierzchnia wyniosła 684 913 m². Najwięcej mieszkań znajdowało się na terenie gminy Rudnik nad Sanem – 3 359, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 1 304, co ma związek z typem gmin oraz ich potencjałem demograficznym.

Dane dotyczące liczby budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchni użytkowej mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37 Liczba budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Liczba budynków mieszkalnych	2019	2 468	1 296	3 037
	2023	2 582	1 304	3 119
Liczba mieszkań	2019	2 499	1 302	3 247
	2023	2 582	1 304	3 359

Liczba izb	2019	11 085	5 488	14 037
	2023	11 924	5 843	15 106
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m2)	2019	238 129	123 277	286 659
	2023	252 805	127 183	304 925

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

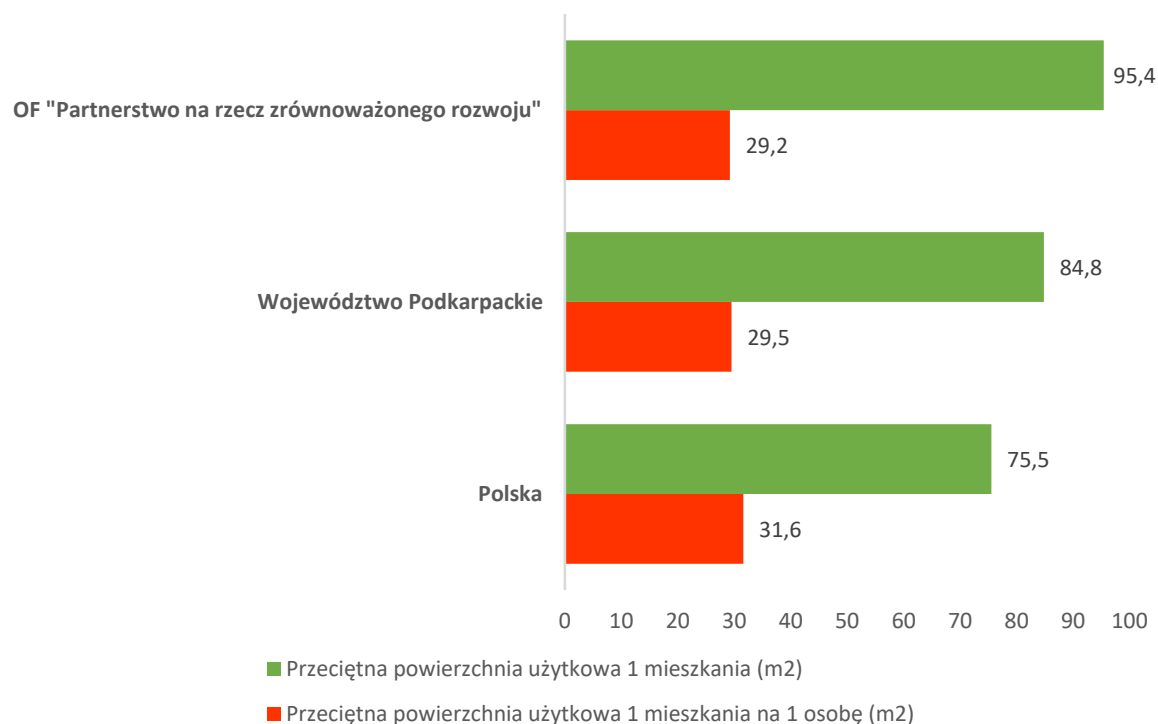
Wskaźnikami, pozwalającymi określić wielkość zasobów mieszkaniowych na danym obszarze, są przede wszystkim:

- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę,
- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie,
- przeciętna liczba osób na 1 izbę;
- mieszkania na 1000 mieszkańców.

W 2023 roku, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wynosiła 95,4 m², w porównaniu do rok 2019 zwiększając się o 2,6 m². Wskaźnik ten znacznie przekracza średnią dla województwa podkarpackiego (84,8 m²) oraz całego kraju (75,5 m²), z uwagi na dysproporcje w przeciętnej powierzchni użytkowej w miastach, w szczególności dużych i średnich, gdzie przeważają budynki mieszkalne wielorodzinne oraz na obszarach wiejskich, gdzie w większości występują budynki mieszkalne jednorodzinne. Natomiast w przypadku wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę, wartość wskaźnika dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wynosiła w 2023 roku 29,2 m² – kształtując się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego (29,5 m²) oraz całego kraju (31,6 m²).

Dane dotyczące wskaźników: przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w 2023 roku dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwa podkarpackiego, a także całego kraju, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m² i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w m² w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym ze wskaźników, przedstawiającym zagęszczenie mieszkań jest przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W tym przypadku, pozytywnym trendem jest zmniejszanie się wartości tego wskaźnika, co miało miejsce zarówno w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim, jak i w skali całego kraju, na przestrzeni lat 2019-2023.

W 2023 roku, w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na jedno mieszkanie przypadało średnio 3,30 osoby, co kształtowało się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego (2,88) oraz dla całego kraju (2,39), świadcząc o dużej gęstości zaludnienia mieszkań na tym terenie, co charakterystyczne jest dla obszarów wiejskich. Na przestrzeni lat 2019-2023 zauważalna jest malejąca tendencja, jeśli chodzi o wartość tego wskaźnika, jednak wciąż jest to spadek zbyt niski, by w najbliższych latach, móc zbliżyć się do średniej krajowej.

Nieco inaczej sytuacja wygląda w przypadku przeciętnej liczby osób przypadających na 1 izbę. W statystyce publicznej, izbą określa się pomieszczenie w mieszkaniu, oddzielone od innych stałymi ścianami o powierzchni nie mniejszej niż 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym poprzez okno lub oszklone drzwi w ścianie zewnętrznej budynku. Do izb zalicza się pokoje oraz kuchnie spełniające przedstawione kryteria, nie uwzględnia się natomiast m. in. przedpokojów, holi, łazienek, spiżarni, ganków itp. W 2023 roku, na jedną izbę przypadało w OF 0,73 osób, z kolei w województwie podkarpackim – 0,68, a w skali kraju 0,62 osoby.

W statystyce publicznej występuje również wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, określający wielkość zasobów mieszkaniowych oraz stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów. W 2023 roku w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, liczba mieszkań na 1000 mieszkańców wyniosła 306,9, a wynik ten kształtował się na poziomie znacznie niższym niż średnia dla województwa podkarpackiego – 347,8 oraz dla całego kraju – 419,3.

Analiza wyżej przedstawionych wskaźników, według danych z 2023 roku dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” ukazuje, że:

- najwyższa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania wystąpiła w gminie Jeżowe – 97,9 m², a najniższa w gminie Rudnik nad Sanem – 90,8 m²;
- najwyższa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę wystąpiła w gminie Krzeszów – 31,1 m², a najniższa w gminie Jeżowe – 25,5 m²;
- najwyższa wartość przeciętnej liczby osób przypadających na 1 mieszkanie wystąpiła w gminie Jeżowe – 3,84, a najniższa w gminie Rudnik nad Sanem – 2,93;
- najwyższa wartość liczby osób przypadających na 1 izbę wystąpiła w gminie Jeżowe – 0,83, a najniższa w gminie Rudnik nad Sanem – 0,65;
- najwyższa wartość liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 341,8, a najniższa w gminie Jeżowe – 260,6.

Dane dotyczące wartości wskaźników zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	2019	95,3	94,7	88,3
	2023	97,9	97,5	90,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	2019	23,6	28,9	28,2
	2023	25,5	31,1	31,0
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2019	4,04	3,27	3,13
	2023	3,84	3,14	2,93
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	2019	0,91	0,78	0,72
	2023	0,83	0,70	0,65
Mieszkania na 1000 mieszkańców	2019	247,5	305,6	319,2
	2023	260,6	318,4	341,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” można zauważyć wzrost liczby mieszkań, co jest trendem zarówno w województwie podkarpackim ogółem, jak i w skali kraju. W tym okresie w OF oddano łącznie do użytkowania 337 mieszkań o łącznej powierzchni 46 074 m².

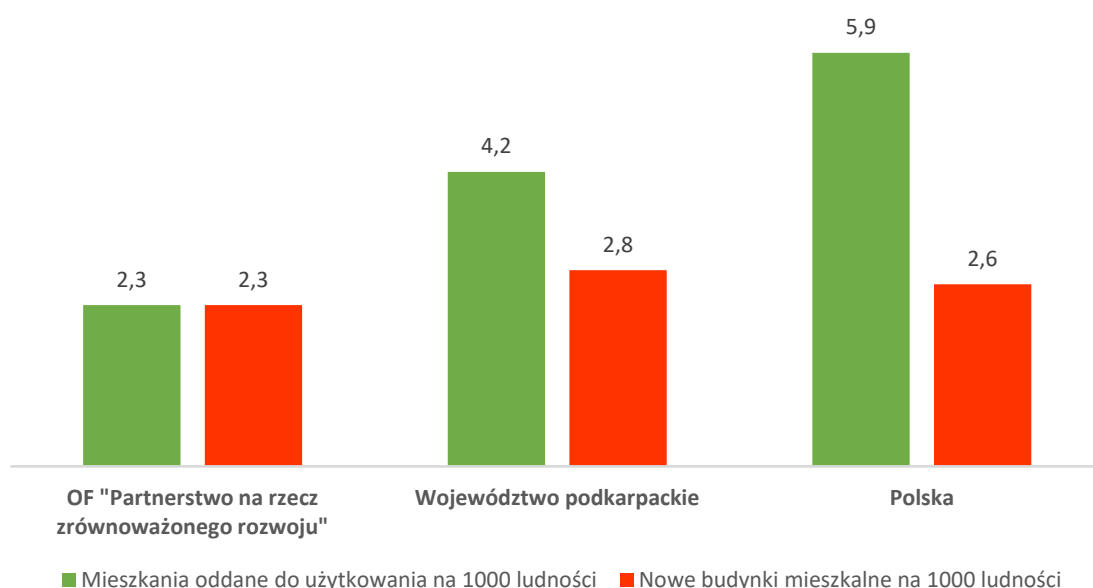
Pomocne w określeniu sytuacji w budownictwie mieszkaniowym na danym obszarze oraz tendencji zachodzącej w tej kwestii, są opracowane przez GUS wskaźniki budownictwa mieszkaniowego, m. in. mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania oraz nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności.

Według danych GUS z 2023 r., wartość wskaźnika liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności wyniosła w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” 2,3, co było wynikiem bardzo niskim w stosunku do średniej dla województwa podkarpackiego (4,2) oraz całego kraju (5,9). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest charakterystyka OF, który obejmuje w dużej mierze tereny wiejskie, wskutek czego mieszkalnictwo nie rozwija się tu w takim stopniu, jak w innych częściach województwa. Również uwarunkowania demograficzne, a także rynek pracy mają zasadniczy wpływ na sytuację w budownictwie mieszkaniowym, co przejawia się skalą rozwoju mieszkalnictwa na danym obszarze.

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, do użytkowania zarówno w 2019 roku, jak i w roku 2023, oddawane były jedynie mieszkania w budynkach jednorodzinnych, co potwierdza między innymi wskaźnik dotyczący przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oddanego do użytkowania – 123,4 m² w 2019 r. i 135,6 m² w 2023 r. W województwie podkarpackim oraz w skali kraju, wartości wskaźnika są natomiast mniejsze – odpowiednio 101,9 m² i 88,6 m² w 2019 roku oraz 110,8 i 90,0 w 2023 roku. Widoczne jest to również, porównując wartość wskaźnika dotyczącego nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności, która w OF w 2022 roku wyniosła 2,3, natomiast w województwie podkarpackim – 2,8 i w całym kraju – 2,6, gdzie przyrost nowych budynków mieszkalnych jest znacznie mniejszy niż liczba mieszkań oddawanych do użytkowania.

Dane w zakresie wartości wskaźników dotyczących mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności oraz nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności w 2023 roku w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz Polsce, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 26 Wskaźniki dotyczące budownictwa mieszkaniowego dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dokonując analizy danych dotyczących budownictwa mieszkaniowego dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” można zauważyć, że na przestrzeni lat 2019-2023, największą liczbę mieszkań oddano do użytkowania w gminie Jeżowe – 156, a następnie w gminie Rudnik nad Sanem – 134, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 47, co ukazuje jaka dysproporcja w budownictwie mieszkaniowym występuje na analizowanym obszarze.

Z kolei analiza wskaźników z zakresu budownictwa mieszkaniowego według danych z 2023 roku ukazuje, że największa liczba nowych budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców oraz liczba mieszkań oddana do użytkowania na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminie Jeżowe – 3,3, a najmniejsza w gminie Krzeszów – 1,0. W przypadku średniej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oddanego do użytkowania, największą powierzchnią charakteryzowały się mieszkania oddane w gminie Krzeszów – 143,8 m², a najmniejszą w gminie Jeżowe – 126,4 m². W stosunku do roku 2019, do wzrostu wartości wskaźników: mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności oraz nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności doszło w gminach Jeżowe oraz Rudnik nad Sanem, natomiast w gminie Krzeszów doszło do spadku wartości wskaźników, co negatywnie świadczy o rozwoju mieszkalnictwa na tym obszarze.

Dane dotyczące wartości wskaźników z zakresu budownictwa mieszkaniowego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39 Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
------------------	-----	--------	----------	------------------

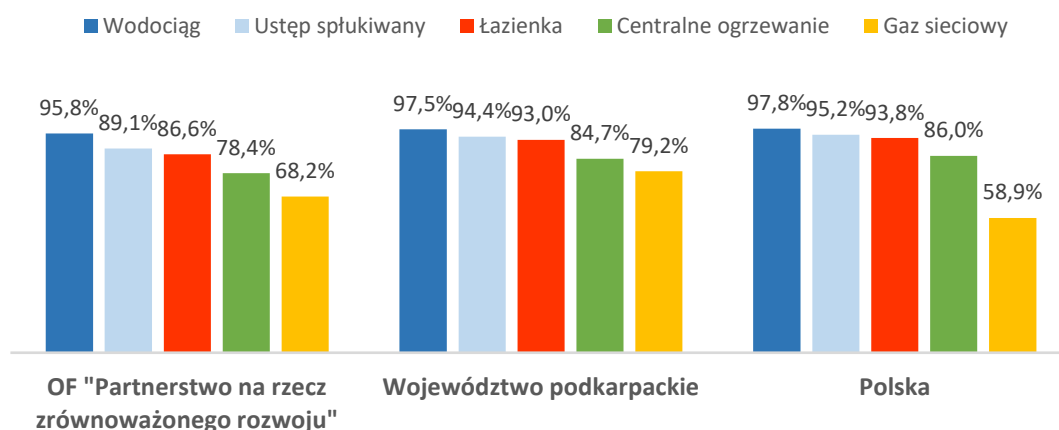
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	2019	2,5	1,9	1,8
	2023	3,3	1,0	2,7
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania	2019	134,6	116,1	119,4
	2023	126,4	143,8	136,6
Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności	2019	2,5	1,9	1,8
	2023	3,3	1,0	2,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

O warunkach mieszkaniowych, oprócz takich czynników jak powierzchnia mieszkania, w tym powierzchnia przypadająca na 1 osobę, czy też liczba izb, decyduje również wyposażenie w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, do których można zaliczyć łazienkę, ustęp spłukiwany, wodociąg, centralne ogrzewanie oraz gaz sieciowy.

Na przestrzeni ostatnich lat, ogółem w skali kraju można zauważyć wzrost liczby mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Najwięcej mieszkań na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku wyposażonych było w wodociąg – 95,8 % ogółu mieszkań. Ustęp spłukiwany posiadało 89,1 % ogółu mieszkań, łazienkę – 86,6 %, natomiast centralne ogrzewanie – 78,4 %. Najmniej mieszkań wyposażonych było w gaz z sieci – instalację tą posiadało 68,2 % ogółu mieszkań. Wartości te w każdym przypadku były niższe od średniej dla województwa podkarpackiego oraz w większości przypadków niższe od średniej dla całego kraju (za wyjątkiem wyposażenia mieszkań w gaz sieciowy), co zostało przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 27 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w 2023 roku, zauważalne są nieznaczne dysproporcje w tej kwestii w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”:

- w wodociąg najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 97,9 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Krzeszów – 94,6 %;
- w ustęp spłukiwany najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 90,1 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Jeżowe – 88,0 %;
- w łazienkę najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 88,9 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Jeżowe – 84,4 %;
- w centralne ogrzewanie najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Jeżowe – 79,0 %, a najmniej w gminie Rudnik nad Sanem – 77,8 %;
- w gaz sieciowy najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 77,0 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Krzeszów – 59,7 %.

Dane dotyczące wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 40 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 i 2023 roku

Rodzaj instalacji techniczno-sanitarnej	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Wodociąg	2019	89,6%	87,9%	88,1%
	2023	95,0%	94,6%	97,9%
Ustęp spłukiwany	2019	81,2%	83,2%	86,0%
	2023	88,0%	89,1%	90,1%
Łazienka	2019	77,7%	79,6%	83,8%
	2023	84,4%	86,4%	88,9%
Centralne ogrzewanie	2019	60,8%	65,1%	68,4%
	2023	79,0%	78,3%	77,8%
Gaz sieciowy	2019	40,5%	42,8%	64,9%
	2023	67,9%	59,7%	77,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wspomniano we wcześniejszej części niniejszego podrozdziału, mieszkalnictwo ściśle wiąże się z polityką przestrzenną, która decydując o sposobie użytkowania terenu, wpływa na kształtowanie przestrzeni. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, kierunki polityki przestrzennej gminy określa na chwilę obecną studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jednak wskutek reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego, która nastąpiła w 2023 r., jego miejsce zajmie plan ogólny, dokument uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy, w randze aktu prawa miejscowego. Funkcjonujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy utracą swoją moc z dniem 31 grudnia 2025 r. Na

moment opracowania niniejszej diagnozy do sporządzenia planu ogólnego przystąpiły gminy Jeżowe oraz Rudnik nad Sanem.

W zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego fundamentalne znaczenie mają zasady ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Ład przestrzenny jest określany, jako ukształtowanie powierzchni, które tworzy harmonijną całość i uwzględnia w sposób uporządkowany wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Z kolei zrównoważony rozwój jest to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym występuje proces integracji działań politycznych, społecznych i gospodarczych, mając na względzie zachowanie równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli, zarówno w chwili obecnej jak i dla przyszłych pokoleń.

W celu kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu tworzone są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na działkach gminnych i prywatnych, umożliwiające przyjęcie wieloletniego kierunku działań standaryzujących ład i porządek przestrzenny oraz stwarzające możliwość zrównoważonego rozwoju podstawowej infrastruktury komunalnej i społecznej oraz sprawniejszego zasiedlania obszarów gminy. Obligatoryjnie realizowane są programy i projekty zmierzające do harmonizacji i kształtowania przestrzeni publicznej.

Zgodnie z danymi GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” obowiązywały łącznie 72 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące powierzchnię 182,1 ha (ok. 0,7 % powierzchni OF ogółem), jednak zaledwie 10 z nich, zostało sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a ich łączna powierzchnia wynosiła 85,1 ha. Pozostałe obowiązujące plany, zostały opracowane na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, która została uchylona przez ww. ustawę.

Najwięcej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązywało w 2023 roku w gminie Krzeszów – 59 planów, obejmujące łącznie powierzchnię 22 ha, z których żadna nie została sporządzona na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Najmniej miejscowych planów obowiązywało w gminie Jeżowe – 1 plan, który objął powierzchnię 60,1 ha.

Dane dotyczące obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 41 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Plany zagospodarowania ogółem	1	59	12
Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami ogółem (w ha)	60,1	22,0	100,0

Plany sporządzone na podstawie ustawy z 2003 r.	1	0	9
Powierzchnia terenów objętych obowiązującymi planami na podstawie ustawy z 2003 r. (w ha)	60,1	0,0	25,0
Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami w powierzchni ogółem (w %)	0,5	0,4	1,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gmin byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów zurbanizowanych. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej samorządów oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.

Ze względu na mały odsetek terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, zagospodarowanie przestrzenne jest realizowane poprzez wydawanie przewidzianych prawem decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Na przestrzeni lat 2019-2023, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zostało wydanych 924 decyzji o warunkach zabudowy oraz 275 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły w przeważającej części zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 696, tj. 75,3 % ogółu wydanych decyzji, w przypadku zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej nie wydano żadnych decyzji. Ilość decyzji dot. zabudowy usługowych wyniosła z kolei 66, a decyzji dot. innej zabudowy – 162. W okresie od 2019 do 2023 roku, najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego zostało wydanych w gminie Rudnik nad Sanem – łącznie 122, natomiast decyzji o warunkach zabudowy w gminie Jeżowe – 442, natomiast najmniej w obu przypadkach w gminie Krzeszów – odpowiednio 45 i 157.

Dane dotyczące liczby wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 42 Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	2019	14	10	22
	2020	16	4	21
	2021	40	5	24
	2022	18	16	32
	2023	20	10	23
Decyzje o warunkach zabudowy	2019	89	30	54
	2020	72	26	75
	2021	108	49	68

	2022	77	27	68
	2023	96	25	60
Decyzje dot. zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	2019	0	0	0
	2020	0	0	0
	2021	0	0	0
	2022	0	0	0
	2023	0	0	0
Decyzje dot. zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	2019	75	16	44
	2020	60	20	51
	2021	102	26	47
	2022	59	16	44
	2023	83	16	37
Decyzje dot. zabudowy usługowej	2019	5	5	5
	2020	8	0	7
	2021	5	7	3
	2022	9	2	5
	2023	2	0	3
Decyzje dot. innej zabudowy	2019	9	9	5
	2020	4	6	17
	2021	1	16	18
	2022	9	9	19
	2023	11	9	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

2.4.4. Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

Istotny wpływ na jakość życia na danym obszarze ale także na procesy rozwojowe w gminie ma dostępna infrastruktura techniczna oraz istniejące warunki do rozwoju mieszkalnictwa. Jednym z głównych celów jednostek samorządu terytorialnego jest tworzenie jak najlepszych warunków do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej, realizacji usług społecznych, komunalnych i administracyjnych, a także zagospodarowania przestrzennego.

Infrastrukturę techniczną stanowi w szczególności infrastruktura drogowa, wodno-kanalizacyjna oraz sieć gazowa, energetyczna i telekomunikacyjna. Jest to zespół elementów niezbędnych do funkcjonowania społeczeństwa oraz gospodarki, mając istotny wpływ na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, poprzez wzrost atrakcyjności i potencjał inwestycyjny.

Rozwinięta infrastruktura drogowa zapewnia dostępność komunikacyjną obszaru na którym się znajduje. Dostępność komunikacyjna gminy jest czynnikiem determinującym wielopłaszczyznowy rozwój społeczno-gospodarczy, a także czynnikiem napędu gospodarczego, będący elementem kluczowym do poprawy jakości życia mieszkańców. Główny wpływ na dostępność komunikacyjną ma stan i rodzaj dróg oraz możliwe połączenia z innymi miastami i miejscami, będącymi celem podróży. Dostępność ma ogromne znaczenie zarówno dla transportu osobowego, jak i transportu towarowego.

Transport ma również zasadnicze znaczenie w zaspokajaniu potrzeb związanych z uprawianiem turystyki. Na dostępność komunikacyjną danego obszaru turystycznego składają się dwa czynniki. Po pierwsze jest możliwość dotarcia turysty z miejsca jego stałego zamieszkania do celu jego wyjazdu, czyli tzw. dostępność zewnętrzna, a po drugie jest to sieć połączeń

komunikacyjnych, która umożliwia jego poruszanie się po zwiedzanym regionie turystycznym, czyli tzw. dostępność wewnętrzna. O dostępności komunikacyjnej świadczy więc zarówno infrastruktura komunikacyjna, obejmująca m. in. drogi, linie kolejowe, dworce i przystanki, oraz parkingi, ale także i sieć różnego rodzaju połączeń wewnątrz i na zewnątrz miejsca docelowego ruchu turystycznego.

Drogi publiczne ze względu na funkcję w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 320 z późn. zm.) na następujące kategorie:

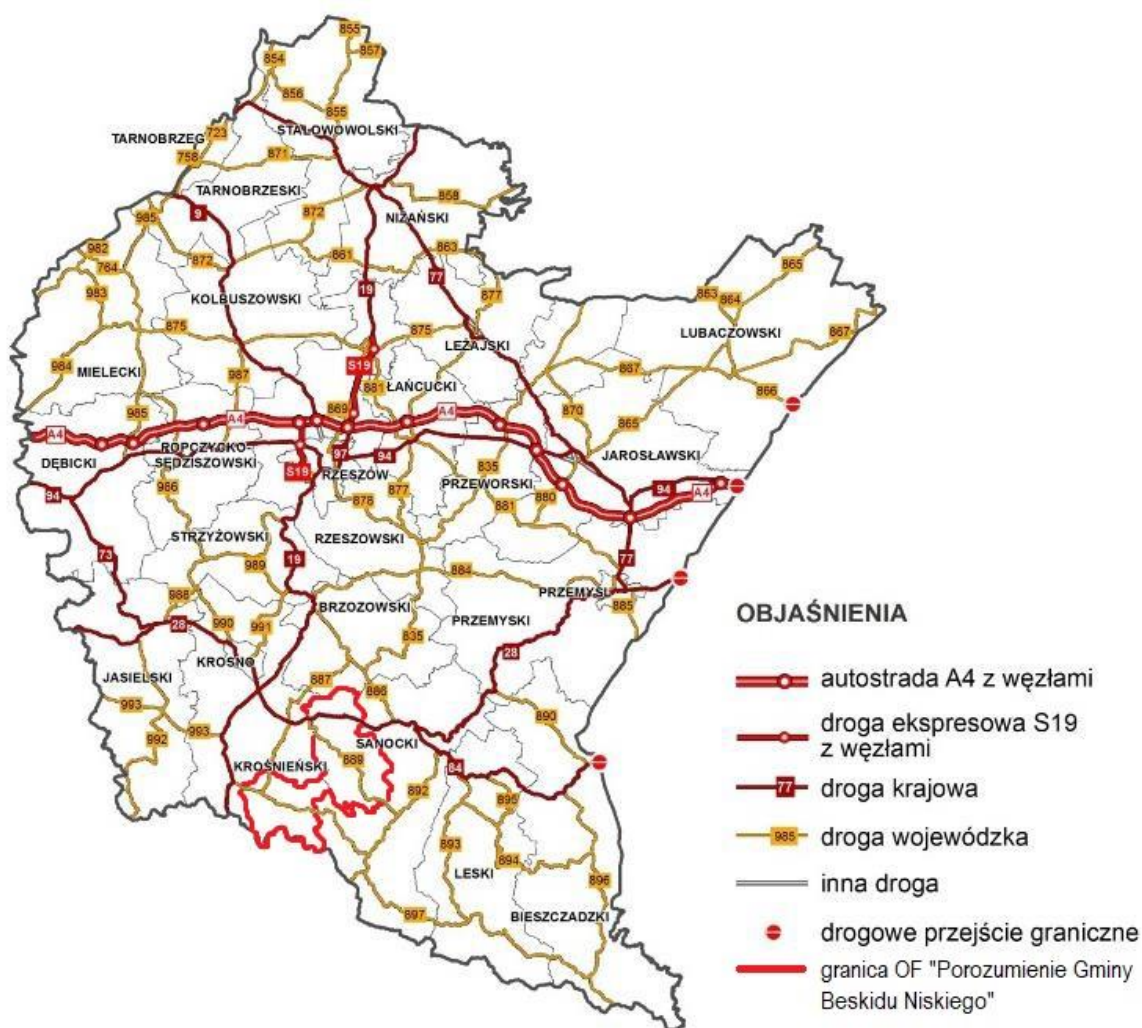
- drogi krajowe,
- drogi wojewódzkie,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną, z uwagi na fakt, że przez jego teren przebiega droga ekspresowa S19, stanowiąca korytarz transportowy Via Carpathia, który docelowo będzie łączyć północną część Europy z południową, a także droga krajowa nr 77 Lipnik – Przemyśl. Ponadto przez teren OF przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 861, łącząca miejscowość Kopki z gminie Krzeszów z miejscowością Bojanów;
- droga wojewódzka nr 863, łącząca miejscowość Kopki z miastem Cieszanów;
- droga wojewódzka nr 878, łącząca miasto Janów Lubelski z miejscowością Dylągówka.

Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego, w tym OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, określony w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, przedstawia poniższa mapa.

Mapa nr 29 Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego

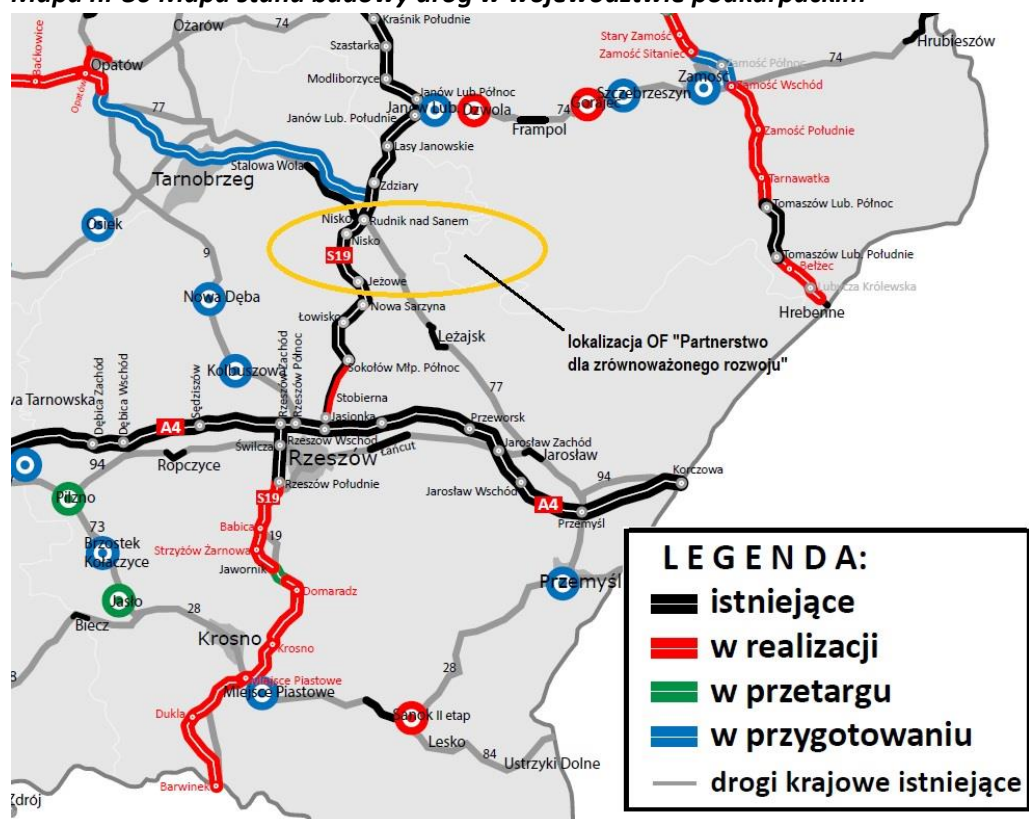
Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Od momentu opracowania Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, na przestrzeni ostatnich lat zaszło kilka istotnych zmian, jeśli chodzi o układ komunikacyjny, co ma zarazem kluczowy wpływ na sytuację OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w tej kwestii. Zmiany te dotyczą przede wszystkim oddania do użytkowania kolejnych odcinków drogi ekspresowej S19, a mianowicie: odcinka Zdziary – Rudnik nad Sanem, odcinka Rudnik nad Sanem – Nisko Południe (z węzłami), odcinka Nisko – Jeżowe, odcinka Jeżowe – Łowisko oraz odcinka Łowisko – Sokołów Małopolski Północ, co przyczyniło się do bezpośredniego połączenia terenu OF z autostradą A4 poprzez drogę S19. Droga ta umożliwia również pośrednie połączenie z lotniskiem Rzeszów-Jasionka – siódmym co do wielkości lotniskiem w Polsce, obsługującym ruch krajowy oraz międzynarodowy (pasażerski i towarowy), który również znajduje się w sieci TEN-T. Port ten obsługuje połączenia m. in. do Niemiec, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Chorwacji oraz Stanów Zjednoczonych.

Dzięki drodze S-19, OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” posiada również dogodne połączenie z miastem Lublin oraz stolicą kraju – Warszawą, a po ukończeniu prac nad brakującymi odcinkami, również połączenie z województwem podlaskim i miastem Białystok, natomiast od strony południowej z południową częścią województwa podkarpackiego,

Poza drogą ekspresową S19, drugą istotną inwestycją drogową dla OF jest budowa drogi ekspresowej S74, łączącej drogę S12 w Sulejowie z drogą S19 w Zarzeczu (gmina Nisko), która docelowo połączy Łódź z Rzeszowem. Inwestycja znajduje się obecnie na etapie przygotowania – dla odcinków zlokalizowanych najbliżej terenu OF, tj. Sandomierz – Stalowa Wola oraz Stalowa Wola – Nisko wykonano studium korytarzowe, studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe oraz złożono wnioski do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Mapa nr 30 Mapa stanu budowy dróg w województwie podkarpackim

Uzupełnieniem sieci dróg krajowych i wojewódzkich są drogi powiatowe oraz gminne, które stanowią największą część sieci drogowej ogółem. Większość z nich jest utwardzona i w ostatnich latach wiele dróg zostało zmodernizowanych dzięki uzyskanemu dofinansowaniu ze środków europejskich lub z budżetu państwa w ramach Funduszu Dróg Samorządowych (obecnie Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg) oraz Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. Modernizacja wielu dróg powiatowych i gminnych była przedmiotem inwestycji w ramach uruchomionego w 2021 r. Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych.

W ostatnich latach w transporcie drogowym pojawił się nowy trend w zakresie rozwoju elektromobilności. W szczególności rynek e-mobilności rozbudowywany jest w krajach zachodnich, natomiast na terenie Polski, w tym województwa podkarpackiego infrastruktura dedykowana e-mobilności dopiero się rozwija. Obecnie na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajduje się 1 punkt ładowania pojazdów elektrycznych – przy drodze krajowej nr 77 w mieście Rudnik nad Sanem, którego operatorem jest Power Dot Poland Sp. z o. o. W bliskiej odległości od OF, znajdują się również punkty ładowania pojazdów w Nisku, Stalowej Woli oraz w Nienadówce koło Sokołowa Małopolskiego.

Bardzo ważną rolę w zakresie transportu osobowego oraz towarowego, pełnią również linie kolejowe. Przez teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” przebiega linia kolejowa o znaczeniu państwowym nr 68, relacji Lublin Główny - Przeworsk, która jest w całości zelektryfikowana. Linia ta na terenie OF przebiega przez teren gmin Rudnik nad Sanem i Jeżowe, a stacje zlokalizowane są w mieście Rudnik nad Sanem – Rudnik Stróża i Rudnik nad Sanem oraz w miejscowości Łętownia. Przez północną część terenu OF przebiega również linia kolejowa szerokotorowa (LHS) nr 65 Most na rzece Bug – Sławków Południowy LHS. Jest to jednotorowa, niezelektryfikowana linia, stanowiąca najdłuższą szerokotorową linię kolejową w Polsce, która ma charakter wyłącznie towarowy i obsługuje tylko przewozy międzynarodowe.

Duże znaczenie w kontekście rozwoju transportu kolejowego w OF mają planowane inwestycje w infrastrukturę kolejową w związku z planowaną budową Centralnego Portu Komunikacyjnego. Inwestycje te mają dotyczyć w dużej mierze również budowę połączeń kolejowych CPK z pozostałymi regionami Polski. W ramach programu ma powstać 10 tzw. „szprych”, które zapewnią połączenie Centralnego Portu Komunikacyjnego z pozostałymi regionami Polski. Przez teren OF przebiegać ma szprycha nr 6 łącząca Warszawę, CPK, Radom, Rzeszów i Sanok, a w OF obejmie ona istniejącą linię kolejową nr 68, która zostanie w ramach inwestycji przebudowana, a także nową linię kolejową nr 632 na odcinku Łętownia – Rzeszów.

Układ sieci kolejowej OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego przedstawia poniższa mapa.

Mapa nr 31 Układ sieci kolejowej województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Kolejnym elementem infrastruktury technicznej, znacząco wpływającym na jakość życia mieszkańców jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna. Składają się na nią m. in. ujęcia i stacje uzdatniania wody, sieci przesyłowe i rozdzielcze, przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne, zbiorcze i indywidualne oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków oraz kanały ściekowe.

Według danych GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” długość eksploatowanej sieci wodociągowej wyniosła 352 km, natomiast liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 6 217. Do sieci wodociągowej podłączonych było 91,5 % budynków mieszkalnych, a korzystało z niej 88,6 % ogółu ludności z terenu OF. Z kolei długość sieci rozdzielczej na 100 km² wyniosła 144,7 km. Dane te wypadają korzystnie na tle danych ogólnych dla województwa podkarpackiego, gdzie liczba budynków podłączonych do sieci wynosiła 75,1 %, liczba korzystających z wodociągów – 81,9 %, natomiast długość sieci rozdzielczej na 100 km² – 91,2 km, co wynika przede wszystkim ze słabego zwodociągowania południowych obszarów województwa, spowodowanego układem sieci osadniczej, uwarunkowaniami przyrodniczymi oraz występowaniem małych zasobów wód podziemnych i ograniczonymi możliwościami ich poboru.

Najwięcej budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w 2023 r. znajdowało się w gminie Jeżowe – 97,3 %, natomiast najczęściej korzystających z instalacji wodociągowej w ogólnej liczbie ludności znajdowała się w gminie Krzeszów – 93,2 %. Z kolei największa długość eksploatowanej sieci wodociągowej oraz liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania występowała w gminie Rudnik nad Sanem. Najstąbiej zwodociągowaną gminą w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, jeśli chodzi o liczbę budynków mieszkalnych podłączonych do sieci, była w 2023 roku gmina Rudnik nad Sanem – 81,8 % ogółu budynków mieszkalnych miało dostęp do sieci wodociągowej, co i tak było wynikiem bardzo dobrym, przekraczającym średnią dla całego województwa.

W 2023 roku na terenie OF, ilość wody dostarczonej przez sieć wodociągową wyniosła 626,9 dam³, z czego 564,3 dam³ wody zostało dostarczone gospodarstwom domowym, natomiast zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wyniosło ogółem 23,9 m³. Najwięcej wody dostarczono w gminie Rudnik nad Sanem – 258,4 m³, a największe zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wystąpiło w gminie Krzeszów – 25,0 m³.

Dane dotyczące sieci wodociągowej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 57 Dane dotyczące sieci wodociągowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej (%)	97,3	95,5	81,8
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	92,3	93,2	80,2
Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (w km)	113,1	116,4	122,5
Sieć rozdzielcza na 100 km ² (w km)	91,3	187,1	155,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (w szt.)	2 451	1 287	2 479
Woda dostarczona (dam ³)	251,7	116,8	258,4
Woda dostarczona gosp. domowym (dam ³)	232,4	102,8	229,1
Zużycie wody w gosp. domowych na 1 mieszkańca (m ³)	23,5	25,0	23,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Nieco gorzej niż w przypadku sieci wodociągowej, sytuacja wygląda w kwestii sieci kanalizacyjnej. Podczas gdy do sieci wodociągowej podłączonych było w 2023 roku 91,5 % budynków mieszkalnych z terenu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, dostęp do sieci kanalizacyjnej miało już 74,2 % budynków. Wynik ten, jest jednak również wyższy niż średnia dla województwa podkarpackiego, która wyniosła 68,4 %, na co wpływ miało bardzo słabe lub brak skanalizowania gmin, położonych w południowej części Beskidu Niskiego oraz w rejonie Bieszczad. Sytuacja ta jest wynikiem układu sieci osadniczej oraz konieczności poniesienia znacznych inwestycji na rozbudowę infrastruktury kanalizacyjnej na obszarach, gdzie występuje stosunkowo niższa gęstość zaludnienia oraz rozproszona zabudowa. Wysoki stopień skanalizowania występował natomiast w centralnym pasie województwa – od Rzeszowa po Przemyśl, a także w pasie Jasło – Sanok.

Zgodnie z danymi GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” z sieci kanalizacyjnej korzystało 65,8 % ogółu ludności. Największy

odsetek ludności korzystał z sieci w gminie Jeżowe – 80,8 % ogółu ludności, z kolei najmniejszy w gminie Rudnik nad Sanem – 57,7 %. Łącznie, w 2023 roku do sieci odprowadzonych zostało 489,7 m³ ścieków bytowych, natomiast ilość oczyszczonych ścieków, odprowadzonych z sieci wyniosła 595,0 m³. Najwięcej ścieków bytowych zostało odprowadzonych kanalizacją w gminie Jeżowe – 208,9 m³.

Nieoczyszczone ścieki zagrażają środowisku naturalnemu, a w szczególności narażone są wody powierzchniowe i głębinowe, które stanowią źródło wody pitnej dla ludzi i zwierząt. Negatywnie wpływają również na zdrowie człowieka oraz są źródłem toksycznych gazów. Z tego względu bardzo ważne są działania gmin w celu ograniczenia negatywnego wpływu ścieków na otoczenie, poprzez zapewnienie gospodarstwom domowym oraz podmiotom gospodarki narodowej dostępu do infrastruktury kanalizacyjnej.

Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 58 Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej (%)	81,6	78,5	62,6
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	80,8	58,8	57,7
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	195,9	97,5	44,7
Sieć rozdzielcza na 100 km ² (km)	158,1	156,7	56,8
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	2 056	1 097	1 779
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam ³)	208,9	84,8	196,0
Ścieki oczyszczane odprowadzone (dam ³)	302,0	97,0	196,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

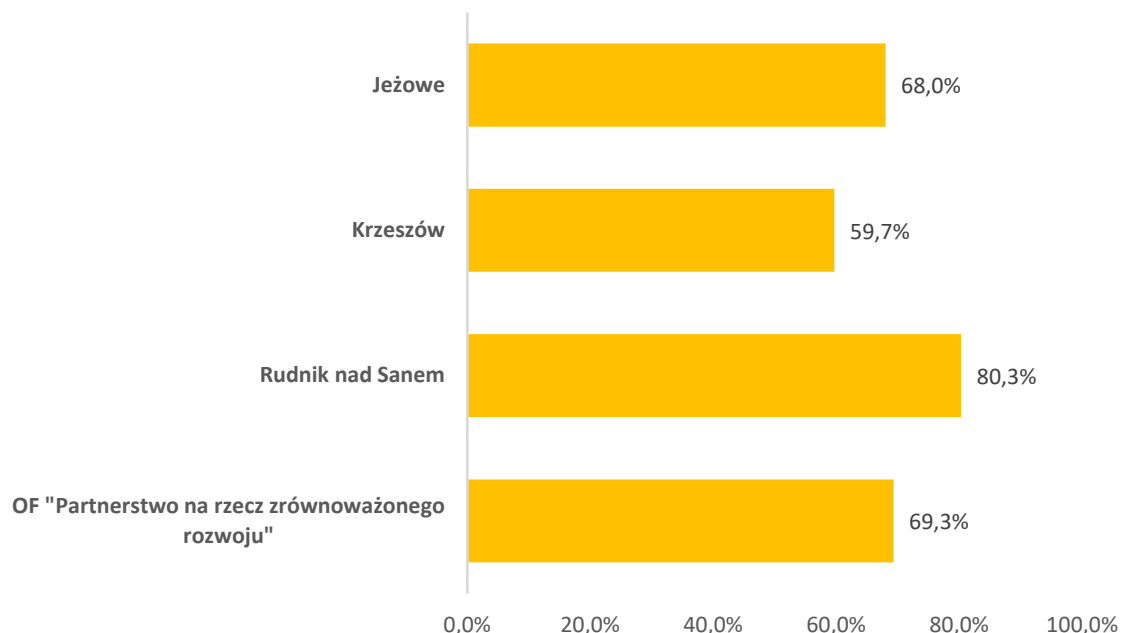
W ramach infrastruktury technicznej, wyróżnia się również sieć gazową, która ma duże znaczenie w systemie energetycznym państwa. Gaz, jako źródło energii w gospodarstwach domowych używany jest głównie do przygotowywania posiłków oraz podgrzewania wody, w mniejszym stopniu wykorzystywany jest do ogrzewania pomieszczeń. Z sieci gazowej korzystają również odbiorcy z sektora handlu i usług, czy też z sektora przemysłu przetwórczego.

Długość czynnej sieci gazowej na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku wyniosła 302,9 km, z czego 272,7 km stanowiła sieć dystrybucyjna. Z sieci gazowej korzystało 69,3 % ogółu ludności OF, co stanowiło wartość mniejszą niż średnia dla województwa podkarpackiego – 78,5 %. Najmniejszy udział osób korzystających z sieci gazowej w liczbie ludności ogółem występował w gminie Krzeszów – 59,7 %, natomiast największy w gminie Rudnik nad Sanem – 80,3%.

Odbiorcami gazu w 2023 r. w OF było łącznie 4 499 gospodarstw domowych, z czego 2 385 (tj. 53 %) ogrzewało gazem mieszkania. Łączne zużycie gazu na terenie OF, wyniosło 31 589,5 MWh, z tego do ogrzewania mieszkań zużyto 27 698,7 MWh. Najwięcej gazu zużyto w gminie Rudnik nad Sanem – 17 271,4 MWh, gdzie wystąpiło również największe zużycie gazu na jednego mieszkańca w kWh – 1 969,4 kWh.

Dane dotyczące odsetka osób korzystających z sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 22 Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dane dotyczące sieci gazowej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 59 Dane dotyczące sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności	68,0	59,7	80,3
Długość czynnej sieci gazowej ogółem (km)	126,17	57,65	119,08
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej (km)	126,17	57,65	88,87
Długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km ² (km)	101,8	92,6	151,3
Czynne przyłącza do budynków ogółem (szt.)	2 121	1 014	2 495
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogółem	1 265	646	2 588
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	654	279	1 452
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w MWh	8 344,8	3 755,1	19 489,6
zużycie gazu na 1 mieszkańca w kWh	845,2	913,4	1 969,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ważną kwestią, wpływającą na jakość życia mieszkańców w gminie jest gospodarka odpadami komunalnymi. Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.), przez odpady komunalne rozumie się odpady powstające w gospodarstwach domowych, wyłączając pojazdy wycofane z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów (m. in.

z sektora handlu i usług), które ze względu na swój charakter lub skład, podobne są do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024 poz. 399), utrzymanie czystości i porządku, a w tym kwestie związane z gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy, należą do zadań własnych gminy. Gminy są zobowiązane do zorganizowania, odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych zebranych w nieruchomościach położonych na jej terenie.

W 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zebrano i odebrano ogółem 4 172,42 ton odpadów komunalnych, z czego 1 817,00 tj. 43,5 % ogółu odpadów, stanowiły odpady zebrane w sposób selektywny. Masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca wyniosła natomiast ok. 170 kg, a ilość ta uzależniona jest w dużej mierze od czynników ekonomicznych i społecznych, głównie standardu życia ludności oraz wielkości i intensywności konsumpcji produktów.

Jednym ze sposobów ochrony środowiska w kwestii gospodarowania odpadami komunalnymi, jest ich segregacja. Zapewnienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmujących co najmniej: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady, należy do zadań własnych gminy. Gminy zostały również zobowiązane do osiągnięcia, wskazanych w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użytku i odzysku oraz ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

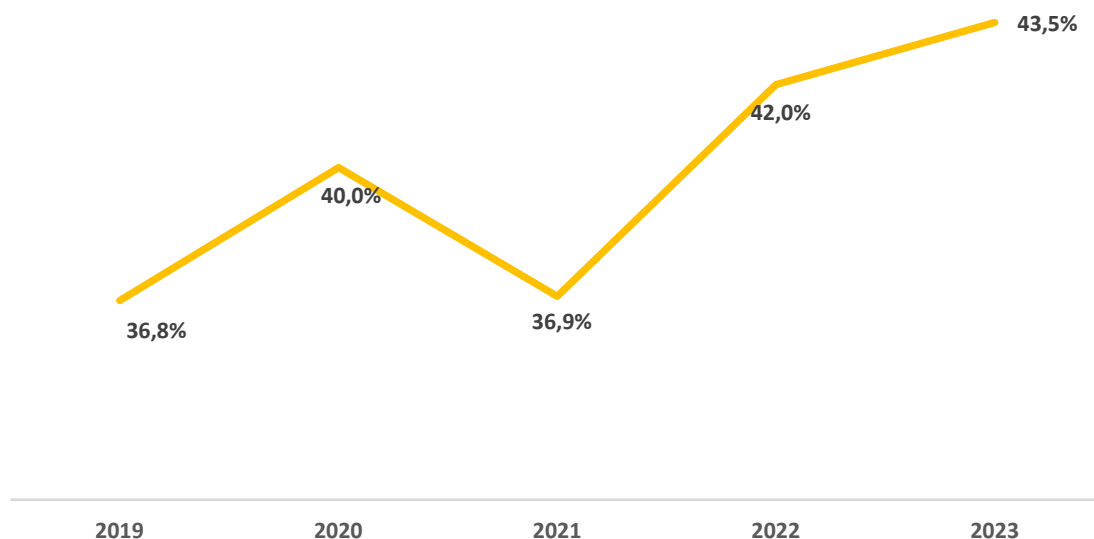
Zgodnie z danymi GUS, na przestrzeni lat 2019-2023 wzrost ilości odpadów zebranych w sposób selektywny oraz ich udział w ilości odpadów zebranych ogółem wzrastał w latach 2019-2020 oraz 2021-2023, natomiast w roku 2021 nastąpił spadek tej ilości i udziału w stosunku do roku poprzedniego co przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela nr 60 Odpady komunalne zebrane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Rok	Odpady zebrane ogółem (t)	Odpady zebrane selektywnie (t)	Odpady zebrane zmieszane (t)
2019	3 426,77	1 261,16	2 165,61
2020	3 679,83	1 473,47	2 206,36
2021	3 781,73	1 396,38	2 385,35
2022	3 980,62	1 673,92	2 306,7
2023	4 172,42	1 817,00	2 355,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres nr 23 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wzrost udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w 2023 roku w stosunku do roku 2019, wystąpił w gminach Krzeszów i Rudnik nad Sanem, natomiast w gminie Jeżowe nastąpił nieznaczny spadek w tej kwestii. Pomimo tego w gminie Jeżowe udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem był najwyższy spośród gmin analizowanego obszaru. Dane dotyczące udziału odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów zebranych ogółem na przestrzeni lat 2019-2023 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 61 Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	51,0	49,7	48,4	57,3	45,6
Krzeszów	23,0	32,5	33,4	30,8	32,8
Rudnik nad Sanem	34,4	36,7	32,6	36,9	45,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największa ilość wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca, a także zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na jednego mieszkańca, wystąpiła

w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem – 247 kg, a najmniej odpadów wytworzył mieszkaniec gminy Jeżowe – 111 kg.

Zebrane odpady komunalne w 2023 r. w większości pochodziły z gospodarstw domowych – 88,7 % ogółu odpadów, w mniejszym zaś stopniu z innych źródeł, m. in. podmiotów z sektora handlowego i usługowego, małego biznesu, biur i instytucji – 11,3 %.

Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w 2023 r. w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 62 Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez 1 mieszkańca	111	154	247
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (w t)			
Ogółem	499,27	208,12	1 109,61
Z gospodarstw domowych	475,46	193,11	1 091,01
Ogółem z innych źródeł	23,81	15,01	18,60
Odpady wytworzone w ciągu roku (w t)			
Ogółem	1 093,67	634,00	2 444,75
Z gospodarstw domowych	1 016,04	563,21	2 121,47
Ogółem z innych źródeł	77,63	70,79	323,28
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (w t)			
Ogółem	594,40	425,88	1 335,14
Ogółem na 1 mieszkańca (w kg)	60,2	103,6	134,9
Z gospodarstw domowych	540,58	370,10	1 030,46
Ogółem z innych źródeł	53,82	55,78	304,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Uzupełnieniem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w gminach są punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych, gdzie właściciele nieruchomości mogą oddawać, określone w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie, rodzaje odpadów. Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajdują się 3 takie punkty w miejscowościach Jeżowe (obsługuje mieszkańców gminy Jeżowe) i Sigietki (obsługuje mieszkańców gminy Krzeszów), a także w mieście Rudnik nad Sanem (obsługuje mieszkańców gminy Rudnik nad Sanem).

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w miejscowości Sigiełki znajduje się Instalacja Komunalna, stanowiąca instalację mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, zarządzana przez Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Krzeszowie, która jest w stanie przetworzyć rocznie 30 000 ton odpadów komunalnych w części mechanicznej oraz 12 300 ton w części biologicznej, które trafiają ze znacznej części województwa podkarpackiego. Instalacja ta stanowi istotny element systemu gospodarki odpadami w powiecie niżańskim.

Analizując dane dotyczące systemu gospodarki odpadami na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zauważyć można zwiększającą się efektywność tego systemu, ze względu na wysoki i systematycznie rosnący poziom selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Wciąż jednak występują problemy wymagające rozwiązania, spowodowane między innymi zbyt małą świadomością ekologiczną części społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, w tym ograniczania powstawania odpadów u źródła i selektywnego zbierania odpadów. Istotny jest również fakt, że OF położony jest w części na obszarze o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, przyciągającym turystów, co ma wpływ na ilość odpadów komunalnych.

3. Spis tabel

4. Spis map

5. Spis wykresów

6. Spis zdjęć